

JEVGENIJ ZAMIATIN

MY

My

JEVGENIJ ZAMIATIN

VYDAVATELSTVO OBZOR

© Izdateľstvo Pravda 1988
Translation © Naďa Szabová 1990
Epilogue © Milan Tokár 1990

ISBN-80-215-0089-1

VYDAVATEĽSTVO
OBZOR
BRATISLAVA
1990

Zápis 1

Náčrt:

VYHLÁSENIE. NAJMÚDREJŠIA Z ČIAR. BÁSEŇ

Jednoducho slovo za slovom odpíšem, čo dnes uverejnili Štátne noviny.

„O 120 dní INTEGRÁL dostaviame. Nie je teda ďaleko veľká, historická chvíľa, keď sa prvý INTEGRÁL vznesie do vesmírneho priestoru. Je tomu tisíc rokov, čo vaši hrdinní predkovia podriadili moci Jednotného štátu celú zemeguľu. Vás čaká čin ešte hrdinskejší: vy musíte prostredníctvom skleneného, oheň chrliaceho INTEGRÁLU integrovať nekonečnú rovnicu vesmíru. Vy musíte vznešenému jarmu rozumu podrobiť neznáme bytosti, ktoré možno ešte v divom stave slobody obývajú iné planéty. Ak nepochopia, že im prinášame matematicky bezchybné šťastie, my ich už donútíme, aby boli šťastní – je to naša povinnosť. Najprv to však skúsime slovom, až potom zbraňou.

V mene Dobrodinca oznamujeme všetkým číslam Jednotného štátu:

Každý je povinný, nakoľko mu sily stačia, skladať traktáty, básne, manifesty, ódy či iné skladby na krásu a veľkoleposť Jednotného štátu.

Bude to prvý náklad, ktorý INTEGRÁL poniesie.

Nech žije Jednotný štát, nech žijú čísla, nech žije Dobrodinec!"

Píšem a cítim, že mi horia líca. Áno: integrovať grandióznu rovnicu vesmíru. Áno: vyrovnáť divú krivku, narovnať ju po dotyčnici – asymptote – po priamke. Pretože čiarou Jednotného štátu je priamka. Veľká, božská, presná, múdra priamka – najmúdrejšia z čiar.

Ja D-503, staviteľ Integrálu, som iba jeden z mnohých matematikov Jednotného štátu. Moje pero, zvyknuté na čísla, nevie tvoriť hudbu asonancí a rýmov. Iba sa pokúsim zapísať, čo vidím, čo si myslím, presnejšie, čo si myslíme my (veru áno: my, a nech je to MÝ aj záhlavím mojich zápiskov). No veď to bude deriváciou nášho života, matematicky dokonalého života Jednotného štátu, a keď je tak, nevznikne z toho samo od seba, nezávisle od mojej vôle, báseň? Vznikne – verím tomu, viem to.

Píšem a cítim, že mi horia líca. Čosi podobné asi prežíva žena, keď v sebe prvý raz pocíti pulz nového, ešte drobučkého, slepého človečička. Som to ja, a súčasne nie som to ja. Dlhé mesiace ho budem kŕmiť svojimi živinami, svojou krvou, a potom ho v bolesti odtrhnem od seba a položim k nohám Jednotného štátu.

Som však pripravený, takisto ako každý, teda skoro každý z nás. Som pripravený.

Zápis 2

Náčrt:

BALET. ŠTVORCOVÁ HARMÓNIA. X

Jar. Spoza Zelenej steny, z divých neviditeľných rovín, prináša vietor žltý medový peľ z akýchsi kvetov. Tento sladký peľ vysušuje pery – ustavične aby si ich človek oblizoval – a sladké pery majú istotne i všetky okoloidúce ženy (aj muži, samozrejme). Trochu to narúša logické myslenie.

Ale to nebo! Modré, neskalené jediným oblakom (aký hrozný vkus mali starovekí ľudia, keď ich básnikov inšpirovali tie nezmyselné, neusporiadané, hlúpo sa sácajúce chuchvalce pary). Ja milujem – a som si istý, že sa nemýlim, ak poviem: my milujeme iba takéto hľa sterilné, bezchybné nebo. V takýchto dňoch je svet odliaty z toho istého pevného, večného skla ako Zelená stena a všetky naše stavby. V takých dňoch človek dovidí až do modrej hlbiny vecí, vidí ich dovedy neznáme fantastické rovnice – vidí ich v hocičom celkom obyčajnom, všednom.

No, keby len to. Dnes ráno som bol v lodenici, kde sa stavia Integrál, a tu som si všimol stroje: regulátor sa so zatvorenými očami oduševnene krúti, kľuky hriadeľa sa iskriac nakláňajú doprava – doľava; vahadlo hrdo pohojdáva plecami; obrábací nôž frézy sa spúšťa v rytme tichej hudby. Vtedy som si uvedomil všetku krásu tohto veľkolepého, modravým slnkom zaliateho strojového baletu.

A ďalej som hľbal: prečo je to krásne? Prečo je tanec krásny? Odpoveď: lebo je to neslobodný pohyb, lebo zmysel tanca tkvie práve v absolútnej estetickej podriadenosti, ideálnej neslobode. A ak je pravda, že sa naši predkovia oddávali tancu v pohnutých chvíľach svojho života (náboženské mystéria, vojenské prehliadky), znamená to len jedno: pud neslobody je človeku organicky daný odjakživa, a až my v terajšom našom živote – len a len uvedomelo...

Dopíšem neskôr: šťukla číslačka. Zdvihol som oči: O-90, samozrejme. O pol minúty bude tu: pôjdeme spolu na prechádzku.

Milá O! – vždy sa mi zdalo, že sa podobá svojmu menu: je asi 10 centimetrov pod Materskú normu, a preto je celá doobla vymodelovaná, a ružové O – ústa – sa dychtivo otvárajú v ústrety každému môjmu slovu. A ďalej: na buclatom zápästí má obľý zárezík – presne taký mávajú deti.

Keď vošla, ešte vo mne naplno bzučal logický zotrvačník, a zo zotrvačnosti som sa aj rozhovoril o práve mnou stanovenej definícii, čo zahrnovala všetkých nás i stroje, i tanec.

– Fantastické. Nie? – spýtal som sa.

– Áno, fantastické. Jar, – ružovo sa na mňa usmiala O-90.

No prosím, že jar... Ona – o jari. Ženy... Zmíkol som.

Dole. Na prospekte je plno ľudí: za takéhoto počasia obyčajne trávim čas poobedňajšieho Osobného voľna doplnovacou prechádzkou. Hudobné závody vyhrávajú všetkými trúbami Pochod Jednotného štátu. V rovnomerných radoch, po štyroch, nadšene vyklopkávajú takt, kráčajú čísla – stovky, tisícky čísel v modrých uniformách* so zlatými štítkami na hrudi – štátnou poznávacou cifrou mužov a žien. A ja – my, naša štvorica, sme jednou z nekonečných vín v tom mohutnom prúde. Zľava mám O-90 (keby toto písal ktorýsi z mojich vlasatých predkov pred tisíc rokmi, asi by tu použil to smiešne slovo „moja“); sprava – akési dve neznáme čísla, jedno ženské a jedno mužské.

Blaženomodré nebo, drobušké detské slnká v každom štítku, tváre neskalené šialenstvom myšlienok... Lúče – chápte: všetci akoby boli stvorení z rovnakej žiarivej, usmievajúcej sa hmoty. A medené takty: „Tra-ta-ta-tam. Tra-ta-ta-tam,“ tie v slnku sa ligotajúce medené stupne a stúpate po nich vyššie a vyššie, až do závratnej modro ty...

A takisto ako ráno v lodenici som i teraz okolo seba vnímal všetko akoby prvý raz v živote: nezmeniteľné rovné ulice, žiarivé sklo dlažby, božské rovnobežnosteny priesvitných bytov, pravouhlú harmóniu sivomodrých uníf. A tak: akoby nie celé generácie predo mnou, ale ja – práveže ja – som porazil starého boha a starý život, akoby som práve ja stvoril toto všetko, a som ako veža, bojím sa pohnúť lakt'om, aby nezačali padať úlomky stien, kupol, strojov...

A potom okamih – skok cez stáročia s + na – . Z ničoho nič som si spomenul (zrejme asociácia na základe kontrastu) na obraz v múzeu: ich vtedajšia ulica, ulica dvadsiateho storočia, ohlušujúco pestrá, chaotická spleť ľudí, kolies, zvierat, plagátov, stromov, farieb, vtákov... No veď sa vraví, že to tak naozaj bolo – mohlo to tak byť. Zazdalo sa mi to také nepravdepodobné, také absurdné, že som to nevydržal a nahlas som sa rozosmial.

A hneď nato ozvena – smiech – sprava. Obrátil som sa: udreli mi do očí biele, neobyčajne biele a ostré zuby, neznáma ženská tvár.

– Prepáčte, – povedala, – ale tak nadšene ste si všetko obzerali ako mýtický boh v siedmy deň stvorenia. Tuším ste presvedčený, že ste stvorili aj mňa. Veľmi mi to lichotí...

---

* Pravdepodobne zo starovekého „uniforme“.

A to všetko povedala bez úsmevu, ba povedal by som, s istou úctou (možno vie, že som stavitel' Integrálu). Ale neviem, neviem, v jej očiach či obočí trčí akési čudné, dráždivé x, a ja ho neviem zachytiť a číselne vyjadriť.

Zmätené a dost' nešikovne som sa pokúsil o logickú motiváciu svojho smiechu. Je úplne jasné, že ten kontrast, tá nepreklenuteľná priepasť medzi dneškom a včerajškom...

– Ale prečo nepreklenuteľná? (Aké biele zuby!) Cez priepasť sa predsa dá preložiť mostík. Len si predstavte: bubon, batalióny, šíky – veď aj to bolo – a preto...

– No hej: jasné! – vykrikla (aký neuveriteľný priesečník myšlienok: takmer mojimi vlastnými slovami povedala to, čo som si zapísal pred prechádzkou). – Chápete: dokonca myšlienky. To preto, že nikto nie je „jeden“, ale „jeden z“. Sme takí rovnakí...

Povedala:

– Ste o tom presvedčený?

Videl som obočie vydvihnuté v ostrom uhle k sluchám – ako špicaté rožky x, a zase som sa zmiatol; pozrel som vpravo, vľavo a...

Bola vpravo odo mňa, štíhla, svižná, pružno-ohybná ako prút. 1-330 (teraz vidím jej cifru); zľava bola O, celkom iná, poskladaná zo samých kružníc, s detským zárezíkom na ruke; a na kraji našej štvorice bolo mne neznáme mužské číslo, akýsi človek na dvakrát prehnutý v tvare písmena S. Neboli sme rovnakí...

Tá sprava, 1-330, zrejme zachytila môj zmätený pohľad a vzdychla:

– Nie veru... Beda!

V podstate to „beda“ celkom sadlo. Ale v tvári či v hlase mala zase čosi také... Povedal som pre mňa netypicky ostro:

– Žiadne beda. Veda napreduje – ak nie dnes, tak o päťdesiat, sto rokov...

– A čo nosy...?

– Áno, nosy, – to som už skoro kričal. – Keď už raz sú – tak či tak by nemali byť predmetom závidi... Ak ja raz mám nos ako gombičku, a tamten...

– No, pokiaľ ide o nos, vy ho máte tuším až „klasický“, ako sa kedysi vravievalo. Zato ruky... Ale áno, ukážte, ukážte mi ich, no tak!

Neznášam, keď mi niekto pozerá na ruky: sú zarastené, chlpaté – akýsi nevkusný atavizmus. Natiahol som ruku a povedal som nezainteresované, ako sa len dalo:

– Opičie.

Pozrela mi na tvár, potom na ruky:

– Veru, prazvláštny akord, – zväžila ma očami ako na vážkach, a opäť sa jej v kútikoch obočia mihli rožky.

– Je zapísaný na mňa, – otvorila O-90 radostne, ružovo ústa.

Radšej keby čušala – na čo to bolo dobré. Vcelku táto milá O... ako to len povedať... má zle vypočítanú rýchlosť jazyka: sekundová rýchlosť jazyka má byť totiž vždy trochu menšia ako rýchlosť myšlienky, a nie naopak.

Na konci prospektu, na akumulátorovej veži, odbil zvon dunivo 17. Čas osobného voľna sa skončil. 1-330 odchádzala s tým esovitým mužským číslom. Má takú rešpekt vzbudzujúcu, a teraz vidím, akoby dokonca známu tvár. Asi som sa s ním už stretol, ale momentálne si nespomínam, kde.

Na rozlúčku sa I na mňa iksovo usmiala.

– Zaskočte pozajtra do posluchárne 112.

Pokrčil som plecóm:

– Ak mi doručia úbor pre poslucháreň, ktorú ste menovali...

Povedala s akousi záhadnou istotou:

– Doručia vám ho.

Tá žena na mňa pôsobila tak neprijemne ako nerozložiteľný iracionálny člen, čo sa náhodou votrie do rovnice. A bol som rád, že som aspoň nakrátko osamel s milou O v dvojici.

Ruka v ruke sme sa prešli po štyroch priamkach ulíc. Na rohu musela O ísť doprava, ja doľava.

– Strašne rada by som dnes u vás spustila rolety. Práve dnes, teraz hneď... – nsmelo zdvihla na mňa svoje okrúhle, modro krištáľové oči.

Aká je smiešna. Čo jej mám na to povedať? Len včera bola u mňa a vie iste tak dobre ako ja, že náš budúci sexuálny deň je pozajtra. Slovom, zase ide o to jej „predbiehanie myšlienky" – tak to býva aj s predzápalom iskry v motore (čo môže byť nebezpečné).

Pri rozlúčke som dva... nie, budem presný, trikrát pobozkal jej zázračne modré, jediným obláčikom neskalené oči.

Náčrt:

KABÁT. STENA. TABUĽA

Prezrel som si, čo som včera napísal, a zistil som: nie je to dostatočne jasné. Teda, je to jasné pre hocikoho z nás. Ale ktovie: nedá sa vylúčiť, že ste vy, neznámi, ktorým Integrál moje zápisky prinesie, veľkú knihu civilizácie dočítali len po tú stranu ako naši predkovia pred 900 rokmi. Nedá sa vylúčiť ani to, že nepoznáte piliere nášho života, ako je Časová tabuľa, Čas osobného voľna, Norma materstva, Zelená stena, Dobrodinec. Mne je smiešne a súčasne veľmi ťažké o tom všetkom hovoriť. To akoby spisovateľ povedzme v dvadsiatom storočí začal v svojom románe vysvetľovať, čo je „kabát“, „byt“, „žena“. Ale zase, keby sa jeho román preložil do divošskej reči, obišlo by sa to bez vysvetliviek, čo je to „kabát“?

Viem istotne, že by divoch vyvaloval oči na „kabát“ a dumal by: „Na čo je to dobré? Len na ťarchu.“ Mám pocit, že aj vy budete takisto vyvalovať oči, keď vám poviem, že nikto z nás nebol od čias Dvestoročnej vojny za Zelenou stenou.

No, drahí moji, treba trošku porozmýšľať, to ohromne pomáha. Je totiž jasné: dejiny ľudstva, ako ich poznáme, sú dejinami prechodu od kočovného spôsobu života k spôsobu čoraz usadlejšiemu. Nevyplýva vari z toho, že najusadlejší spôsob života (náš) je súčasne ten najdokonalejší (náš)? Ak ľudia lietali z jedného konca zeme na druhý, robili tak jedine v predhistorických časoch, keď ešte boli národy, vojny, obchod, objavy kadejakých Amerík. Načo by to teraz komu bolo?

Uznávam, že zvyknúť si na usadlý spôsob života nebolo ľahké a ani sa tak nestalo hneď. Keď sa za Dvestoročnej vojny všetky cesty zničili a zarástli trávou – spočiatku sa istotne ťažko žilo v mestách odrezaných od seba zelenými húšťavami. No a čo? Keď človeku odpadol chvost, asi mu tiež chvíľu trvalo, kým sa naučil odháňať muchy bez neho. Spočiatku asi za tým chvostom smútil. Ale dnes – viete si predstaviť, že máte chvost? Alebo: viete si predstaviť na ulici človeka nahého, bez „kabáta“ (možno sa vy ešte prechádzate v „kabátoch“)? Nuž a tak: ja si zas neviem predstaviť život neobstavaný Zelenou stenou, neviem si predstaviť život nezaodiaty číselným rúchom Časovej tabule.

Časová tabuľa... Práve teraz na mňa zo steny upiera svoje prísne, no nežné purpurové čísla v zlatom poli. Mimovoľne človeku príde na um tá

vec, ktorú starovekí ľudia nazývali „ikonou“, a mne sa zrazu chce skladať verše alebo modlitby (čo je jedno a to isté). Ach, prečo nie som básnikom, aby som dôstojne ospieval teba, ó, Tabuľa, ó, srdce a tep Jednotného štátu.

My všetci (a možno aj vy) sme už ako deti v škole čítali najúžasnejšiu pamiatku starovekej literatúry, čo sa nám zachovala – Cestovný poriadok. Ale porovnajte ho s Tabuľou – a máte pred sebou tuhu a diamant: jedno i druhé sú z toho istého C, uhlíka, no aký večný, priesvitný je diamant, ako žiari! Komu by sa nezasekol dych, keď sa s rachotom rúti po stranách Cestovného poriadku! Zato Časová tabuľa každého z nás šmahom premení na železného šesťkolesového hrdinu veľkej básne. Ráno čo ráno so šesťkolesovou presnosťou, v jednu a tú istú hodinu, v jednu a tú istú minútu my, milióny, vstaneme ako jeden. V jednu a tú istú hodinu miliónovo jednotne začíname pracovať – miliónovo jednotne končíme. A zlievajúc sa v jediné miliónruké telo, v jednu a tú istú sekundu, určenú Tabuľou, dvíhame lyžice k ústam a v jednu a tú istú sekundu odchádzame na prechádzku a do posluchárne, do haly Taylorových exercícií, v jednu a tú istú sekundu sa ukladáme k spánku...

Budem celkom úprimný: absolútne dokonalé riešenie úlohy šťastia nemáme ešte ani my: dvakrát do dňa – od 16. do 17. a od 21. do 22. – sa mohutný jednoliaty organizmus rozpadá na jednotlivé bunky, a to v Čase osobného voľna stanoveného Tabuľou. V týchto hodinách by ste videli, že jedni majú v izbe cudne stiahnuté rolety, iní sa, pokojne zdolajúc stupne Schodiska, prechádzajú po ulici, tretí – ako ja teraz – sedia pri písacom stole. Ja však skalopevné verím – nech si ma nazvú idealistom a fantastom – verím: skôr či neskôr nájdeme aj pre Čas osobného voľna miesto v spoločnej formule, raz sa všetkých 86 400 sekúnd začlení do Časovej tabule.

Veľa neuveriteľných vecí som čítal a počul o časoch, keď ešte ľudia žili v slobodnom, to jest neorganizovanom, divom stave. No zo všetkého najneuveriteľnejšie mi vždy pripadalo toto: ako mohla vtedajšia – čo aj začiatočná – štátna moc pripustiť, aby ľudia žili bez niečoho podobného, ako je naša Tabuľa, bez povinných prechádzok, bez presnej regulácie prijímania potravy, aby vstávali a líhali, ako im vhpne do hlavy; niektorí historici dokonca tvrdia, že v tých časoch bývali ulice po nociach osvetlené a že po nich ľudia celú noc chodili alebo sa vozili.

Tak toto je už celkom nad môj pochop. Veď aj s ich vtedajším obmedzeným rozumom mali chápať, že taký život sa rovná masovému zabíjaniu – ibaže pomalému, deň po dni. Štát (humánnosť) zakazoval zabiť jedného človeka, ale nezakazoval zabíjať milióny polovičato. Zabiť

jedného človeka, to jest znížiť súčet ľudských životov o 50 rokov – to bol zločin, ale znížiť súčet ľudských životov o 50 miliónov rokov – to nebol zločin. No, nie je to smiešne? U nás túto matematickomorálnu úlohu vyrieši za pol minúty hociktoré desaťročné číslo; u nich to nevedeli vyriešiť ani všetci tí ich Kantovia dokopy (lebo ani jeden z tých ich Kantov sa nedovtipil vybudovať systém vedeckej etiky, to jest etiky postavenej na odčítaní, sčítaní, delení, násobení).

A nie je vari absurdné, že štát (mal tú odvahu nazývať sa štátom!) nechal bez akejkoľvek kontroly sexuálny život? Kto, kedy a koľko chcel... Celkom nevedecký, ako zvieratá. A ako zvieratá voslep rodili deti. No nie je smiešne poznať záhradníctvo, hydinárstvo, rybnikárstvo (máme presné údaje, že to všetko poznali) a nedospieť k poslednej priečke tohto logického rebríka, k chovu detí? Nedospieť k Materskej a k Otcovskej norme?

Je to také smiešne a také nepravdepodobné, že keď som to napísal, až som sa zľakol: ešte ma budete, neznámi moji čitatelia, pokladať za zlomyseľného vtipkára. A z ničoho nič si pomyslíte, že si z vás strieľam a že vám tu s vážnym výrazom trepem somárstva.

No po prvé: žartovať nie som schopný – každý žart má totiž v sebe lož, čoby skrytú funkciu; po druhé: Jednotná štátna veda tvrdí, že život starovekých ľudí bol takýto, a Jednotná štátna veda sa nemýli. Kde by sa aj vzala štátna logika, keď ľudia žili v stave slobody, to jest v stave zvierat, opíc, stáda! Čo sa dá čakať od nich, ak ešte aj v našich časoch občas dolietne odkiaľsi z dna, z temných hĺbín divá opičia ozvena?

Našťastie len občas. Našťastie ide o drobné defekty súčiastok: ľahko sa opravia, pričom večný, veľkolepý chod Stroja neuviazne. Ā na odstránenie vydratej skrutky máme majstrovsky zručnú, ťažkú Dobrodincovu ruku, na to máme bedlivé oko Strážcov...

Ozaj, práve som si spomenul: toho človeka zo včera, toho na dvakrát prehnutého ako S, som tuším videl vychádzať z Výboru Strážcov. Teraz už chápem, odkiaľ pramení ten môj pudový pocit rešpektu voči nemu a ten akýsi nejasný pocit trápnosti pri pohľade na tú čudnú I po jeho boku... Musím sa priznať, že tá I...

Ozval sa zvonec na spanie: 22,30. Do videnia zajtra.

Zápis 4

Náčrt:

DIVOCH S BAROMETROM. EPILEPSIA. KEBY

Doteraz mi bolo v živote všetko jasné (nebude to len tak, že som si obľúbil slovo „jasné“). Ale dnes... Nechápem. Po prvý: naozaj mi dodali úbor presne do posluchárne 112, ako mi to povedala. Hoci pravdepodobnosť bola $- 1\ 500/10\ 000\ 000 = 3/20\ 000$ (1 500 – je číslo posluchárni, 10 000 000 – čísel).

A po druhé... Ale radšej pôjdem po poriadku.

Poslucháreň. Ozrutná, slnkom presvietená pogloba zo sklenených dielcov. Kruhovú radu vznešene guľatých, hladko ostrihaných hláv. Poobzeral som sa a srdce mi ľahučko zovrelo. Vidí sa mi, že som očami zapátral, či sa niekde nad modrými vlnami uníť neblysne ružový kosáčik – milé pery O. Tamto vidím nezvyčajne biele a ostré zuby, pripomínajú... nie, o to mi teraz nejde. Dnes večer, o dvadsiatej prvej príde O ku mne – túžba vidieť ju tu je celkom prirodzená.

A už zaznel zvonec. Povstali sme, zaspievali Hymnu Jednotného štátu a na pódiu už stojí fonolektor, sršiaci zlatom i vtípom.

– Vážené čísla! Nedávno vykopali archeológovia knihu z dvadsiateho storočia. V nej autor ironicky rozpráva o divochovi a barometri. Divoch si všimol, že zakaždým, keď barometer zastal na „dáždi“, sa naozaj rozpršalo. A tak keď chcel divoch dážď, vytriasol presne toľko ortute, aby bola na úrovni „dážď“ (na plátne je operený divoch vyšparchávajúci ortuť: smiech). Len sa smejte: no nezdá sa vám, že smiech si oveľa viac zaslúži Európan tých čias? Európan chcel presne tak ako divoch „dážď“, dážď s veľkým písmenom, dážď algebraický. Stál však pred barometrom ako zmoknutá sliedka. Divoch mal aspoň viac odvahy a energie a – čo aj divej – logiky: bol schopný zistiť, že medzi následkom a príčinou je súvis. Vytrasúc ortuť, urobil prvý krok na slávnej ceste, po ktorej...

Zrazu (opakujem: pri písaní nič nezatajujem) akoby som sa bol na chvíľu stal nepremokavý pod životodarným prúdom, čo sa lial z reproduktorov. Zrazu sa mi zdalo, že som sem prišiel zbytočne (prečo „zbytočne“, a mohol som vôbec neprísť, keď mi doručili úbor?); zdalo sa mi, že všetko je prázdne, že je to len škrupina. A horko-ťažko som zapol pozornosť až vtedy, keď fonolektor prešiel k hlavnej téme: k našej hudbe, k matematickej kompozícii (matematik – príčina, hudba – následok), k opisu nedávno vynájdeného hudbometra.

– „Jednoducho sa krúti touto kľukou a hociktorý z vás vyrobí tri sonáty za hodinu. Koľko námahy to stálo našich predkov! Mohli tvoriť iba v záchvate ‚inšpirácie‘ – čo je nezná ma forma epilepsie. A teraz vám predvediem nesmierne zábavnú ilustráciu, čo z toho vzniklo: Skriabinovu hudbu z dvadsiateho storočia. Táto čierna debna (na pódiu sa zdvihla opona a na ňom stál starodávny nástroj), táto debna sa nazývala nástrojom ‚klavírovým‘ alebo aj ‚kráľovským‘, čo opäť dokazuje, že ich hudba...“

Pokračoval v tomto duchu, no zase sa dobre nepamätám, ale je to celkom možné, lebo... No poviem to rovno: lebo ku ‚kráľovskej‘ debne pristúpila 1-330. Asi ma šokoval jej nečakaný príchod na pódium.

Mala na sebe fantastický úbor z dávnych čias: vypasované úzke čierne šaty s ostro zvýraznenou belosťou odhalených pliec a prs – a ten hrejivý tieň ihrajúci pri vdychu a výdychu medzi... a tie oslepujúce, takmer zlovestné zuby...

Čo úsmev, to uhryznutie – smerom sem, dolu. Sadla si, začala hrať. Bolo to čosi divé, kľčovité, pestré ako celý ich vtedajší život, a bez náznaku rozumnej mechanickej. A samozrejme, všetci okolo mňa sú v práve, že sa smejú. Iba poniektorí... no i ja – ja?

Áno, epilepsia – duševná choroba – bolesť... Pomalá, sladká bolesť – uhryznutie – a ešte hlbšie, ešte bolestivejšie. A vtom pomaličky vystupuje slnko. Nie to naše, nie to modrokrištálové a rovnomerne svietiace cez sklenené tehly, nie: bolo to divé, letiace, spaľujúce slnko – človek by najradšej všetko zo seba postfhal a rozdriapal na cimpr-campr.

Muž vedľa mňa pozrel úkosom vľavo – na mňa – a zachichotal sa. Sám neviem, prečo mi to tak utkvelo v pamäti: na pery mu vyskočila mikroskopická bublinka a praskla. Tá bublinka ma priviedla k rozumu. Ja som opäť ja.

A už som vnímal ako všetci len nehorázny, zjašený rachot strún. Smial som sa. Bolo mi ľahko a nekomplikované. To nám len nadaný fonolektor príživo zobrazil tú divú epochu, to je všetko.

A s akým pôžitkom som potom počúval našu dnešnú hudbu! (Demonštrovali nám ju nakoniec kvôli kontrastu.) Krištáľové chromatické stupne schádzajúcich sa a rozchádzajúcich sa nekonečných radov – a sumarizujúce akordy Taylorových a Maclaurinových formúl; celo tónové, štvorcovo velebné pasáže Pytagorovej vety; clivé melódie tmeného vlnenia; jasavé takty na preskáčku s Fraunhoferovými líniami páuz – spektrálna analýza planét... Aká majestátnosť! Aká neotrasiteľná Zákonitosť! Aká je úbohá, svojvoľná, ničím – iba ak divým fantazírovaním – nespútaná hudba starovekých ľudí...

Vychádzali sme z posluchárne širokými dverami v súmerných radoch po štyroch ako zvyčajne. Mihla sa známa na dvakrát prehnutá postava; úctivo som sa poklonil.

O hodinu má prísť milá O. Cítil som sa príjemne a užitočne vzrušený. Doma som rýchlo zbehol do kancelárie, podal som službe ružový lístok a dostal som oprávnenie na rolety. Toto oprávnenie platilo len v sexuálne dni. A tak si žijeme medzi priesvitnými, akoby z iskriaceho vzduchu utkanými stenami, vždy viditeľne a večne omývaní svetlom. Nemáme si navzájom čo skrývať. A okrem toho, uľahčuje to ťažkú a vznešenú prácu Strážcov. Ináč ktovie, čo všetko by sa robilo! Možno, že práve tie čudné nepriesvitné byty starovekých ľudí podmieňovali tú ich úbohú klietkovú psychológiu: „Môj (sic!) dom – môj hrad“ – ako je možné, že si to neuviedli!

O dvadsiatej prvej som spustil rolety – a v tej chvíli prišla trošku zadychčaná O. Nastavila mi ružové ústočka aj ružový lístok. Odrhol som kupón a už som sa od tých ružových úst neodtrhol do poslednej chvíľočky, do 22,15.

Potom som jej ukázal svoje „zápisy“ a rozhovoril som sa – tuším veľmi pekne – o kráse štvorca, kocky, priamky. Počúvala čarovné ružovo, ale vtom jej z modrých očí vypadla slza, druhá, tretia – rovno na otvorenú stranu (str. 7). Atrament sa rozpil. A tak to budem musieť prepísať.

– Milý D, keby ste, keby...

No tak, čo „keby“? Čo „keby“? Zase tá stará pesnička: dieťa. Alebo že by išlo o čosi nové v súvisi... v súvisi s tou? Nuž, pokiaľ ide o to, akoby... Ale nie, to by bolo príliš hlúpe.

Zápis 5

Náčrt:

ŠTVOREC. VLÁDCOVIA SVETA. PRÍJEMNE UŽITOČNÁ FUNKCIA

Zase to nie je ono. Zase sa s tebou, neznámy môj čitateľ, zhováram, akoby... No, povedzme, môj starý priateľ R-13, básnik s černoškými gambami – no, toho predsa pozná každý. Ale čo vy – na Mesiaci, na Venuši, na Marse, na Merkúre – a ešte bohvie kde všade ste!

Tak teda: predstavte si štvorec, živý nádherný štvorec. A ten štvorec by mal rozprávať o sebe, o svojom živote. Chápete, štvorcovi by ani vo sne na um neprišlo hovoriť o tom, že má všetky štyri uhly pravé: on to už jednoducho nevníma, natoľko mu je to bežné, všedné. Nuž a ja žijem ustavične v tom štvorcovom stave. No, povedzme, hoci ružové kupóny a to všetko, čo s nimi súvisí: pre mňa je to rovnosť štyroch uhlov, ale pre vás je to možno čosi svetobornejšie ako Newtonov dvojčlen.

Nuž tak. Ktorýsi staroveký mudrc povedal, samozrejme náhodou, múdru vec: „Láska a hlad vládnu svetu.“ Ergo: aby človek mohol ovládnuť svet – musí najprv ovládnuť vládcov sveta. Naši predkovia si napokon s veľkými obeťami podrobili Hlad: nehovorím o Veľkej dvestoročnej vojne, o vojne medzi mestom a dedinou. Divokí kresťania sa asi z náboženských predsudkov zuby-nechty držali svojho chleba*. Ale v 35. roku – pred založením Jednotného štátu – vynašli našu terajšiu naftovú potravu. Pravda, prežilo to len 0,2 percenta obyvateľov zeme. Zato však tie nula celé dve desatiny už okúsili blaženosť v lone Jednotného štátu.

Je predsa nad slnko jasné: blaženosť a závisť – sú čitateľom a menovateľom zlomku zvaného šťastie. Veď aký zmysel by mali nekonečné obeť Dvestoročnej vojny, keby v našom živote predsa len ostal nejaký dôvod na závisť! A predsa ostal, lebo ostali nosy „gombičky“ a nosy „klasické“ (rozhovor na prechádzke), lebo lásky jedných sa domáhali mnohí, iných – nikto.

Keď si Jednotný štát podrobil Hlad (algebraický = súčtu vonkajších slasťí), zaútočil pochopiteľne na druhého vládcu sveta, na Lásku. Napokon zvíťazil i nad týmto živlom, to jest organizoval ho, zmatematikoval, a asi

---

* Toto slovo sa nám uchovalo len ako poetická metafora: chemické zloženie tejto hmoty nepoznáme.

tak pred 300 rokmi vyhlásil náš historický Lex sexualis: každé číslo má právo na hociktoré číslo ako na sexuálny produkt.

Ostatné je vecou techniky. Dôkladne vás vyšetria v laboratóriách Sexuálneho výboru, presne vám určia obsah hormónov v krvi – a vypracujú vám príslušnú Tabuľku sexuálnych dní. Potom si podáte žiadosť, že v svojich dňoch si žiadate použiť číslo to (alebo ono), a dostanete príslušný kupónový blok (ružový). A to je všetko.

Jasná vec: predmety závidi zmizli, menovateľ zlomku šťastia bol prevedený na nulu – a zlomok sa mení na veľkolepé nekonečno. A to, čo bolo u starovekých ľudí prameňom nekonečných hlúpych tragédií, sa u nás zmenilo na harmonickú, príjemne-užitočnú funkciu organizmu, rovnako ako spánok, fyzická práca, príjem potravy, defekácia a tak ďalej. Z tohto vidíte, ako veľká sila logiky očisťuje všetko, čoho sa dotkne. Ó, keby ste sa i vy naučili ísť tým smerom až do konca.

... Čudné, dnes som písal o najvyšších vrcholoch dejín ľudstva a po celý čas som dýchal krištáľový, horský vzduch myšlienok, no je mi pritom oblačné, pavučinovo a to všetko je ešte prekrížené akýmsi štvorlabyým x. Možno sú to moje laby, a to len preto, lebo som ich mal dlho pred očami – tie moje chlpaté laby. Nerád o nich hovorím – nemám ich rád: sú pozostatkom divej epochy. Vari len vo mne naozaj —

Chcel som toto všetko vyškrtnúť – presahuje to rámec náčrtu. No potom som si povedal: nevyškrtnem. Nech moje zápisy ako najcitlivejší seizmograf zachycujú krivku i celkom bezvýznamných mozgových záchvevov: neraz práve takéto záchvevy signalizujú —

Toto je však vrchol, toto by som naozaj mal vyhodit': veď sme zregulovali všetky živly a nijaké katastrofy už nemôžu byť.

Teraz mi je už celkom jasné: ten čudný pocit vo mne vyplýva z môjho štvorcového stavu, o ktorom som hovoril na začiatku. To x nie je vo mne (to je vylúčené) – iba sa bojím, že dáke to x zostane vo vás, moji neznámi čitatelia. Ale verím, že ma nebudete veľmi prísne súdiť. Verím, že pochopíte, že tak ťažko ako mne sa ešte nepísalo žiadnemu autorovi v dejinách: jedni písali pre súčasníkov, iní pre potomkov, no ešte nikto nepísal pre predkov alebo pre bytosti, podobné ich divým, vzdialeným predkom...

Zápis 6

Náčrt:

NÁHODA. TO PREKLIATE JASNÉ. 24 HODÍN

Opakujem: zaviazal som sa písať, nič nezatajujúc. A preto čo aké je to smutné, musím na tomto mieste konštatovať, že ešte ani u nás sa proces tuhnutia, kryštalizácie života neskončil, že nám do ideálu ešte niekoľko stupňov chýba. Ideál (to je jasné) sa dosiahne tam, kde sa už nič nedeje, ale u nás... Nuž, prosím: v Štátnych novinách dnes čítam, že na námestí Kocky sa o dva dni koná oslava Justície. Čiže ktorési číslo opäť raz narušilo chod veľkého Štátneho stroja, zase sa raz stalo niečo, čo sa nedalo čakať, vypočítať.

A okrem toho sa niečo porobilo so mnou. Pravda, stalo sa tak počas Osobného voľna, to jest v čase špeciálne vymedzenom na nepredvídané okolnosti, no aj tak...

Okolo šesnásťej (presne o desať minút 16) som bol doma. Vtom zazvonil telefón:

– D-503? – ženský hlas.

– Áno.

– Ste voľný?

– Áno.

– Tu 1-330. Hneď priletím k vám, pôjdeme do Starovekého domu. Dobré?

1-330... Tá I ma rozčuľuje, odpudzuje – takmer ľaká. No práve preto som povedal: áno.

O 5 minút sme už boli v aeru. Modrá májová majolika neba a ľahké slnko na svojom zlatom aere bzučí nám v stopách, nepredbieha nás, ani za nami nezaostáva. No tam vpredu sa belie ako bel'mo oblak, neforemný, spuchnutý ako líca starodávneho „Cupida“, a to človeka ruší. Predné okienko je spustené, vietor, pery schnú, mimovoľne si ich človek ustavične obližuje a aj tak mu ustavične chodia po rozume.

A už vidieť v diaľke mútné, zelené škvrny – tam za Stenou. Nasleduje ľahké, mimovoľne zovretie srdca a – dolu, dolu, dolu ako zo strmého kopca – a už sme pri Starovekom dome.

Celá tá čudná, krehká, slepá stavba je zôkol-vôkol zaodiata sklenou škupinou: v opačnom prípade by sa už dávno bola rozsypala. Pri

sklenených dverách sedí starena, je celá scvrknutá, hlavne ústa: samé ryhy, záhyby, pery má vtiahnuté a ústa akoby boli zarástli – nerátal som s tým, že prehovorí. No prehovorila.

– Tak čo, srdiečka moje, chcete si obzrieť môj domček? A vrásky sa rozžiarili (to znamená, asi sa lúčovito rozťahli, a to vyvolalo dojem, že sa „rozžiarili“).

– Áno, tetuška, už zase sa mi zacnelo, – povedala jej I. Vrásočky žiarili:

– Slnko, však? Nuž čo! Ach, šibalka, ach, šibalka! Vie-em, viem! No, dobre: choďte sami, ja už radšej budem tu, na slnku.

Hm... Zrejme je tu moja spoločníčka častým hosťom. Mám chuť niečo zo seba striasť – čosi mi prekáža: pravdepodobne ten neodbytný zrakový vnem: oblak na hladkej modrej majolike.

Keď sme vystupovali širokým tmavým schodiskom, I povedala:

– Milujem tú starenu.

– Prečo?

– Čo ja viem. Možno pre jej ústa. Možno pre nič. Len tak. Pokrčil som plecami. Pokračovala a trošku sa pritom usmievala, no možno sa vôbec neusmievala:

– Pripadám si hriešne. Dobré viem, že môže byť len „lebo-láska“, a nie „len-tak-láska“. Lebo všetky živly musia byť...

– Jasná vec... – začal som, no hneď som sa prichytil pritom slove a ukradomky som pozrel na I: všimla si, či nie?

Pozerala kamsi dolu; oči mala spustené ako rolety.

Prišlo mi na um: keď sa človek večer okolo 22. prechádza po ulici medzi vysvietenými priezračnými klietkami, vidí tmavé klietky so spustenými roletami, a za roletami — Čo má ona za roletami? Prečo mi dnes zatelefonovala, na čo je toto všetko?

Otvoril som ťažké, škripajúce, nepriesvitné dvere – ocitli sme sa v pochmurnej, chaotickej miestnosti (u nich sa nazývala „bytom“) – A bol tam ten starodávny, „kráľovský“ hudobný nástroj – a divá, neorganizovaná, šialená mátež farieb a tvarov ako vtedajšia hudba. Biely povrch hore; tmavomodré steny; červené, zelené, oranžové väzby starých kníh; žltý bronz – svietniky, socha Budhu; kontúry nábytku skrivené epilepsiou, vymykajúce sa každej rovnici.

Tento chaos bol takmer nad moje sily. Moja spoločníčka mala zrejme odolnejší organizmus.

– Toto je môj najmilší... – a zrazu akoby bola ožila, uhryznutie-úsmev, biele ostré zuby. – Presnejšie povedané: najškaredší zo všetkých ich „bytov“.

– Alebo ešte presnejšie: štátov, – dodal som. – Tisíce mikroskopických, večne bojujúcich štátov, krutých ako...

– No hej, jasné... – zrejme veľmi vážne potvrdila I.

Prešli sme cez izbu, kde stáli maličké, detské postele (aj deti

boli v tých časoch súkromným vlastníctvom). A ďalšie izby, lesklé zrkadlá, pochmúrne skrine, príšerne pestré pohovky, ozrutný „kozub“, veľká posteľ z červeného dreva. Naše dnešné – nádherné, priezračné, večné – sklo sa tu vyskytovalo iba vo forme úbohých, krehkých štvorcových okien.

– Keď si človek pomyslí: tu „len tak milovali“, tešili sa, trápili... (roleta očí je zase spustená). – Aké nezmyselné, nešetrné mrhanie ľudskou energiou, však?

Hovorila akosi zo mňa, vyjadrovala moje myšlienky. Ale v úsmeve mala ustavične to dráždivé x. Za roletami sa v nej odohrávalo bohviečo – sám neviem čo, ale pripravovalo ma to o trpezlivosť; mal som chuť hádať sa s ňou, kričať na ňu (áno, to hlavne), ale musel som súhlasiť – nesúhlasiť sa nedalo.

A tu zastala pred zrkadlom. V tej chvíli som jej videl iba oči. Napadlo mi: veď človek je zostrojený takisto divo ako tieto hnusné „byty“ – ľudské hlavy sú neprievitné, sú v nich len malinké okná: oči. Akoby to bola uhádla – obrátila sa. „Nuž, to sú moje oči. No?“ (Pravdaže, odohralo sa to mlčky.)

Pred sebou mám dve strašidelné tmavé okná a v nich je neznámy, cudzí život. Ale videl som tam oheň, plápolá tam akýsi svojský „kozub“ a ešte nejaké postavy, pripomínajúce...

Napokon, bolo to prirodzené: odrážal som sa v nich ja. Bolo to však neprirodzené a mne celkom nepodobné (zrejme deprimujúci vplyv prostredia), že som si zrazu pripadal lapený a vstrčený do tejto divej klietky, pripadal som si strhnutý divým víchrom starovekého života.

– Prosím vás, – povedala I, – choďte na chvíľu do susednej izby. – Jej hlas doliehal odtiaľ, znútra, spoza tmavých okien očí, kde blčal kozub.

Odišiel som, sadol som si. Z poličky na stene sa mi rovno do očí mierne usmievala asymetrická tvár s vyhrnutým nosom: jeden zo starovekých básnikov (tuším Puškin). Prečo tu sedím a pokorne znášam ten úsmev, a na čo je to všetko dobré: prečo som tu, načo tá absurdná situácia? Tá dráždiaca, odpudzujúca ženská, čudná hra...

V susednej izbe klepli dvere skrine, zašušťal tam hodváb, a len horko-ťažko som sa udržal, aby som ta nešiel, a — už sa presne nepamätám: asi som mal chuť povedať jej zopár veľmi ostrých slov.

Medzitým prišla. Mala na sebe krátke starodávne ostrážité šaty, čierny

klobúk, čierne pančuchy. Šaty boli z ľahkého hodvábu – zreteľne som videl, že pančuchy siahajú vysoko, dobre vyše kolien, a krk mala odhalený a tieň medzi...

– Vidím, že chcete byť nasilu originálna, to je jasné...

– Jasné, – skočila mi do reči I, – byť originálnym znamená vyčleniť sa z radu ostatných. Čiže byť originálny znamená narušiť rovnováhu... A to, čomu sa v idiotskom jazyku starovekých ľudí hovorilo „byť banálny“, u nás znamená plniť si povinnosti. Lebo...

– Ano, **áno, áno! Presne tak.** – Prestal som sa ovládať. – A vy sa nemáte čo, nemáte čo...

Pristúpila k soche básnika s vyhrnutým nosom, zastrela roletami divý oheň očí tam za tými svojimi oknami a povedala tentoraz vari celkom vážne (možno, aby ma obmäkčila) dosť rozumnú vec:

– Nenapĺňa vás údivom, že kedysi ľudia trpeli medzi sebou takýchto hľa? A nielenže trpeli – skláňali sa pred nimi. Aký otrocký duch! Nemám pravdu?

– Jasné... Totiž chcel som... (to prekliate „jasné“!)

– Áno, áno, chápem. V skutočnosti to však boli mocipáni mocnejší ako tí ich korunovaní. Prečo ich neizolovali, nezlikvidovali? U nás.

– Áno, u nás... – začal som. No vtom sa rozosmiala. Akoby som ten jej smiech videl: bola to krivka, cvendžiaca, krutá a pružno-ohybná ako prút.

Pamätám sa dobre – roztriasol som sa na celom tele. Môcť ju schmatnúť a – sám neviem čo... No čosi som musel spraviť, bolo jedno, čo. Automaticky som otvoril svoj zlatý štítok, pozrel som na hodiny. O desať minút sedemnášť.

– Nemyslíte, že je najvyšší čas? – spýtal som sa úctivo, ako sa dalo.

– A keby som vás tak poprosila, aby ste tu zostali so mnou?

– Počúvajte ma dobre: viete vy... viete vy vôbec, čo hovoríte? O desať minút musím byť v posluchárni...

– ... A všetky čísla sú povinné absolvovať umenovednú prednášku... – mojím hlasom doplnila I. Potom vytiahla roletu – zdvihla oči: za tmavými oknami blčal kozub. – Na Zdravotníckom výbore mám známeho doktora, je zapísaný na mňa. Keď ho poprosím, dá vám potvrdenie, že ste chorý. Tak čo?

Pochopil som. Konečne som pochopil, k čomu smerovala všetka tá hra.

– Takéto dačo! A viete vy, že fakticky by som mal ísť ako každé čestné číslo okamžite na Výbor Strážcov a...

– A nielen fakticky (ostrý úsmev-uhryznutie). Strašne som zvedavá, či pôjdete na výbor, alebo nie!

– Vy tu zostanete? – chytil som kľučku na dverách. Kľučka bola mosadzná, a ja som počul svoj takisto mosadzný hlas.

– Ešte chvíľočku... Dobre?

Prikročila k telefónu. Udala akési číslo – bol som taký rozrušený, že som si ho nezapamätal, a zakričala:

– Čakám vás v Starovekom dome. Áno, áno, som sama... Stlačil som mosadznú studenú kľučku:

– Smiem si vziať aero?

– Ó, pravdaže! Nech sa páči...

Na slnku pri vchode driemala starena ako rastlina. A zase bolo udivujúce, že sa jej husto zarastené ústa otvorili a že prehovorila:

– A tá vaša – ostala tam sama, ako to?

– Áno, sama.

Starenine ústa opäť zarástli. Pokrútila hlavou. Zrejme aj jej slabnúci mozog pochopil všetku nechutnosť a rizikovosť správania tej ženskej.

Presne o sedemnástej som bol na prednáške. A tu som z ničoho nič pochopil, že som tej starene nepovedal pravdu: I tam teraz nebola sama. A je možné, že práve fakt, že som starenu nechtiac oklamal, ma trápil a rušil pri prednáške. Nie, nie je sama: a o to práve ide.

Po 21,30 som mal voľnú hodinu. Vari by som už dnes mal zájsť na Výbor Strážcov a všetko udať. Ale keď som po tej hlúpej historke taký ustatý! A napokon zákonitá lehota udania je do dvadsaťštyri hodín. Stihnem to teda zajtra: mám na to ešte celých 24 hodín.

Zápis 7

Náčrt:

RIASA. TAYLOR. BLEN A KONVALINKY

Noc. Zelené, oranžové, modré; červený kráľovský nástroj; šaty žlté ako citrón. Potom – mosadzný Budha; vtom zdvihol mosadzné viečka a z Budhu vystrekla šťava. Aj zo žltých šiat vystrekla šťava, aj po zrkadle stekajú kvapky šťavy, kvapká z veľkej postele i z detských postieľok, a teraz aj zo mňa – a chytá sa ma smrteľne slasťný des...

Zobudil som sa: slabé, modravé svetlo; sklo stien sa leskne, lesknú sa sklenené kreslá, stôl. To ma upokojilo, srdce mi prestalo búchať. Šťava, Budha... čo je to za nezmysel? Jasná vec: ochorel som. Predtým sa mi nikdy nespávalo. Vraj sny boli u starovekých ľudí vecou celkom samozrejmu, normálnou. Nuž hej, veď aj celý život bol príšerný kolotoč: zelené – oranžové – Budha – šťava. No my vieme, že sny sú vážnou psychickou chorobou. A ja viem, že môj mozog bol doteraz mechanizmom chronometrický vyregulovaným, ligotavým, bez jedinej smietky, a dnes... Áno, dnes je to tak: cítim tam v mozgu akési cudzorodé teleso – ako tenulinkú riasu v oku: riadne si cítim celé telo, no to oko s riasou – nemôžem na ňu zabudnúť ani na okamih...

Bodry, krištáľový zvonček v záhlaví: 7, vstávať! Vpravo i vľavo cez sklenené steny vidím akoby samého seba, svoju izbu, svoje šaty, svoje pohyby – a to všetko tisíc ráz opakované. To vzpružuje: človek sa vidí ako časť ozrutného, silného, jednotného celku. A tá presná krása: ani jediný zbytočný pohyb, obrat, otočka.

Áno, ten Taylor bol nepochybne najgeniálnejším zo všetkých starovekých ľudí. Pravda, nedospel tak ďaleko, aby rozšíril svoju metódu na celý život, na každý krok, na celých dvadsaťštyri hodín – neintegroval svoj systém od prvej hodiny po 24. Nechápe, ako je možné, že popísali celé knižnice o akomsi Kantovi, no ledva si všimli Taylora, proroka, ktorý dovidel na desať storočí dopredu.

Koniec raňajok. Hymna Jednotného štátu doznela. Súmerne, po štyroch kráčame k výťahom. Tichý bzukot motorov – a rýchlo dolu, dolu, dolu – ľahké zovretie srdca.

A z ničoho nič je tu opäť ten nezmyselný sen – či akási jeho skrytá funkcia. Ách, áno, presne takto včera klesalo aero. Mimochodom, s tým

všetkým som skoncoval: bodka. A veľmi dobre, že som s ňou zaobchádzal tak rázne, rozhodne.

Vo vozni metra som fičal ta, kde na montážnom lešení v slnečných lúčoch žiaril zatiaľ ešte mŕtvy, ešte ohňom neoživený elegantný trup Integrálu. So zatvorenými očami som sa dal unášať vzorcami: ešte raz som v duchu vypočítal, aká bude potrebná štartovacia rýchlosť, aby sa Integrál odpútal od zeme. Každým atómom sekundy sa bude hmotnosť Integrálu meniť (spotrebúva sa palivo). Vyšla mi nesmierne komplikovaná rovnica s transcendentnými veličinami.

Ako v spánku vnímam: v tvrdom svete čísel si ktosi sadol vedľa mňa, ktosi do mňa ľahko drgol a povedal „prepáčte“.

Nadvihol som viečka – sprava (asociácia vďaka Integrálu) sa čosi strmhlav rúti priestranstvom: hlava – aj ona sa rúti, lebo na nej z oboch strán odstávajú ružové krídlaté uši. A nasleduje krivka ťažkého zátylku, zhrbený chrbát, na dvakrát zohnuté písmeno S...

A cez sklené steny môjho algebraického sveta opäť škrabka riasa – nejaká neprijemnosť, čo ma dnes čaká —

– To nič, to nič, – s úsmevom som sa susedovi poklonil. Na štítku sa blysko S-4711 (nečudo, že sa mi od prvej chvíle spájal s písmenom S: išlo o zrakový vnem neregistrovaný vedomím). A blykli sa aj oči – dva ostré nebožiece sa rýchlo krútili, zavrťávali sa do mňa čoraz hlbšie, už-už dosiahnu dno a uvidia, čo by som ani sám sebe...

A vtom sa mi funkcia riasy ozrejmla: je to jeden od nich, od Strážcov, a najjednoduchšie bude, keď mu bez odkladania, hneď teraz všetko vysypem.

– Včera som bol v Starovekom dome... – Hlas mám čudný, akýsi plochý, pričapený, trochu som si odkašlal.

– No, fajn. Z toho plynú pre človeka celkom poučné závery.

– Ale viete, nebol som tam sám, sprevádzal som číslo 1-330, atak...

– 1-330? To ma teší kvôli vám. Veľmi zaujímavá, nadaná žena. Má veľa ctiteľov.

...Preboha, aj on – vtedy na prechádzke – nie je vylúčené, že je dokonca na ňu zapísaný! Nie, jemu to nemôžem povedať, vylúčené, to je nad slnko jasné.

– Áno, áno! Pravdaže, pravdaže! Veľmi, – usmieval som sa čoraz širšie, hlúpejšie a cítil som, že ma ten úsmev obnažuje, robí zo mňa idiota...

Nebožiece dosiahli dno, potom sa, rýchlo sa točiac, prevrtili späť do očí; S sa dvojzmyselne usmial, kývol mi a prešmykol sa k východu.

Rozložil som pred sebou noviny (zdalo sa mi, že všetci pozerajú na mňa), a hneď som zabudol na riasu, na nebožiece, na všetko: tak ma

vzrušilo, čo som si prečítal. Vlastne to bol iba jeden riadok: „Hodnoverné pramene uvádzajú, že opäť šarapatí dosiaľ neobjavená organizácia, ktorej cieľom je oslobodenie spod vznešeného jarma Štátu.“

„Oslobodenie“? Šokujúce: v ľudskom plemene teda ešte vždy prežívajú zločinecké pudy! Áno, zámerne hovorím „zločinecké“. Sloboda a zločin sú tak úzko späté ako... no, ako pohyb lietadla a jeho rýchlosť: rýchlosť lietadla = 0, vtedy sa nehýbe; sloboda človeka = 0, nerobí zločiny. To je jasné. A jediný spôsob, ako zbaviť Človeka zločinov, je zbaviť ho slobody. A ledva sme sa jej zbavili (vo vesmírnom meradle je storočie samozrejme „ledva“), voľajákí mamľasi...

Nie, nerozumiem: prečo som ihneď, ešte včera nešiel na Výbor Strážcov. Dnes po šestnástej ta určite...

O šestnástej som vyšiel von, a hneď som na rohu zbadal O: celá zružovela od vzrušenia, že sme sa stretli. „Má prostý, okrúhly um. To vyhovuje: pochopí ma a podporí...“ Vlastne, nijakú podporu nepotrebujem: rozhodol som sa, a koniec.

Trúby Hudobných závodov harmonicky vyhrávali Pochod, stále ten istý Pochod. Aké záhadné čaro tkvie v tom večnom opakovaní, v tom odzrkadľovaní!

O mi chytila ruku.

– Budeme sa prechádzať, – okrúhle modré oči sa mi naširoko otvárajú v ústrety – modré okná do vnútra – a ja ta vnikám, o nič sa nezachytávam, o nič tam vnútri, to jest nie je tam nič cudzie, zbytočné.

– Nie, nebudeme sa prechádzať. Musím... – povedal som jej, kam musím ísť. A na svoj úžas vidím: ružový kruh úst sa zmenil na ružový polmesiac rožkami dolu – akoby bola zjedla niečo kyslé. Vybuchol som.

– Ako vidím, vy ženské čísla ste už beznádejne prežraté predsudkami. Naskrze nie ste schopné rozmýšľať abstraktne. Je to skrátka a dobre tuposť, prepáčte mi.

– Idete k špicľom... fuj! A ja som vám zohnala v Botanickom múzeu konvalinky...

– Prečo „a ja“, prečo ten tón? Typická žena. – Nahnevane (priznávam) som jej vyšklbol z ruky konvalinky. – Ovoňajte: dobré, čo? Tak zmobilizujte logiku aspoň na túto úvahu. Konvalinka dobre vonia: tak. No môžete o vône, o samom pojme „vôňa“ povedať, či je to dobré, alebo zlé? Nemôžete, však? Existuje vôňa konvalinky – a existuje hnusná vôňa blenu: jedno i druhé je vôňa. Existovali špicli v starovekom štáte – existujú u nás... áno, špicli. Nebojím sa slov. No či nie je jasné, že kým tam bol špicel' blenom, tu je špicel' konvalinkou? Áno, konvalinkou, áno!

Ružový polmesiac sa zachvel. Teraz mi svitlo: pred chvíľou sa mi iba zdalo, že sa zasmeje, vtedy som bol o tom presvedčený. A skríkol som ešte hlasnejšie:

– Áno, konvalinkou. A na tom nie je nič do smiechu, nič.

Okrúhle hladké gule hláv plávali pomimo nás a obracali sa.

O mi láskavo chytila ruku:

– Dnes ste akýsi... Nie ste chorý?

Sny – žiť – Budha... A hneď mi bolo jasné, že musím navštíviť Zdravotnícky výbor.

– Naozaj som chorý, – povedal som strašne veselo (nevysvetliteľné protirečenie: radowať som sa nemal čomu).

– Tak musíte ísť okamžite k lekárovi. Dobre viete, že vašou povinnosťou je byť zdravý – bolo by smiešne, keby som vám to ja musela dokazovať.

– No, O, milá moja, no, samozrejme máte pravdu. Absolútnu!

A tak som nešiel na Výbor Strážcov, ale na Zdravotnícky výbor, nedalo sa inak; tam som trčal do 17.

A potom večer (mimochodom, večer je tam aj tak zatvorené), večer prišla ku mne O. Rolety sme nestiahli. Riešili sme úlohy zo starodávnej zbierky úloh: to fantasticky upokojuje a očisťuje myšlienky. O-90 sedela s hlavou nahnutou k ľavému plecu a od úsilia si podopierala líce znútra jazykom. Bolo to také detské, také čarovné. A vo mne je všetko v poriadku, presne, jednoducho...

Odišla. Som sám. Dvakrát som si zhlboka vzdychol (to veľmi prospieva pred spánkom). Vtom mi udrela do nosa nečakaná vôňa – a hneď sa mi mihlo hlavou čosi nepríjemné... Zakrátko som prišiel veci na koreň: v posteli som mal konvalinky. V tom okamihu všetko zavíril, vznieslo sa z dna.

Darmo, bolo to netaktné od nej – podhodit' mi konvalinky. Nuž hej: nešiel som, nie. No ale, môžem za to, že som chorý?

Zápis 8

Náčrt:

IRACIONÁLNA ODMOCNINA. R-13.

TROJUHOLNÍK

Je tomu už dávno, ešte som chodil do školy, keď sa mi prihodilo to s tou $\sqrt{-1}$. Ako jasne, ako plasticky si všetko pamätám: svetlá kruhovitá hala, stovky guľatých chlapčenských hláv – a Plaško, náš matematikár. Volali sme ho Plaško, lebo už bol opotrebovaný, celý rozheganý, a keď doň služba vopchala zástrčku, tak sa z reproduktora vždy najprv ozvalo: „Pla-pla-pla-tšššš“, a až potom prednáška. Raz hovoril Plaško o iracionálnych číslach, a ja som, pamätám sa, vypukol do plaču, trieskal som pästami do stola a vrešťal: „Nechcem $\sqrt{-1}$! Vyberte zo mňa $\sqrt{-1}$!“ Tá iracionálna odmocnina zapustila do mňa korene ako čosi cudzie, cudzorodé, príšerné, požierala ma – nedala sa pochopiť, zneškodniť, lebo bola mimo ratio.

A už je tu zase tá $\sqrt{-1}$. Prezrel som si zápisky, a je mi jasné: chytráčil som sám so sebou, klamal sám seba – len aby som tú $\sqrt{-1}$ nevidel. To všetko sú maličkosti, že som chorý a všetko to ostatné: mohol som ísť ta; pred týždňom by som bol išiel bez zaváhania. Tak prečo teraz... Prečo?

Napríklad dnes. Presne o 16,10 som stál pred lesklou sklenenou stenou. Nad hlavou mi na štíte Výboru žiaria zlaté, slnečné, jasné písmená. Za sklom v hĺbke sa vinie dlhý rad modravých uníf. Tváre blikajú ako večné svetlo v dávných kostoloch: prišli, aby vykonali hrdinský čin, prišli, aby položili na oltár Jednotného štátu svojich drahých, priateľov – seba. A aj mňa, mňa to ťahalo k nim, s nimi. No ísť nemôžem: nohy mám prispájkované k skleneným platniam – a len som tam stál s tupým pohľadom v očiach, a nemal som silu pohnúť sa z miesta...

– Hej, matematik, aký zasnívaný!

Strhol som sa. Upierajú sa na mňa čierne, smiechom nalakované oči, mäsité, černošské gamby. Básnik R-13, starý kamarát, a po jeho boku ružová O.

Nahnevane som sa zvrtol (keby ma neboli vyrušili, tuším by som si bol vytrhol i s mäsom tú $\sqrt{-1}$ a bol by som vošiel do budovy Výboru).

– Nie zasnívaný, ale keď už, tak uchvátený, – povedal som dosť zhurta.

– Tak, tak! Prečo ste, milý môj, matematikom, a nie básnikom? Radšej sa pridajte k nám, básnikom, hm? Ak chcete, okamžite to zariadim, hm?

R-13 sa pri reči zakuckáva, slová z neho špliechajú, z mäsitých gámb mu odfrkujú kvapky; čo „b“, to gejzír, „básnici“ – gejzír.

– Slúžil som a budem slúžiť vede, – zamračil som sa: žarty nemám rád, nechápem ich, a R-13 má zlý zvyk žartovať.

– Čo tam po vede! Vaša veda je v podstate zbabelosť. Čo si budeme vyprávať, je to tak. Stenou chcete ohradiť nekonečno, a za tú stenu sa bojíte pozrieť. Áno! Pozriete – a zatvoríte oči. Tak veru!

– Steny – sú základom všetkého ľudského... – začal som.

R – vyfrkol celý gejzír, O – sa ružovo, okrúhlo usmiala.

Hodil som rukou: smejte sa, aj tak je to jedno. Ja mám iné starosti.

Musel som čímsi ubiť, zničiť tú prekliatu $\sqrt{-1}$.

– Mám nápad, – navrhol som, – poďte ku mne, posedíme si, vyriešime zopár úloh (spomenul som si na včerajšiu pokojnú hodinku – možno bude taká aj dnes).

O zdvihla oči na R; potom pozrela okrúhlo na mňa, na líca jej vystúpil vzrušujúco nežný nádych našich kupónov.

– Ale ja dnes... Dnes mám... kupón k nemu, – kývla na R, – takže večer... Takže...

Mokrú, nalakované gamby dobrácky čľapli:

– Z toho sa nestriela: nám dvom stačí polhodinka. No nie, O? A o vaše úlohy z matematiky nestojím, takže sa ide ku mne, posedíme si len tak.

Bál som sa ostať sám so sebou – alebo presnejšie, s tým novým, mne cudzím, ktorý mal iba zvláštnou zhodou okolností moje číslo – D-503. A tak som šiel k nemu, k R. Nie je síce presný, rytmický, a má akúsi prekrútenú, smiešnu logiku, no napriek tomu sme priateľmi. Nebude to len tak, že sme si pred troma rokmi spoločne vybrali túto milú, ružovú O. Spájalo nás to užšie ako školské roky.

Potom už v izbe R. Na pohľad je v nej všetko tak ako u mňa: Časová tabuľa, sklenené kreslá, stôl, posteľ. No len čo sme vošli, prehodil jedno kreslo, druhé, a všetky plochy a zaužívané kontúry sa narušili, všetko bolo zrazu akési neeuklidovské. Nenapraviteľný R! V Taylorovi a matematike vždy pokrívkaľal.

Prišiel mi na um starý Plaško: niekedy sme mu my chlapani všetky jeho sklenené nohy obliepali vďakou prekypujúcimi listočkami (mali sme Plaška strašne radi). Prišiel mi na um náš Katechéta*. Hlas mal mimoriadne burácať – z reproduktora až tak fičalo – a my deti sme texty vyrevúvali po ňom. A raz mu bláznivý R napchal do otvoru pokrčený papier: čo slovo, to

---

* Samozrejme, nemal nič spoločné s „božími zákonmi“ starovekých ľudí, išlo o zákony Jednotného štátu.

výstrel papierovej guľôčky. R samozrejme potrestali; to, čo spravil, bolo samozrejme mrzké, no teraz sme sa smiali, celý náš trojuholník, mňa nevnímajúc, priznávam.

– A keby tak bol živý ako v staroveku, hm? To by... – „b“– gejzír z mäsitých čľapkajúcich úst...

Slnko prúdi cez povalu, cez steny; slnko zhora, zo strán, odrazené zdola. O sedí R na kolenách a drobulinké kvapôčky slnka hrajú i v jej modrých očiach. Akosi som pookrial, upokojil sa; $\sqrt{-1}$ čušala, nehýbala sa...

– A čo váš Integrál? Už skoro poletíme učiť obyvateľov planét? Ale švihom, švihom! Lebo my básnici vám toho toľko načarbeme, že to váš Integrál nezodvihne! Dennodenne od 8. do 11. ... – R hodil hlavou, poškrabal si zátylok: jeho zátylok je akýsi štvorhranný kufrík priviazaný na chrbte (vynára sa mi pred očami starodávny obraz – „V koči“).

Ožil som:

– Ach, aj vy píšete pre Integrál? Ak smiem vedieť, o čom? Hoci povedzme dnes.

– Dnes – o ničom. Mal som inú prácu... – „p“ frklo rovno na mňa.

– Akú?

R sa zmľštil:

– Akú, akú! No keď už chcete vedieť – pracoval som na ortieli. Poetizoval som ho. Jeden idiot, tiež básnik... Dva roky sme sedeli pri jednom stole, a nič. Iba zrazu – tu máš: „Som génius, génius, stojím nad zákonom!“ A také strašné veci potáral... Tak veru... Ech!

Mäsité gamby ovisli, lak z očí sa vytratil. R-13 vyskočil, odvrátil sa a uprel oči kamsi za stenu. Pozrel som na jeho zamknutý kufrík a pomyslel som si: čo asi pretriasa v tom svojom kufríku? Chvil'á trápneho, asymetrického ticha. Nebolo mi jasné, o čo ide, ale čosi tu bolo...

– Našťastie, predpotopné časy kadejakých Shakespearov a Dostojevských – či ako sa to volali – sa minuli, – povedal som naschvál hlasno.

R k nám obrátil hlavu. Slová už zase sršali, špl'achotali z neho, no mne sa pozdalo, že veselý lak do očí sa mu nevrátil.

– Áno, drahý môj matematik, našťastie, našťastie! Sme ten najšťastnejší aritmetický priemer... Ako vy vravíte: integrovať od nuly po nekonečno – od kreténa po Shakespeara... Tak!

Neviem prečo, ale pripadlo mi to krajne nevhodné – prišla mi na um tá stvora, jej tón, medzi ňou a R sa ťahala akási celkom tenká niť. (Aká?) $\sqrt{-1}$ sa opäť pomrvila. R otvoril štítok: 16,25. Na ružový kupón im ostáva 45 minút.

– Tak ja pôjdem... – pobožkal som O, stisol som ruku R a pobral som sa k výťahu.

Už na druhej strane ulice som sa obzrel: na svetlom, sklenenom masíve domu, presvieteného slnkom, boli kde-tu vidieť sivomodré štvorčeky stiahnutých roliet – očami som našiel štvorček R-13: už stiahol rolety.

Milá O... milý R... Ani v ňom (neviem, prečo „ani“, no čo som napísal, to som napísal), ani v ňom sa celkom nevyznám. A predsa, ja, on a O tvoríme čo aj nerovnoramenný, trojuholník. A ak sa mám vyjadriť jazykom našich predkov (možno je vám ten jazyk, planetárni moji čitatelia, pochopiteľnejší), tvoríme rodinu. A ako dobre padne, čo aj len nakrátko, oddýchnuť si v prostom, pevnom trojuholníku, uzatvoriť sa v ňom pred všetkým, čo...

Zápis 9

Náčrt:

LITURGIA. JAMBYA TROCHEJE. ŽELEZNÁ RUKA.

Slávnostný, jasuplný deň. V také dni človek zabudne na svoje slabosti, nepresnosti, choroby – všetko je krištáľovo pevné, tvrdé, večné ako naše nové sklo...

Námestie Kocky. Šesťdesiatšesť mohutných koncentrických kruhov, to sú tribúny. A šesťdesiatšesť radov: pokojné kahance tváří, oči odzrkadľujúce jas neba alebo – prečo nie? – jas Jednotného štátu. Kvety červené ako krv – to sú pery žien. Nežné girlandy detských tváří v prvých radoch, neďaleko miesta deja. Hlboké, prísne, gotické ticho.

Súdiac podľa dodnes uchovaných opisov, niečo podobné vari cítili ľudia v staroveku počas tých svojich „bohoslužieb“. Kým však oni slúžili svojmu hlúpemu neznámemu bohu, my slúžime bohu múdremu a naskrze známemu; ich boh im nedal nič, len večné, trýznivé hľadanie; ich boh nevymyslel nič múdrejšie ako sebaobetovanie, zato my prinášame obeť nášmu bohu, Jednotnému štátu – pokojnú, premyslenú, rozumnú obeť. Áno, bola to slávnostná liturgia, ktorá slúžila Jednotnému štátu, bola to spomienka na krížové roky Dvestoročnej vojny, bol to najvznešenejší sviatok víťazstva všetkých nad jednotlivcom, víťazstvo súctu nad jednotkou...

A hľa, jednotlivec už stojí na stupňoch Kocky plnej slnka. Biela... vlastne už ani nie biela, už bezfarebná, sklenená tvár, sklenené pery. Dobre mu vidieť iba oči, čierne, ešte hltajúce, vstrebávajúce hrôzy onoho sveta, od ktorého ho delí ešte len niekoľko minút. Zlatý štítok s cifrou mu už sňali. Ruky má previazané červenou stuhou (tento starobylý zvyk sa dá vysvetliť pravdepodobne tým, že kedysi, keď sa ešte takéto veci nediali v mene Jednotného štátu, odsúdenci pochopiteľne cítili, že majú právo vzpierat' sa, a tak im ruky spútavali reťazami).

A celkom hore na Kocke, pri Stroji stojí nehybná, ako z kovu uliata postava toho, ktorého my nazývame Dobrodincom. Tvár sa mu odtiaľto zdola ťažko rozoznáva: iba toľko vidieť, že ju rámujú prísne, hranaté črty. Zato ruky... Niekedy také vidáme na fotografiách: sú v popredí, celkom

blízko, ozrutné, priťahujú pohľad a všetko ostatné zatieňujú. Tie ťažké ruky, zatiaľ ešte pokojne spočívajúce na kolenách – to je jasné: sú kamenné, a kolená len-len že unesú ich ťarchu...

Vtom sa jedna z tých ozrutných rúk pomaly zdvihla – pomalý, železný pohyb – a smerom od tribún sa na rozkaz zdvihnutej ruky priblížilo ku Kocke číslo. Bol to jeden zo štátnych básnikov, na ktorého padol šťastný žreb – aby korunoval slávnosť svojimi veršami. A nad tribúnami už zaburácali božské, cvendžiace jamby o tom šialencovi so sklenenými očami, čo stojí tamto na stupňoch a čaká na logický dôsledok svojho šialenstva.

... Požiar. V jamboch sa kníšu domy, vymrštia sa v zlatej spfške, už sa zrútili. Zelené stromy sa krčia, vyteká miazga – už sa černejú len kríže hrobov. Zjavil sa však Prometheus (samozrejme, to sme my).

*I vpriahol oheň do súkolí strojov
A chaos skoval zákonom.*

Všetko je nové, z ocele: oceľové slnko, oceľové stromy, oceľoví ľudia. Zrazu akýsi šialenec – „odviazal oheň jak psa zlého“ – a opäť všetko hynie...

Žiaľbohu, nemám pamäť na básne, ale jedno viem: poučnejšie a krajšie obrazy sa nedali vybrať.

A opäť pomalý, ťažký pohyb – a na stupňoch Kocky stojí ďalší básnik. Dokonca som sa nadvihol: no toto! Áno, mäsité černošské gamby, je to on... Prečo nepovedal, že ho čaká taký veľkolepý... Gamby má sivé, trasú sa. Chápem ho: pred tvárou Dobrodinca, pred tvárou toľkých Strážcov – no predsa len: takto sa rozrušiť...

Rázne, rýchle – ako švihy ostrej sekery – trocheje. O strašnom zločine: o rúhačskej básni, kde sa o Dobrodincovi hovorí, že je... nie, nie, moja ruka to odmieta zopakovať.

R-13, bledý, so sklopeným zrakom (nečakal som, že je taký hanblivý), zostúpil, sadol si. Na ten najmenší diferenciál sekundy sa mi popri ňom mihla čiasa tvár – ostrý, čierny trojuholník – no hneď sa stratila: moje oči – tisícky oči – sa upreli ta, hore, k Stroju. Tam sa tretí raz pohla nie ľudská, železná ruka. A zločinec už ide, kymácaný neviditeľným vetrom, pomaly, stupeň, ešte jeden, už robí posledný krok v živote, už leží so zaklonenou hlavou, tvárou k nebu na svojom poslednom lôžku.

Dobrodinec, mohutný, kamenný ako sám osud, obišiel Stroj, položil na páku ozrutnú ruku... Nikto nešuchoce, ba ani nedýcha: všetky oči sa upierajú na ňu. Aký ohnivý, strhujúci vír – byť sám nástrojom, byť

výslednicou zložiek tisíc voltov. Aký veľkolepý údel!

Nezmerateľný okamih. Ruka zapla prúd, klesla. Oslepujúca čepel' lúča – rúrky Stroja sa rozochvejú, slabučko zapraskotajú. Vystrené telo obostrie svetielkujúci opar a pred očami sa rozplýva, rozplýva, roztápa sa fantasticky rýchlo. A – už nič: iba kaluž chemicky čistej vody, čo ešte len pred okamihom búrlivo a červeno klokotala v srdci...

Toto všetko bolo jednoduché, toto všetko pozná každý z nás: áno, rozpad hmoty, áno, štiepenie atómov ľudskeho tela. A predsa to zakaždým pôsobilo ako zázrak, ako prejav nie ľudskej Dobrodincovej moci.

Tam hore pred Ním sa rumenejú tváre desiatich ženských čísel, od vzrušenia sa chvejú ich pootvorené pery a kvety sa kolíšu vo vánku.

Desať žien ovenčilo kvetmi* (starý zvyk) Dobrodincovu zašffkanú unifu. Už schádza vznešeným krokom veľkňaza pomaly dolu, pomaly prechádza tribúnami – a v Jeho stopách sa dvíhajú nežné biele vetvy ženských rúk i búrka miliónov výkrikov. A vzápätí zaburávajú výkriky na česť a slávu Strážcov, ktorí sú neviditeľné, no v hojnom počte prítomní kdesi tu, v našich radoch. Ktovie: možno práve Strážcov predvídala fantázia staroveku, vyčariac nežne ružových „archanjelov“, ktorí človeka sprevádzali od narodenia po hrob.

Áno, slávnosť mala v sebe čosi zo starých kultov, čosi očisťujúce ako búrka, hrmavica. Vy, ktorí budete toto čítať – poznáte také chvíle? Ak nie, ľutujem vás...

---

* Boli, pochopiteľne, z Botanického múzea. Osobne v kvetoch nevidím nič krásne – ako ani vo všetkom, čo patrí do divého sveta, dávno zahnaného za Zelenú stenu. Krásne je jedine rozumné a užitočné: stroje, čižmy, vzorce, jedlo a pod.

Zápis 10

Náčrt:

LIST. MEMBRÁNA. DARMO, SOM CHLPATÝ

Včerajšok bol pre mňa papierom, cez ktorý chemici filtrujú roztoky: všetky rozptýlené častice, všetko zbytočné sa zachytí na ňom. A ráno som zišiel dole už dokonale destilovaný, až priesvitný.

Vo vestibule sedela za stolíkom služba, pozerala na hodiny a zapisovala čísla prichádzajúcich čísel. Volá sa U... mimochodom, radšej tu neuvediem jej číslo, pre prípad, že o nej napíšem niečo nepekné – toho sa bojím. Hoci v podstate je to úctyhodná, staršia žena. Jediné, čo sa mi na nej nepáči, sú jej mierne ovisnuté líca – ako rybie žiabre (ale, ale!)

Zaškripala perom, vidím sa na strane: „D-503“ – a vedľa machuľa.

Práve som ju chcel na to upozorniť, keď vtom zdvihla hlavu – a ofrkla ma takým nejakým atramentovým úsmevom:

– Máte list. Áno. Dostanete ho, dušička – áno, áno, dostanete.

Vedel som, že si list už prečítala, že ešte prejde Výborom Strážcov (nie je vari potrebné tento prirodzený beh vecí vysvetľovať), ale že už pred dvanástou ho budem mať v rukách. No vykoľajil ma ten jej úsmev, kvapka atramentu skalila môj priezračný roztok. Vykoľajil ma až tak, že som sa neskôr už na stavenisku Integrálu nemohol sústrediť, dokonca som sa zmýlil vo výpočtoch, čo sa mi dosiaľ nestalo.

O dvanástej – opäť ružovohnedé žiabre, letmý úsmev – a list mám konečne v rukách. Nепrečítal som si ho hneď na mieste, ale vopchal som si ho bohvie prečo do vrečka a behom do izby. Otvoril som ho, prebehol pohľadom a – sadol som si... Bol to úradný oznam, že sa na mňa zapísalo číslo 1-330 a že sa dnes o dvanástej prvej musím dostať k nej, dole bola adresa...

No nie: po tom všetkom, čo sa odohralo, po tom, ako som tak jednoznačne demonštroval svoj vzťah k nej! A okrem toho, nemohla vedieť, či som bol na Výbore Strážcov – nemohla vedieť, že som bol chorý, takže som nemohol... A napriek tomu všetkému —

V hlave sa mi krútilo, vrčalo dynamo. Budha – žit' – konvalinky – ružový polmesiac... Áno, a ešte a ešte aj toto: dnes chcela ku mne prísť O. Mám jej ten oznam vo veci 1-330 ukázať? Neviem: neverí (ako by aj

mohla?), že ja v tom nemám prsty, že ja absolútne... A viem, že bude nasledovať ťažký, hlúpy a celkom nelogický rozhovor... Nie, hocičo, len toto nie. Nech sa radšej všetko vyrieši mechanickou cestou: jednoducho jej pošlem kópiu oznamu.

Ako som rýchlo pchal list do vrecka, všimol som si tú svoju príšernú opičiu ruku. Spomenul som si, ako mi ju vtedy na prechádzke I chytila a prezerala. Žeby naozaj...

Je trištvrte na 21. Biela noc. Všetko je zelenkavo sklenené. Je to však akési iné, krehké sklo – nie to naše, naozajstné, je to tenká sklenená škrupina a pod škrupinou to víri, letí, hučí... A nečudoval by som sa, keby sa zrazu vzniesli – v podobe lenivých kúdolov dymu – kupoly posluchárni, a starý mesiac by sa atramentovo usmial ako U za stolíkom dnes ráno, a vo všetkých domoch by odrazu padli všetky rolety, a za tými roletami —

Čudný pocit: vnímal som si rebrá – železné prúty – prekázali, zjavne prekázali srdcu, je mu tesno, nemá dosť miesta. Stál som pri sklenených dverách so zlatými číslami: 1-330. Sedela pri stole, chrptom ku mne, a čosi písala. Vošiel som...

– Tuto... – podal som jej ružový kupón. – Dnes som dostal oznam, a tak som tu.

– Aký ste presný! Momentík, áno? Sadnite si, hneď som hotová.

A zase sklopila oči na list – čo sa deje v nej za stiahnutými roletami? Čo povie, čo urobí o chvíľu? Ako to má človek vedieť, poznať, vypočítať, keď pochádza odtiaľ, z tej divej, starodávnej krajiny snov.

Mlčky som na ňu pozeral. Rebrá – železné prúty, nieta miesta... Keď hovorí, jej tvár vyzerá ako rýchlo sa točiace, žiarivé koleso: jednotlivé spice sa nedajú rozoznať. Teraz je však koleso nehybné. A zbadal som zvláštnu kombináciu: pri sluchách má vysoko vytiahnuté tmavé obočie – posmešný ostrý trojuholník vrcholom hore – dve hlboké vrásočky od nosa ku kútikom úst. No tieto dva trojuholníky si akosi protirečia, vrhajú na tvár to nepríjemné, dráždivé x, takže vyzerá ako prekrížená.

Koleso sa rozkrútilo, spice splynuli...

– Čiže ste neboli na Výbore Strážcov, však?

– Bol som... Nemohol som pre chorobu.

– Áno. No, také čosi som tušila: niečo vám do toho muselo prísť, je jedno, čo (ostré zuby, úsmev). Zato vás mám teraz v rukách. Iste ste si vedomý: „Každé číslo, čo sa do 48 hodín nedostaví na Výbor, pokladá sa...”

Srdce mi buchlo tak, že sa prúty prehli. Ako chlapčisko, hlúpo ako chlapčisko ma dobehla, hlúpo som mlčal. A cítil som, že som sa zaplietol,

už nemôžem pohnúť končatinami...

Vstala, lenivo sa pretiahla. Stlačila gombík, na všetkých stranách so suchotom padli rolety. Bol som odrezaný od sveta – spolu s ňou.

Bola kdesi za mojím chrbtom, pri skrini. Unifa šušťala, padala – ja som počúval – počúval celým telom. A spomenul som si... nie: na zlomok sekundy mi blysko hlavou...

Minule som mal vypočítať zakrivenie uličnej membrány nového typu (dnes už tieto vkusné, dekoračné upravené membrány zachytávajú pre Výbor Strážcov na všetkých uliciach rozhovory). A ďalej: konkávna ružová chvejúca sa blana je ako čudná bytosť, ktorá má jediný orgán – ucho. Nuž a takou membránou som bol teraz ja.

Teraz pukla patentka pri golieri – na prsiach – ešte nižšie. Sklenený hodváb šušťá po pleciach, kolenách – na zemi. Počujem – a to je ešte jasnejšie, akoby som videl – ako z modravo-sivej kopy hodvábu vystúpila jedna noha, druhá...

Napätá membrána sa chveje a zachytáva ticho. Ale nie: prudké úderý kladiva do prútov striedané dlhánskymi prestávkami. A ja počujem – vidím, že sa mi I za chrbtom na okamih zamyslela.

Vtom sa otvárajú dvere na skrini, klepol akýsi vrchnák – a zase hodváb, hodváb.

– No, nech sa páči.

Obrátil som sa. Mala oblečené ľahké šafranovožlté šaty starodávneho strihu. Bolo to tisíckrát horšie, akoby bola nahá. Dva ostré hroty pod tenkou látkou ružovo tlejúce – dva uhlíky v popole. Dve nežno okrúhle kolená...

Sedela v nízkom kresle. Na štvorcovom stolíku pred ňou stojí fľaštička s čímisi jedovato zeleným a dva poháriky na stopkách. V kútiku úst sa jej dymí z tenkej papierovej rúrky, zrejme šlo o to staroveké pálenie (ako sa to presne volalo, mi momentálne neprichádza na um).

Membrána sa ešte chvela. Kladivo búchalo kdesi tam vo mne do prútov rozžeravených do biela. Jasne som cítil každý jednotlivý úder a... a čo keď to počuje aj ona?

Lenže ona pokojne vypúšťala dym, pokojne na mňa pozerala a ležérne odklepávala popol – na môj ružový kupón.

Spýtal som sa čo najpokojnejšie:

– Ak je to takto, načo ste sa na mňa zapísali? A načo ste si ma sem objednali?

Asi ma nepočula. Naliala z fľaštičky do pohárika, odpila si.

– Výborný likér. Dáte si?

Až teraz mi svitlo: alkohol. Ako blesk sa mi hlavou mihol včerajšok: Dobrodincova kamenná ruka, oslepujúce ostrie lúča, a tam, na Kocke, aha, vystreté telo so zaklonenou hlavou. Strhol som sa.

– Počúvajte ma dobre, – povedal som, – istotne viete, že všetkých, čo sa otravujú nikotínom, a hlavne alkoholom, Jednotný štát bez milosti...

Tmavé obočie vyletelo k sluchám, ostrý posmešný trojuholník:

– Rýchlo zničiť niekoľkých je rozumnejšie, ako dať možnosť mnohým sa ničiť – degenerácia – a tak ďalej. To je do bodky správne.

– Áno... do bodky.

– A keby sa tak hŕstka takých plešatých, holých právd vypustila na ulicu... No, len si to predstavte... hoci toho môjho najoddanejšieho ctiteľa – no, veď ho poznáte – len si predstavte, že by zhodil všetku tú lož odevu a zjavil by sa medzi ľuďmi v pravej podobe... Och!

Smiala sa. Mne však neušiel ten trúchlivý trojuholník v spodnej partii jej tváre: tie dve hlboké vrásky od kútikov k nosu. A tie vrásky mi jasne prezradili: ten na dvakrát prehnutý, hrbatý a ušami okridlený ju objímal... Ten...

Teraz sa snažím opísať svoje vtedajšie nenormálne pocity. Teraz, píšuc toto, si uvedomujem: inak to nemohlo byť, aj on má právo ako hociktoré iné pectivé číslo na radovánky, a bolo by nespravodlivé... No, je to jasné.

I sa smiala veľmi čudne a dlho. Potom ma prebodla pohľadom:

– Hlavné je, že som pri vás navýsosť pokojná. Ste taký chutný a – ó, som o tom presvedčená – ani vám nenapadne, že by ste šli na Výbor a udali, že ja tu, aha, pijem likér, že fajčím. Ochoriete, alebo to nestihnete, alebo čo ja viem čo. Ba čo viac, som presvedčená, že si so mnou hneď teraz dáte tento fantastický jed...

Aký bezočivý, posmešný tón. Jasne som cítil: teraz ju nenávidím. Mimo chodom, prečo „teraz“? Nenávidím ju predsa ustavične.

Prevrátila do seba pohárik zeleného jedu, vstala, urobila niekoľko krokov, presvitajúc cez šafranové ružovým, a zastala mi za kreslom...

A zrazu ma objala okolo hrdla a pritisla pery na moje... nie, akosi ešte hlbšie, ešte úžasnejšie... Prisahám, bolo to také neočakávané, že možno len a len preto... Ja som predsa nemohol – to si uvedomujem teraz jasne – nemohol som chcieť to, čo sa stalo potom.

Neznesiteľne sladké pery (predpokladám, že to bola chuť likéru) – a už mám v sebe hit páliaceho jedu – a ešte – a ešte... Odpútal som sa od zeme a už sa rútim, šialene sa točiac, kamsi dolu, dolu ako samostatná planéta po akejsi ešte nevypočítanej orbite...

Další môj opis bude iba približný, iba prostredníctvom viac či menej

vydarených analógií.

Predtým mi nič podobné neprišlo na um – ale je to tak: chodíme síce po zemi, no pod nohami nám ustavične klokotá purpurové more ohňa, ukryté kdesi v útrobach zeme. Nikdy však o tom nepremýšľame. No keby sa nám škrupina pod nohami z ničoho nič premenila na sklo, tak by sme videli... Nuž a ja som sa premenil sa sklo. A videl som – svoje vnútro.

Boli sme tam dvaja. Jeden bol ten minulý, D-503, číslo D-503, a druhý... Dovtedy len trošičku vystrkoval svoje chlpaté laby zo škrupiny, ale teraz vyliezol celý, škrupina praskla, už-už sa rozletí na kúsky a... a čo potom?

Z celej sily som sa chytil slamky – operadiel kresla – a spýtal som sa, aby som počul hlas toho minulého:

– Odkiaľ... Odkiaľ máte ten... tento jed?

– Oh, ten! Od istého známeho lekára, jedného z mojich...

– „Z mojich“? – „Z mojich“ – čo? No ten druhý vtom vyskočil a zreval:

– To nedovolím! Len ja, len ja! Zabijem každého, čo... Pretože vás – ja vás –

A vidím, ako ju ten druhý hrubo zdrapil chlpatými labami, roztrhal na nej jemný hodváb a zaryl sa do nej zubami, áno zubami – to sa pamätám jasne.

I sa mi vyšmykla, sám neviem ako. Oči má schované za tými prekliatymi, nepreniknuteľnými roletami – chrbtom sa opiera o skriňu a počúva ma.

Pamätám sa, že som sa ocitol na zemi a objímal som jej nohy, bozkával kolená. A drmolil som: „Hneď... hneď teraz – okamžite...”

Ostré zuby, ostrý, posmešný trojuholník obočia. Naklonila sa a mlčky mi odopla štítok.

– Áno! Áno, milá moja, milá, – a rýchlo som strhával zo seba unifú. Ale I mi – takisto mlčky – pred očami podržala hodiny na štítku. O päť minút 22,30.

Zmeravel som. Vedel som, čo znamená ukázať sa na ulici po 22,30. Šialenstvo akoby bol vietor odfúkol. Ja som bol opäť ja. Jasne som cítil, že ju nenávidím, nenávidím, nenávidím!

Nerozlúčil som sa, neobzrel som sa, a vybehol som von. Horko-ťažko, už v behu som si pripevnil štítok a zbehol som schodmi núdzového schodiska (bál som sa, že niekoho stretnem vo výťahu) – a vyletel na pustú ulicu.

Všetko bolo na svojom mieste, všetko bolo jednoduché, obyčajné,

logické: sklenené vysvietené domy, sklenené bledé nebo, zelenkavá nehybná noc. No pod tým tichým, chladivým sklom nehučne letelo čosi bujaré, purpurové, chlpaté. A ja som sa celý udychčaný hnal, aby som sa neoneskoril.

Vtom cítim, že sa mi napochytrou pripevnený štítok odopína, už sa aj odopol a cvengol o sklenený chodník. Zohol som sa poň, a v tom kratučkom tichu počujem, že mi ktosi dupe za chrbtom. Obrátil som sa: spoza rohu sa vyšmyklo čosi drobné, prehnuté. Aspoň tak sa mi to vtedy pozdalo.

Letel som ďalej, až mi v ušiach hvízdalo. Pred bránou som zastal: o minútu 22,30. Započúval som sa: nikto nejde za mnou. To všetko zavinila sprostá fantázia, bol to účinok jedu.

Mučivá noc. Posteľ sa podo mnou dvíhala, klesala a zase sa dvíhala – plávala po sínusoide. Vsugerovával som si: „V noci musia čísla spať; je to ich povinnosť, taká povinnosť, ako pracovať vo dne. Pracovať vo dne sa musí. Nespať v noci je zločin..." A predsa som nemohol, nemohol.

Hyniem. Nie som schopný plniť si povinnosti voči Jednotnému štátu...
Ja...

Zápis 11

Náčrt:

*...NIE, NEMÔŽEM, NECH JE TO TAKTO, BEZ
NÁČRTU*

Večer. Lahká hmľa. Obloha je zatiahnutá zlatisto mliečnou tkaninou, takže nevidieť, čo je tam ďalej, vyššie. Starovekí ľudia vedeli, že tam sídli ich vznešený, nudiaci sa skeptik – boh. My vieme, že je tam krištáľovo modré, holé, nehanebné nič. A ja teraz neviem, či som sa nedozvedel priveľa. Poznanie, absolútne presvedčené o tom, že je dokonalé – to je viera. Ja som pevne veril v seba, veril som, že viem o sebe všetko. A teraz

Stojím pred zrkadlom. A prvý raz v živote, áno, prvý raz v živote sa vidím jasne, zreteľne, uvedomene – s úžasom tam vidím seba ako nejakého „jeho“. Hľa, ja – on: čierne obočie načrtnuté podľa priamky; a medzi obočím – ako šrám – zvislá vráska (neviem, či tam bola už predtým). Oceľovosivé oči, orámované tieňom prebdenej noci; a za tou oceľou... ukazuje sa, že som nikdy nevedel, čo je tam. A z toho „tam“ (to „tam“ je súčasne tu i nekonečne ďaleko) – z toho „tam“ pozerám na seba – na neho, a viem bezpečne: ten s obočím, načrtnutým podľa priamky, je mne cudzí, nepoznám ho, stretám sa s ním prvýkrát v živote. No ja skutočný, ja nie som – on...

Dosť, bodka. To všetko sú hlúposti, všetky tie moje nehorázne pocity sú blúznením, výsledkom včerajšej otravy... Čo ma otrávil? Hit zeleného jedu – alebo ona? To je jedno. Píšem toto iba preto, aby som ukázal, ako divne sa môže pomotať a poblúdiť ľudský rozum, vždy taký presný a prenikavý. Ten rozum, ktorý ešte aj to nekonečno, ktoré tak desilo starovekých ľudí, urobil stráviteľným vďaka...

Šťukla číselovačka – cifry: R-13. No čo, dokonca som sa potešil: samému by mi teraz...

O 20 minút: Na ploche papiera, v dvojrozmernom svete – sú tieto riadky blízko, ale v inom svete... Strácam cit pre čísla: 20 minút môže byť 200 alebo 200 000. Aká hrôza: pokojne, rytmicky, premysliac si každé slovo, zapisovať, čo som zažil s R. Je to, akoby ste si sadli, noha cez nohu, do kresla pri posteli – a zvedavo pozerali, ako sa na nej vy, áno, vy sám zvíjate.

Keď prišiel R-13, bol som úplne pokojný a normálny. S úprimným

nadšením som hovoril o tom, ako fantasticky sa mu podarilo strocheizovať ortieľ a že práve tými svojimi trochejmi dobil, dorazil toho šialenca.

– ...Ba poviem viac: keby som ja mal nakresliť schematický náčrt Dobrodincovho Stroja, určite by som pritom nejakou uplatnil tie vaše trocheje, – skončil som.

Vtom vidím, že sa mu zakalili oči, pery mu zošedli.

– Čo je vám?

– Že čo? No... Už mám toho po krk, ustavične len počúvam ortieľ, ortieľ! Už to nechcem počúvať, to je všetko. No, nechcem!

Zamračil sa, šúchal si zátylok – ten kufrík s mne neznámym, záhadným obsahom. Prestávka. Ach, práve odtiaľ čosi vydoloval, už to vystiera, už to vystrel – oči sa mu zaleskli lakom, vyskočil na rovné nohy.

– Len počkajte, pre ten váš Integrál zložím... to áno! To áno!

Je to už zase ten starý R: gamby mu čľapkajú, fľkajú, slová z neho prýštia ako gejzír.

– Iste sa pamätáte („p“ – gejzír) na tú starú legendu o raji... Je ako šitá na nás, na dnešok. Áno! Len sa zamyslíte. Tí dvaja v raji stáli pred voľbou: buď šťastie bez slobody – alebo sloboda bez šťastia. A tí chmuľovia si zvolili slobodu, a potom samozrejme, celé stáročia smútili za okovami. Za okovami – chápete – odtiaľ pramenil ten celosvetový žiaľ. Po stáročia! A až my sme prišli na to, ako vrátiť šťastie... Áno, len ešte počúvajte, počúvajte! My a staroveký boh sedíme teraz plece pri pleci za jedným stolom. Áno! Pomohli sme bohu s konečnou platnosťou zvíťaziť nad diablom – lebo on nahučal ľuďom, aby porušili zákaz a okúsili ničivú slobodu, bol to on, ten zákerný had. Ale my sme ho pekne-krásne tresli čižmou po hlavičke! A fertig – opäť tu máme raj. A sme zase prostoduchí a nevinní ako Adam a Eva. Žiadna motanica o dobre a zle: všetko je opäť prosté, tak rajske, detsky prosté. Dobrodinec, Stroj, Kocka, Plynový zvon, Strážcovia – to všetko je dobro, to všetko je veľkolepé, šľachetné, vznešené, krištáľovo čisté. Pretože to chráni našu neslobodu – to jest naše šťastie. Starovekí ľudia, tí by mudrovali, robili poriadky, lámali si hlavu – etika, neetika... No, dobre; slovom, takú nejakú básničku zložím o raji, hm? V serióznom tóne... chápete? To bude psina, čo?

Čoby som nechápal. Pamätám sa, že som si pomyslel: „Má taký nepekný, asymetrický vonkajšok, a pritom tak perfektne uvažujúci mozog. Preto mi je aj taký blízky, môjmu skutočnému ja (ešte vždy pokladám seba minulého za skutočného, ten dnešok je samozrejme dielom choroby).

R mi to zrejme vyčítal z tváre, objal ma a búrlivo sa rozosmial.

– A vy ste Adam! Ozaj, pokiaľ ide o Evu... Prehrabal si vrecko,

vytiahol blok, prelistoval ho.

– Pozajtra... nie, popozajtra má O ružový kupón k vám. Ako je to teda s vami? Ako dosiaľ? Chcete, aby...

– No, áno, jasné.

– Tak jej to poviem. Lebo sa akosi hanbí, viete... Tiež podarená historika! Mňa berie len tak, ružovo kupónovo, ale vás... Naznačuje, že sa do nášho trojuholníka votrel ktosi štvrtý. Kto je to, kajajte sa, vy hriešnik!

Zavlnila sa vo mne roleta a – šušťí hodváb, zelená fľaštička, pery... A z ničoho nič, celkom nevhod zo mňa vyletelo (prečo som sa neovládol!):

– Povedzte, už ste niekedy okúsili nikotín alebo alkohol? R si zahryzol do gamby, pozrel na mňa úkosom. Akoby som počul, čo si myslí: „Si mi priateľom, si... Ale predsa..." A odvetil:

– Ako vám to povedať? V podstate – nie. Ale poznám istú ženu...

– I, – skríkol som.

– Čo... vy s ňou tiež? – až tak napuchol od smiechu, zakuckal sa, už-už ma oľka.

Zrkadlo som mal zavesené tak, že sa doň dalo dívať len ponad stôl: odtiaľto z kresla som si videl iba čelo a obočie.

A tu som ja – skutočný – zazrel v zrkadle pokrútenú, skackajúcu priamku obočia, a ja skutočný som počul divý, odporný rev:

– Prečo „tiež"? Čo znamená „tiež"? Áno, žiadam vysvetlenie.

Rozškľabené černošské gamby. Vypúlené oči... Ja – skutočný – som schmatol za golier toho druhého, divého, chlpatého, dychčiaceho. Ja – skutočný – som R povedal:

– Prepáčte mi, pre Dobrodinca! Som chorý, v noci som nespál. Nechápem, čo sa so mnou deje...

Po mäsitých gambách sa kmitol úsmev:

– Áno, áno, áno! Chápem, chápe! Poznám to... pochopiteľne, iba teoreticky. Zbohom!

Medzi dvermi poskočil ako čierna loptička, vrátil sa k stolu, hodil naň knižku:

– Moja najnovšia... Naschvál som vám ju priniesol a skoro by som bol zabudol. Zbohom... – „b" frklo na mňa, odišiel ...

Osamel som. Alebo presnejšie: osamel som s tamtým, s druhým „ja". Ja sedím v kresle noha cez nohu a z akéhosi „tam" zvedavo pozorujem, ako sa ja – som to predsa ja – zvižiam na posteli.

Prečo, no prečo sme celé tri roky s O tak družne nazívali, a dnes, len čo padne slovo o tej, o... Vari sa celé to šialenstvo – láska, žiarlivosť – neodohráva iba v idiotských starých knižkách? A najmä – ja! Rovnice,

vzorco – a... to – už ničomu nerozumiem! Ničomu... Zajtra pôjdem k R a poviem mu, že –

To nie je pravda: nepôjdem. Ani zajtra, ani pozajtra, už nikdy. Nemôžem, nechcem ho vidieť. Koniec! Náš trojuholník sa rozpadol.

Som sám. Večer. Ľahká hmla. Obloha je zatiahnutá zlatisto mliečnou tkaninou, keby som tak vedel, čo je tam vyššie? A keby som vedel: kto som, aký som?

Zápis 12

Náčrt:

OHRANIČENIE NEKONEČNA. ANJEL. ÚVAHY O POÉZII

Ustavične sa mi zdá, že vyzdraviem, že môžem vyzdraviť. Výborne som sa vyspal. Nemátali ma sny či iné chorobné príznaky. Zajtra príde ku mne milá O, a všetko bude jednoduché, správne a ohraničené ako kruh. Nebojím sa slova: „ohraničenie“: činnosť toho najvyššieho, čo v človeku je, rozumu, smeruje predovšetkým k vytrvalému ohraničovaniu nekonečna, k rozdrobovaniu nekonečna na pohodlné, ľahko stráviteľné dávky — diferenciály. V tom spočíva božská krása môjho živlu — matematiky. A práve tú krásu nevie O pochopiť. Mimochodom, to je iba taká náhodná asociácia.

A to všetko sa odohráva vo mne za rovnomerného, metrického klepotu kolies metra. V duchu skandujem pohyb kolies a – verše (včerajšia kniha). A cítim, že mi niekto spoza chrbta, ponad plece opatrne nazerá do otvorenej knihy. Neobraciam sa, no kútikom oka vidím: ružové rozprestrené krídla uší, dvakrát prehnutý... je to on! Nechcel som ho vyrušiť, tváril som sa teda, že som si ho nevšimol. Kde sa tu vzal, to neviem: keď som nastupoval, akoby ho ešte nebolo.

Táto sama osebe bezvýznamná príhodička mala na mňa kladný vplyv, povedal by som, že ma utužila. Aká poľahoba cítiť na sebe bdelé oko, čo človeka s láskou chráni pred každou chybičkou, pred každým neuváženým krôčikom. Nech si to znie trochu sentimentálne, nech, ale opäť mi prišla na um tá istá analógia: anjel strážca, o ktorom snili ľudia v staroveku. Čo všetko z toho, o čom oni iba snivali, sa v našom svete zhmotnilo.

Vo chvíľach, keď som cítil za chrbtom anjela strážcu, som práve vychutnával sonet s názvom Šťastie. A myslím, že nepochybím, ak poviem, že to bolo dielko zriedkavo krásne, myšlienkovy hlboké. Tu sú prvé štyri verše:

*Večne zaľúbené dvakrát dva,
Vo vášnivom štyri večne späť,
Niet sladších milencov v celom svete –
Nerozlučiteľné dvakrát dva...*

A ďalej v podobnom duchu: o rozumnom, večnom šťastí násobilky.

Každý vynikajúci básnik je určite – Kolumbom. Amerika jestvovala už aj pred Kolumbom celé veky, no až Kolumbus ju objavil. Násobilka jestvovala aj pred R-13 celé veky, no až R-13 objavil v nedotknutej džungli cifier nové Eldorado. Fakt – nájde sa ešte niekde rozumnejšie, nepoškvrnenejšie šťastie ako vo vyššie spomenutom svete? Ocel' – hrdzavie; staroveký boh stvoril starovekého, to jest omylného človeka – čiže sám sa mýlil. Násobilka je múdrejšia, dokonalejšia ako staroveký boh: nikdy – chápete, nikdy sa nemýli. A nejestvujú šťastnejšie čísla ako tie, čo sa riadia logickými, večnými zákonmi násobilky. Žiadna pochybnosť, žiadne blúdenie. Pravda je jedna, správna cesta je jedna: a pravda je – dvakrát dva a správna cesta je – štyri. A nebolo by absurdné, keby tie šťastné, ideálne vynásobené dvojky začali špekulovať o slobode, to jest jasné – o chybe? Pre mňa je axiómou, že R-13 vyhmatal to najzákladnejšie, to naj...

Tu som opäť pocítil najprv na krku vzadu, potom na ľavom uchu hrejivý, nežný dych anjela strážcu. Zrejme si všimol, že knihu na kolenách mám zatvorenú a že som v myšlienkach ďaleko. No čo – ochotne pred ním roztvorím stránky svojho mozgu: aký vyrovnaný, radostný pocit. Pamätám sa, že som sa dokonca obzrel a zadíval som sa mu naliehavo, prosebné do očí, no nepochopil – alebo nechcel pochopiť – na nič sa ma nespýtal... Ostáva mi iba jedno, porozprávať všetko vám, neznámi moji čitatelia (v mojich očiach ste mi rovnako drahí, blízki a nedosiahnuteľní ako v tej chvíli on).

Nuž, taká bola moja cesta: od časti k celku; časť je R-13, vznešený celok – náš Ústav štátnych básnikov a spisovateľov. A uvažoval som: ako je možné, že starovekým ľuďom neudrela do očí absurdita ich literatúry a poézie. Všetka tá majestátna, veľkolepá sila umeleckého slova vychádzala nazmar. Je to až smiešne: každý písal, čo mu slina na jazyk priniesla. Je to také smiešne a hlúpe ako to, že ich more vo dne v noci tupo narážalo o brehy a nesmierna energia obsiahnutá vo vlnách sa mrhala len na rozniecovanie citov zaľúbencov. My sme z nežne šepotajúcich vín dobyli elektrinu, zo zvera, chrliaceho besné peny, sme si urobili domáce zvieratko: presne tak ako more sme skrotili a osedlali aj poéziu, ten voľakedajší divý živel. Poézia dneška už nie je nehanebné trilkovanie slávika: poézia slúži štátu, poézia je užitočná.

Napríklad naše skvelé Matematické nóny: vari by sme si bez nich v škole tak nežne, tak úprimne obľúbili štyri pravidlá aritmetiky? A čo Trne, ten klasický obraz: Strážcovia sú tíne ruže, chrániace nežný Štátny kvietok

pred drsnými dotykmi... A čie kamenné srdce by nezmäklo pri pohľade na nevinné detské ústa, džavotajúce: „Chytá ružu chlapec zlý, pichá ho trň železný. Huncútisko, netras sa, ber sa domov, hopsasa!“ Atakďalej? A Každodenné ódy na Dobrodinca? Kto by sa po ich prečítaní zbožne nesklonil pred nezištnou prácou tohto Čísla Čísel? A desivo purpurové Kvety súdnych rozsudkov? A nesmrteľná tragédia Neskorý príchod do práce? A príručka Stancy o pohlavnej hygiene?

Život v celej jeho zložitosti a kráse je na večné časy vytepaný do zlata slov.

Naši básnici sa už nevznášajú v oblakoch: zlietli na zem; pochodujú, držiac s nami krok, za zvukov strohého mechanického pochodu Hudobných závodov; ich lýra – to je raňajší šuchot elektrických zubných kefiek a hrozivý praskot iskier v Dobrodincovom Stroji, to je vznešené echo Hymny Jednotného štátu a intímny štrkot krištáľovo jasného nočníka, to je vzrušujúci treskot padajúcich roliet a veselé tóny najnovšej kuchárskej knihy a tichučký šepot pouličných membrán.

Naši bohovia sú tu, s nami, na Výbore, v kuchyni, v dielni, v záchode; bohovia sa stali nami; ergo, my sme sa stali bohmi. A k vám, neznámi moji planetári čitatelia, k vám prideme, aby bol aj váš život tak božsky rozumný a presný ako náš...

Náčrt:

HMLA. TY. KRAJNE HLÚPA HISTORKA

Zobudil som sa na úsvite a do očí mi udrela ružová, pevná nebeská klenba. Všetko je fajn, všetko je okrúhle. Večer príde O – už som určite zdravý. Usmial som sa, zaspal som.

Ranné zvonenie – vstávam – a všetko je celkom inak: cez sklo povaly, stien, všade, kam oko dovidí, krížom-krážom – hmla. Tie bláznivé oblaky sú čoraz ťažšie, i ľahšie, i bližšie a už nieto hranice medzi nebom a zemou, všetko letí, rozplýva sa, klesá, človek sa nemá o čo zachytiť. Domy sú preč: sklenené steny sa rozpustili v hmle ako kryštály soli vo vode. Pohľad z chodníka – tmavé postavy v domoch vyzerajú ako rozptýlené častice vo fantastickom mliečnom roztoku – visia nízko i vyššie a ešte vyššie na desiatom poschodí. A vznáša sa dym – nie je to mŕkvo zúriaci požiar?

Presne o 11,45: naschvál som sa vtedy pozrel na hodiny, aby som sa zachytil aspoň o cifry.

O 11,45 som ešte pred fyzickou prácou stanovenou Časovou tabuľou zabehol do izby. A vtom – telefón a hlas, čo mi ako dlhá ihla pomaly vnikol do srdca:

– Ach, ste doma? To som rada. Čakajte ma na rohu. Pôjdeme do... no, potom uvidíte kam.

– Viete predsa sakramentsky dobre, že teraz idem do roboty.

– Sakramentsky dobre viete, že urobíte tak, ako vám ja poviem. Do videnia. O dve minúty...

O dve minúty som stál na rohu. Musím jej predsa ukázať, že mňa diriguje Jednotný štát, a nie ona. „Tak, ako vám ja poviem...“ Je si sebou istá, to sa pozná na hlase. Nuž, teraz sa s ňou pohovárám od pľúc...

Šedé, z vlhkej hmly utkané unify existovali popri mne okamih a nečakane sa rozplynuli v hmle. Pohľad som neodtrhával od hodín, bol som špicatou chvejúcou sa sekundovou ručičkou. Osem, desať minút... O tri, o dve minúty dvanásť...

Samozrejme. Do práce to už nestihnem. Ako ju nenávidím. No musím jej predsa ukázať... Na rohu v bielej hmle – krv – zárez ostrým nožom – pery.

– Tuším som vás zdržala. Aj tak je to jedno.

Ako ju len – – mimochodom, áno: už je neskoro.

Mlčky som jej pozeral na pery. Ženy – to sú pery, iba pery. Niektoré sú

ružové, pružne okrúhle: kruh, nežné ohradenie pred celým svetom. Ale tieto: pred sekundou tu ešte neboli, a teraz, aha, sú ako nôž, ešte kvapka sladká krv.

Priblížila sa, už sa o mňa opiera plecami, splývame, už tvoríme jeden celok, a ja viem, že inak to nemôže byť. Cítim to každým nervom, každým vláskom, každým bolestivo sladkým úderom srdca. A aká je to radosť podriaďiť sa tomu „inak to nemôže byť“. Aj kúsok železa sa rovnako radostne podrobí nevyhnutnému, železnému zákonu a prisaje sa k magnetu. Alebo taký kameň vyhodенý dohora: na okamih zaotáľa, a potom padá strmhlav dolu na zem. Aj človek v agónii ešte raz vzdychne a – umrie.

Pamätám sa, že som sa roztržito usmial a bez súvisu povedal:

– Hmla... Pekné.

– Miluješ hmlu?

To starodávne, dávno zabudnuté „ty“, „ty“, ten bič nad otrokovou hlavou, vniklo do mňa bodavo, pomaly: áno, som otrok, a ani to inak nemôže byť, aj to je pekné.

„Áno, pekné...“ povedal som si v duchu. A potom jej: – Nenávidím hmlu. Bojím sa hmly.

– Teda – miluješ. A bojíš sa, lebo je to silnejšie ako ty, a nenávidíš, lebo sa bojíš, a miluješ, lebo si to nemôžeš podrobiť. Milovať sa dá len nepodrobiteľné.

Áno, je to tak. A práve preto, práve preto ja...

Kráčame ako jeden celok. Kdesi ďaleko v hmle tichučko zunelo slnko, všetko sa nalievalo čímsi pružným, perloví tým, zlatým, ružovým, červeným. Celý svet je jediná obrovská žena, a my sme v samom jej lone, ešte sme sa nenarodili, ešte len radostne dozrievame. A je mi jasné, absolútne jasné: všetko je tu pre mňa – slnko, hmla i to ružové a zlaté – všetko je tu pre mňa...

Nespytoval som sa, kam ideme. Nezáleží na tom, len nech ideme, ideme, dozrievame, nalievame sa do zrelosti –

– Tak teda... – I zastala pred bránou. – Dnes má službu istý... No ten, čo som o ňom hovorila v Starovekom dome.

Zďaleka, iba očami, bdelo chrániac to zrejúce, som prečítal na štíte: Zdravotnícky výbor. Všetko som pochopil.

Sklenená izba plná zlatistej hmly. Sklené povaly s pestrými fľaštičkami, bankami. Drôty. Modravé iskry v rúrkach.

A útlý človečik. Akoby bol vystrihnutý z papiera a nech sa obráti v ktorúkoľvek stranu, vždy má iba profil ostrý ako britva: lesklé ostrie – nos, nožnice – ústa.

Nepočul som, čo mu I vravela, díval som sa, ako to vravela, a cítil som, že sa nezadržateľne, blažené usmievam. Nožnice úst blykli ostrím, lekár povedal:

– Tak, tak. Chápem. Ide o tú najnebezpečnejšiu chorobu, nič nebezpečnejšie nepoznám... – zasmial sa, útlou, papierovou rukou rýchlo čosi napísal, lístok podal I; napísal ďalší a podal ho mne.

Boli to potvrdenia, že sme chorí a nemôžeme ísť do práce. Okrádam Jednotný štát o svoju prácu, som zlodej, Dobrodincov Stroj ma čaká. Je to však ďaleko, je mi to fuk, je to ako v knihe... Zobral som lístok, ani na okamih som nezaváhal; ja – moje oči, zuby, ruky – ja som vedel: inak to nemôže byť.

Na rohu v poloprázdnej garáži sme si vzali aero. I si sadla ku kormidlu ako vtedy, potiahla páku, odtrhli sme sa od zeme a už letíme. A nám v päťach letí všetko ostatné: slnko, lekárov ako britva ostrý profil, mne zrazu taký drahý, blízky. Dovtedy sa všetko krútilo okolo slnka; teraz viem, že sa všetko krúti okolo mňa – pomaly, blažené, so zažmúrenými očami...

Starena pri bráne Starovekého domu. Milé, zarastené ústa, s lúčmi vrások okolo nich. Zrejme boli zarastené po celý čas, až teraz sa otvorili, usmiali:

– Aha, šibalka, naša šibalka! Nie aby pracovala ako každý... no ale v poriadku! Keby dačo, príbehnem...

Ťažké vízgové dvere zapadli, a hneď nato sa mi začalo bolestivo roztvárať srdce, roztváralo sa čoraz širšie – už je dokorán. Jej pery sú mojimi perami, pil som, pil, odtrhával som sa, pozrel do očí upretých na mňa – a opäť...

Šero v izbách, modrota, šafranová žiť, tmavozelený safián, Budhov zlatý úsmev, mihot zrkadiel. A pochopil som ten svoj minulý sen: všetko je nasiaknuté zlatisto ružovou šľavou, už-už sa preleje cez kraj, vyšplechne —

Už to dozrelo. A neodvratne, so slastnou pokorou voči nezmeniteľnému zákonu som s ňou ako železo s magnetom splynul. Nebolo ružového kupónu, nebolo výpočtov, nebolo Jednotného štátu, nebolo mňa. Boli len nežne ostré zuby, naširoko otvorené oči mne v ústrety – a cez ne som pomaly vnikal hlbšie a hlbšie. A ticho – iba v kúte – tisícky míľ ďaleko – padajú kvapky do umývadla, a ja som vesmír, od kvapky po kvapku – éry, epochy...

Prehodil som si unifu, zohol som sa k I a naposledy ju hltal očami.

– Vedela som to... Vedela som, aký si... – povedala I veľmi ticho.

Rýchlo vstala, navliekla si unifu aj svoj všedný ostrý úsmev-uhryznutie.

– Tak čo, zvrhnutý anjel! Poznali ste smrť. Nebojíte sa, nie? No tak, do

videnia! Vráťte sa už sám. Hej?

Otvorila zrkadlové dvere skrine; pozrela na mňa ponad plece, čakala. Poslušne som vyšiel z izby. Len čo som však prekročil prah, zatúžil som, aby sa pritisla ku mne plecami, len na okamih plecami, viac nič.

Vrútil som sa späť do izby, kde si (pravdepodobne) ešte zapína unifu pred zrkadlom – a zastal som. Jasne vidím, ako sa ešte tamto na kľúči v skriňových dverách hojdá starodávny krúžok, ale I nevidím. Odísť nemala kade – východ z izby je iba jeden – a predsa ju nikde nevidím. Prezrel som každý kút, dokonca som otvoril skriňu a prehmatával v nej pestré staroveké šaty: nič...

Pripadá mi akési pochabé, planetárni moji čitatelia, rozprávať vám túto viac než nepravdepodobnú historiku. No, čo sa dá robiť, keď to bolo tak, a nie inak. Vlastne celý dnešok, už od rána, bol plný nepravdepodobností, a všetko dokopy pripomína tú dávnu snovú chorobu, no nie? A keď je to tak, nie je potom jedno, či je o jednu pochabosť viac, či menej? A okrem toho som presvedčený, že skôr či neskôr tie pochabosti pojmem do nejakého sylogizmu. A to ma upokojuje, a dúfam aj vás.

... Aký som sýty! Keby ste vedeli, aký som sýty!

Náčrt:

„MÔJ“. NEDÁ SA. STUDENÁ DLÁŽKA

Vraciam sa k včerajšku. Včera som písať nemohol, lebo som mal v čase Osobného voľna pred spánkom inú prácu. No to všetko akoby bolo do mňa vyryté, najmä tá neznesiteľne studená dlážka – tá asi navždy...

Večer mala prísť ku mne O, bol to jej deň. Zbehol som k službe po povolenie na rolety.

– Čo je vám? – spýtala sa služba. – Dnes ste akýsi...

– Som... chorý...

V podstate to bola pravda: pravdaže som chorý. Je to choroba. No a hneď som si na všetko spomenul: áno, áno, potvrdenie... Prehrabal som vrečko, aha, už zašuchotalo. Teda, stalo sa to, naozaj sa to stalo...

Podal som papier službe. Pocítil som, ako mi očerveneli líca; nepozeral som, a predsa som videl, že sa služba na mňa začudovane díva.

A je 21,30. V izbe zľava sú stiahnuté rolety. V izbe sprava vidím suseda, sedí pri knihe, jeho vajcovitá hrboľatá plešina a čelo vytvárajú obrovskú žltú parabolu. Strápene chodím sem a tam: ako to bude po tom všetkom – s O? A sprava na sebe jasne cítim pohľady, zreteľne mu vidím na čele vrásky – žlté, nečitateľné riadky, a neviem sa zbaviť dojmu, že tie riadky píšu o mne.

O trištvrte na 22. vtrhol do mojej izby radostný ružový víchor, krk mi zovrela obruč ružových rúk. No cítim, že obruč slabne, slabne, už sa rozpojila – ruky klesli...

– To nie ste vy, už nie ste môj!

– Čo je to za absurdná terminológia – „môj“! Nikdy som nebol... – zarazil som sa: napadlo mi, že predtým som naozaj nebol „môj“, ale teraz... Teraz však nežijem v našom rozumnom svete, ale v svete dávnom, blúznivom, v svete odmocnín z mínus jednej.

Rolety sa spúšťajú. Za stenou sprava padne susedovi knižka zo stola na zem, a v poslednom zlomku sekundy v škárke medzi roletou a zemou vidím, ako žltá ruka dvíha knihu, a ja, ja som ledva potlačil nutkanie chytiť sa tej ruky zo všetkých síl...

– Tak veľmi som dúfala, že vás dnes stretnem na prechádzke. Mám vám toho toľko povedať...

Milá, úbohá O! Ružové ústa – ružový polmesiac rožkami dolu. Nemôžem jej predsa všetko povedať, hoci len preto, že by sa stala spolupáchateľkou mojich zločinov: veď dobre viem, že by nemala silu ísť na Výbor Strážcov, a preto –

O ležala. Pomaly som ju pobozkal. Bozkával som ten naivný zárezík na bucl'atom zápästí, modré oči boli zatvorené, ružový polmesiac sa pomaličky nalieval, rozvíjal – bozkával som ju všade.

Vtom som jasne pocítil, že všetko je vlastne spustošené, rozvrátené. Nemôžem, nedá sa. Mal by som, no nedá sa. Pery mi zľadoveli...

Ružový polmesiac sa zachvel, pohasol, skrčil sa. Prehodila cez seba deku, zababušila sa, vborila tvár do vankúša...

Sedel som na dlážke pri posteli – aká je tá dlážka zúfalo studená – sedel som mlčky. Mučivý chlad stúpал vyššie a vyššie. Taký chlad určite vládne v modrom medzihviezdnom priestore.

– To som rozhodne nechcel... – zamrmlal som... – Zo všetkých síl...

To je pravda, ja, skutočný ja, som to nechcel. A predsa, akými slovami jej to mám povedať. Ako jej mám vysvetliť, že železo sa vzoprelo napriek presne formulovanému neporušiteľnému zákonu –

O zdvihla tvár z vankúša a so zatvorenými očami povedala:

– Chod'te preč, – no cez slzy to znelo ako „otec“, a práve táto pletka sa mi bohvie prečo vryla do pamäti.

Preniknutý chladom a celý stuhnutý som vyšiel na chodbu.

Za sklom sa vznášala hmla ľahučká ako dym. No keď sa priblíži noc, určite padne a všetko zaľahne. Aká to bude noc?

O prekĺzla popri mne bez slova k výťahu, dvere buchli.

– Ešte chvíľočku, – skríkol som v strachu.

No výťah už s bzukotom klesal, klesal, klesal...

Zobrala mi R.

Zobrala mi O.

A predsa, a predsa.

Náčrt:

ZVON. ZRKADLOVÉ MORE. PRICHODÍ MI HORIETĚ VEČNE

Len čo som prišiel do lodenice, kde sa stavia Integrál, vykročil mi v ústrety Druhý staviteľ. Tvár má takú ako vždy: okrúhlu, bielu, porcelánovú – ako tanier – a na tom tanieri mi servíruje čosi úžasne chutné:

– Včera, keď ste ráčili byť chorý, a teda šéfstvo bolo preč, mali sme tu menšiu nepríjemnosť, ak sa tak dá povedať.

– Nepríjemnosť?

– No áno! Práve zvonilo a ľudia začali púšťať von, keď tu, predstavte si, služba chytila neočíslovaného človeka. Ako sem vnikol, je pre mňa záhada. Odviedli ho do Chirurgického strediska. Tam už z neho, holúbka, vyťahnu, ako a prečo... (úsmev, tiež chutný...)

V Chirurgickom stredisku pracujú pod priamym vedením Dobrodinca naši najlepší a najskúsenejší lekári. Majú tam všelijaké prístroje, no predovšetkým slávny Plynový zvon. Má čosi s oným starodávnym školským pokusom: myš pod skleneným poklopom; čerpaním sa vzduch pod ním riedi a riedi... No, a tak ďalej. Pochopiteľne, Plynový zvon je zariadenie oveľa dokonalejšie – púšťajú sa doň rozličné plyny, a potom – nejde o dajaké pohrávanie sa s bezbranným zvieratkom, nie tu sa sleduje najvyšší cieľ – bezpečnosť Jednotného štátu, inými slovami, šťastie, šťastie miliónoch. Približne pred piatimi storočiami, keď sa prax v Chirurgickom stredisku ešte len rozbiehala, našli sa skupiny, ktoré porovnávali Chirurgické stredisko s dávnovekou inkvizíciou, čo je také nejasné, ako hádzať do jedného vreca chirurga, robiaceho tracheotómiu, s lúpežníkom zbíjajúcim pri hradskej: obaja majú v rukách možno ten istý nôž, obaja robia to isté – režu hrdlo živého človeka. A predsa je jeden dobrodincom, a druhý – zločincom, jeden má znamienko +, druhý – ...

Je to celkom jasné, všetko sa odohrá za sekundu, za jeden obrat stroja logiky, no zúbky vzápätí zachytia mínus a hore sa vynorilo čosi iné: krúžok na skrini, ktorý sa ešte hojdá. Dvere sa práve zatvorili, no I tam nie je – zmizla. Toto stroj nemohol nijako stráviť. Sen? No veď ešte aj teraz cítim tú záhadne slastnú bolesť v pravom pleci – I sa mi pritíska k plecu v hmle.

„Miluješ hmlu?“ Áno, i hmlu... všetko milujem, a všetko je pružné, nové, prekvapujúce, všetko je dobré...

– Všetko je dobré, – povedal som nahlas.

– Že dobré? – vypúlili sa porcelánové oči. –Čo je na tom, prosím vás, dobré? Keď sa sem tomu neočíslovanému podarilo vniknúť... sú tu asi všade okolo nás, po celý čas sú tu, pri Integráli, oni...

– No tak, kto sú tí oni?

– Odkiaľ to mám vedieť? Ale cítim ich okolo seba, viete? Ustavične.

– A počuli ste už, že vynášli operáciu, ktorou sa dá odstrániť fantázia? (Naozaj som minule čosi také počul.)

– No hej, počul. Ale čo to má spoločné s tamtým?

– Nuž to, že na vašom mieste by som o tú operáciu požiadal.

Na tanieri sa očividne zjavilo čosi kyslé ako citrón. Aký milý – pozdala sa mu urážlivá čo len vzdialená narážka, že by mohol mať fantáziu... No, čo sa čudujem, pred týždňom by som sa bol urazil i ja. Ale teraz, teraz nie: pretože viem, že fantáziu mám, že som chorý. A viem ešte aj to, že nechcem vyzdraviť. Nechcem, a bašta. Po sklenených schodoch sme vyšli hore. Pod nami je všetko ako na dlani.

Vy, ktorí čítate moje zápisky – nech ste, čo ste, slnko máte iste nad hlavou. A ak ste aj vy niekedy mali takú chorobu ako ja teraz, istotne viete, aké býva – aké môže byť – ráno slnko, poznáte to ružové, priezračné, hrejivé zlato. Ešte aj vzduch má ružový nádych a všetko je nasiaknuté nežnou slnečnou krvou, teda všetko živé, teda i živí a všetci do jedného sa usmievajúci ľudia. Možno o hodinu všetko zmizne, o hodinu vykvapká ružová krv, ale zatiaľ – všetko žije. A vidím, ako čosi pulzuje a prevaľuje sa v miazge Integrálu: vidím, ako Integrál dumá o svojej veľkej hrôzostrašnej budúcnosti, o ťažkom bremene šťastia, pred ktorým niet úniku a ktoré poniesie ta hore, vám, neznámym, vám, večne hľadajúcim a nikdy nenachádzajúcim. Nájdete, budete šťastní – ste povinní byť šťastní a už na to nebudete musieť dlho čakať.

Trup Integrálu je už takmer hotový: elegantný pretiahnutý elipsoid z nášho skla – večného ako zlato, pružného ako oceľ. Videl som, ako vo vnútri priehľadného trupu ľudia pripevňovali výstužné rebrá – priečne a pozdĺžne; ako v korme kládli záves pre gigantický raketový motor. Každé 3 sekundy vychrlí Integrál mohutný chvost plameňov a plynov do vesmírneho priestoru – a poletí, poletí ten ohnivý Tamerlán šťastia...

Videl som, ako sa ľudia v podpalubí podľa Taylora rýchlo, do rytmu zohýnali, vystierali, otáčali ako páky gigantického stroja. V rukách im žiarili horáky: plameňom rezali, plameňom spájali sklenené priehradky,

rohy, rebrá, výstuže. Videl som, ako sa po sklenených koľajniciach pomaly posúvali sklenené priezračné kolosy – žeriavy, a ako sa rovnako ako ľudia poslušne otáčali, spúšťali a vsúvali do vnútra, do útrob Integrálu svoj náklad. Boli poľudštené, dokonalé. Bola to veľkolepá, ohromujúca nádhera, bola to harmónia, hudba... Čím skôr dolu, k nim, byť s nimi!

A už stojíme plece pri pleci, splynuli sme, sme v zajatí ocelového rytmu... Rovnomerné rytmické pohyby, pružné, okrúhle, červené líca; sklovité, šialenstvom myšlienok nepoškvrnené čelá. Plával som v zrkadlovom mori. Odpočíval som.

Vtom sa ku mne jeden z nich nevzrušené obrátil:

– Tak ako? Ste v poriadku? Už je to dnes lepšie?

– Čo má byť lepšie?

– Včera ste tu neboli. Už sme si mysleli, či to nebude niečo vážne... – čelo sa mu leskne, úsmev má detský, nevinný.

Krv sa mi nahrnula do tváre. Nemohol, nemohol som klamať tým očiam. Mlčal som, topil som sa...

Zhora sa cez prielez vsunula porcelánová tvár, až tak žiarila zaokrúhlenou belobou.

– Hej, D-503! Poďte sem, prosím, na chvíľu! Viete, vytvoril sa nám tu tuhý rám s konzolami, a teraz v uzlových bodoch vzniká nežiadúce pnutie.

Nepočkal som, kým skončí, rýchlo som liezol nahor – hanebne som sa spasil útekou. Nevládal som zdvihnúť oči – lesklé, sklenené schody pod nohami sa len tak mihali, a každým schodom sa stupňovala moja beznádej: som zločinec, som otrávený – nemám tu čo hľadať. Už nikdy nezapadnem do presného, automatického rytmu, už nikdy nepoplávam v zrkadlovom mori. Prichodí mi horieť večne, zmietat' sa, hľadať kútik, kam by som si schoval oči – večne, kým napokon pozbieram sily a pôjdem a —

Prenikla mnou ľadová iskra: čo už ja, mne je to jedno, ale budem musieť hovoriť aj o nej, aj ju musím...

Vyliezol som na palubu a zastal som: neviem, kam teraz ísť, neviem, načo som sem prišiel. Pozrel som na oblohu. Hore tápavo stúpalo slnko utýrané poludním. Dole bol Integrál, sivosklenený, neživý. Ružová krv vytekla, je mi jasné, že to všetko je iba moja fantázia, že sa nič nezmenilo, no súčasne mi je jasné...

– Hádám ste len neohluchli, 503? Volám, volám... Čo je to s vami? – Hlas Druhého staviteľa sa mi ozval rovno pri uchu: ktovie, ako dlho kričí.

Čo je so mnou? Pustil som kormidlo. Motor buráca, aero sa chveje a ženie sa, ale kormidlo je preč – a ja neviem, kam sa ženiem, či dolu – a

tresnem o zem, alebo nahor – do slnka, do ohňa...

Náčrt:

ŽLTÝ. DVOJROZMERNÝ TIEŇ. NEVYLIEČITELNÁ DUŠA

Niekoľko dní som nepísal. Koľko presne, neviem, všetky dni sú rovnaké. A všetky majú rovnakú farbu – žltú ako vysušený, rozpálený piesok, nikde fliačik tieňa, kvapka vody, a ja len kráčam a kráčam po tom žltom piesku. Nemôžem byť bez nej, a ona odvtedy, čo tak záhadne zmizla v Starovekom dome...

Odvtedy som ju videl len raz na prechádzke. Pred dvoma, tromi, štyrmi dňami – neviem: všetky dni sú rovnaké. Mihla sa, na okamih zaplnila žltý, prázdny svet. Viedla sa za ruky s tým dvojitým S – siahal jej po plece – a s útlým, papierovým doktorom a bol tam ešte aj niekto štvrtý, no z toho som si všimol iba prsty: vyletovali z rukávov unifý ako zväzky lúčov a boli neobyčajne tenké, biele, dlhé. I zdvihla ruku a zakývala mi; ponad hlavu sa nahla k tomu s lúčovitými prstami. Doletelo ku mne slovo Integrál: všetci štyria sa obzreli na mňa; no už splynuli so sivomodrým nebom, a opäť je tu len žltá, vyprahnutá cesta.

Večer toho istého dňa mala ružový kupón ku mne. Stál som pred číslavačkou – a nežne i nenávistné som ju prosil, aby šťukla, aby sa čím skôr v bielej štrbine zjavilo 1-330. Buchli dvere, z výťahu vychádzali bledí, vysokí, ružoví, tmaví ľudia; dookola padali rolety. Jej nebolo. Neprišla.

Možno práve v tejto minúte, presne o 22., keď toto píšem, sa so zatvorenými očami túli k niekomu plecom a tomu niekomu hovorí to isté: „Miluješ?“ Komu? Kto je to? Ten s lúčovitými prstami alebo gambatý, prskajúci R? Alebo S?

S... Prečo len celé dni počujem za sebou jeho plochonohé, čvachtavé kroky, akoby sa brodil mlákou? Prečo sa ma celé dni drží ako tieň? Vpredu, naboku, vzadu sivomodrý dvojrozmerný tieň: ľudia prechádzajú cezeň, šliapu po ňom, a predsa je nemenne tu, pri mne, pripevnený neviditeľnou pupočnou šnúrou. Žeby tou pupočnou šnúrou bola I? Neviem. Alebo žeby už Strážcovia vedeli, že ja...

Ako keby vám povedali: váš tieň vás vidí, ustavične vidí. chápete? A zrazu máte čudný pocit: ruky sú vám cudzie, zavádzajú vám, a ja som sa dokonca prichytil pri tom, že akosi hlúpo rozhadzujem rukami, už nie v

rytme krokov. Alebo mám nutkanie okamžite sa obrátiť, no obrátiť sa za nič na svete nemôžem, lebo krk mám stuhnúť. A tak bežím, bežím čoraz rýchlejšie a v chrbte cítim: aj tieň za mnou zrýchlil a niet pred ním úniku...

V izbe som bol konečne sám. No tu zas – telefón. Chytám slúchadlo: „Áno, 1-330, prosím." A v slúchadle opäť ľahký šramot, čiesi kroky na chodbe – popri jej dverách a ticho... Odhadzujem slúchadlo – už nemôžem, nemôžem. Musím ísť za ňou.

To bolo včera. Utekal som k nej a rovnú hodinu, od 16. do 17., som sa ponevierať pri jej dome. Šli popri mne čísla v radoch. V rytme sa kmitali tisícky nôh, niesol sa knísavý miliónnohý leviatan. A ja, ja som sám, vyvrhnutý búrkou na neobývaný ostrov, a hľadám, hľadám očami v sivomodrých vlnách.

Vtom z ničoho nič sa mihol posmešne ostrý uhol obočia zdvihnutého k sluchám a tmavé okná očí, a tam kdesi dnu planie kozub, pohybujú sa akési tiene. Pôjdem rovno ta, dnu, a poviem jej „ty", istotne poviem „ty": „Veď vieš, že bez teba nemôžem existovať. Prečo potom?"

Ona však mlčí. Zrazu vnímam ticho, zrazu počujem – Hudobné závody a uvedomujem si: už je sedemnášť preč, všetci dávno odišli, som sám, oneskoril som sa. Všade naokolo –sklenená, žltým slnkom zaliata púšť. Akoby som pozeral do vody, na sklenú hladinu: visia tam hore nohami prevrátené trblietavé steny, visím tam výsmešné hore nohami prevrátený ja.

Musím čím skôr, okamžite zísť na Zdravotnícky výbor a vypýtať si potvrdenie o chorobe, inak ma zoberú — A možno by to tak bolo najlepšie. Zostať tu a pokojne čakať, kým ma neuvidia a neodvedú do Chirurgického strediska, aby sa hneď a zaraz so všetkým skoncovalo, aby som sa vykúpil.

Ľahký šramot, predomnou sa vynára dvojrozmerný tieň. Pocítil som – ani som sa nemusel pozrieť – že sa do mňa zavrtávajú dva oceľovosivé nebožiece – nasilu som sa usmial a povedal – niečo som predsa musel povedať:

– Musím ísť... musím zísť na Zdravotnícky výbor.

– A čo také sa stalo? Prečo tu stojíte?

Blčiac hanbou, zavesený za nohy, som sa nezmohol na slovo.

– Poďte so mnou, – drsne povedal S.

A tak som pokorne išiel, klátiac zbytočnými, cudzími rukami. Oči som sa neopovážil zdvihnúť, po celý čas som kráčal tým divým, hore nohami prevráteným svetom: tamto sú akési stroje podstavcami hore a ľudia antipódne prilepení nohami k povale, a ešte nižšie alebo zakované do hrubého skla dlažby. Spomínam si – najviac ma mrzelo, že som naposledy v živote videl všetko takto prevrátené, nie reálne. Ale oči som sa zdvihnúť

neopovážil.

Zastali sme. Predo mnou sú schody. Ešte krok a uvidím postavy v bielych lekárskech zásterách, ozrutný nemý Zvon...

Konečne som násilím, akýmsi skrutkovým prevodom, odtrhol oči od skla pod nohami – a tu mi do tváre šľahli zlaté písmená: Zdravotnícky výbor... Že prečo ma priviedol sem, a nie do Chirurgického strediska, nad tým som sa ani na okamih nezamyslel, preskočil som schody, pribuchol som za sebou bránu a nadýchol som sa. Akoby som od rána nebol dýchal, akoby mi nebolo bilo srdce, akoby som až teraz prvý raz nabral dych, akoby sa mi až teraz otvoril splav v hrudi...

Boli dvaja: maličký s nohami ako drúky, čo si pacientov akoby vyhadzoval na rohy, a druhý bol ten útlý, s ústami ako lesklé nožnice a s nosom ako ostrie... Veru, bol to on.

Hodil som sa tej rodnej duši rovno na ostrie a spustil som o nespavosti, snoch, tieni, žltom svete. Nožnicové ústa sa usmievali, ligotali.

– Nevyzerá to s vami dobre! Zrejme sa vám z čistá jasná utvorila duša.

Duša? To čudné, staré, dávno zabudnuté slovo. Hovorievame síce „jedno telo, jedna duša“, „oduševnene“, „dušovať sa“, ale duša –

– Je to... veľmi nebezpečné? – zabľabotal som.

– Nevyliciteľné. – sekli nožnice.

– No... v čom je vlastne podstata? Nejak si to neviem... vysvetliť.

– Nuž, ono je to tak... ako vám to len mám... Ste predsa matematik, nie?

– Áno.

– Tak, teda: predstavte si plochu, povrch, ako povedzme toto zrkadlo. Na povrchu sme my dvaja, aha, vidíte, žmúrimo oči proti slnku, tam sa v rúrke mihla modrá elektrická iskra, tamto zas tieň aera. No iba na povrchu, na zlomok sekundy. A teraz si predstavte, že sa ten nepreniknuteľný povrch zrazu pôsobením ohňa naruší a že už nič po ňom nekľže – všetko vniká dnu, do toho zrkadlového sveta, kam sme tak radi nakúkali ako deti – deti vôbec nie sú hlúpe, ubezpečujem vás. Plocha sa stala objemom, telesom, svetom a to slnko, ten vietor od vrtule i tie vaše trasúce sa pery a ešte pery kohosi sú v tom zrkadle, teda v nás. A nezabúdajte: studené zrkadlo odráža, odpudzuje, ale toto – vŕahuje, a všetko tam zanechá svoju stopu – navždy. Urobí sa nám na tvári vrásočka – ostane už navždy v nás; minule ste v tichu počuli padnúť kvapku – a počujete ju ešte aj teraz...

– Áno, áno, presne tak... – chytil som ho za ruku. Počul som: z kohútika pomaly padajú kvapky do ticha. A vedel som, že je to navždy. No predsa len, kde sa zrazu vzala duša? Nebolo jej, nebolo, a zrazu... Prečo ju nikto nemá, ale ja...

Ešte silnejšie som zovrel útlu ruku: bál som sa, že prídem o to záchranné koleso.

– Prečo? Prečo nemáme perie, krídla – iba lopatky, základ krídel? Lebo krídla už nepotrebujeme, máme lietadlá, krídla by nám len zavádzali. Pomocou krídel sa lieta, a my už nemáme kam, my sme už dolietali, všetko sme dosiahli. Nie je tak?

Roztržito som prikývol. Pozrel na mňa a zasmial sa ostro, lancetovo. Ten druhý to počul, pridupotal na drúkoch zo svojej ordinácie, pohľadom si vyhodil na rohy môjho útleho doktora, vyhodil si mňa.

– O čo ide? Čože, duša? Vravíte duša? Čertovská robota! Takto sa ešte dopracujeme k cholere! Vravil som vám (útleho hop na rohy), že všetkým treba tú fantáziu... operatívne odstrániť. Tu pomôže len chirurgia, len chirurgia...

Založil si ozrutné röntgenové okuliare, dlho chodil okolo mňa, pozeral cez kosti lebky do môjho mozgu a čosi si zapisoval.

– Nesmierne, nesmierne zaujímavé! Žeby sme vás dali do liehu, čo vy na to? Pre Jednotný štát by to bolo nesmierne... Vyhli by sme sa epidémii... Ak pochopiteľne nemáte mimoriadne dôvody...

– Nuž viete, číslo D-503 je staviteľom Integrálu, a som presvedčený, že by to narušilo...

– Aha, – zamrmal a oddupotal na drúkoch späť do svojej ordinácie.

Osameli sme. Papierová ruka ľahko, láskavo prikryla moju, profil sa nahol až ku mne, zašepkal:

– Dôverne vám prezradím, že nie ste jediný. Pokiaľ ide o tú epidémiu, nehovoril môj kolega do vetra. Spomeňte si, či ste ešte u niekoho nezbadali čosi podobné – veľmi podobné, vám blízke... – uprene sa na mňa zadíval. Čo naznačuje, koho tým myslí? Vari len –

– No dovoľte... – vyskočil som zo stoličky. No to už hlasno hovoril o inom:"

– A pokiaľ ide o tú nespavosť a tie vaše sny – dám vám dobrú radu: musíte veľa chodiť pešo. Hneď zajtra ráno sa zoberte a choďte na prechádzku... hoci k Starovekému domu.

Znova ma prebodol pohľadom, jemne sa usmial. A mne sa videlo, nie, celkom jasne som videl, že do jemnej látky úsmevu je zavinuté slovo. – písmeno – meno, jediné meno... Alebo je to opäť fantázia?

Ledva som vydržal, kým napísal potvrdenie o chorobe na dnes a zajtra, ešte raz som mu stisol ruku a vybehol som von.

Srdce – ľahké, rýchle ako aero, ma nesie, nesie nahor. Vedel som, že zajtra ma čaká akási radosť. Aká?

Náčrt:

CEZ SKLO. ZOMREL SOM. CHODBY

Neviem si rady. Včera, v tej chvíli, keď som si pomyslel, že sa už všetko rozmotalo, že sa našli všetky x – vynorili sa v mojej rovnici nové neznáme.

Začiatkom súradníc v celej tej histórii bol samozrejme Staroveký dom. Oným bodom – na osách X , U , Z – na ktorom odnedávna stojí celý svet. Po osi X (59. ulica) som šiel pešo k začiatku súradníc. Vo mne víril pestrý kolotoč včerajších príhod: prevrátené domy a ľudia, trýznivo cudzie ruky, blyskavé nožnice, zvučne padajúce kvapky do umývadla – toto bolo, bolo to raz. A toto všetko sa mi, trhajúc mäso, pekelné rýchlo točí tam, pod tým ohňom rozrušeným povrchom, kde sídli „duša“.

Aby som sa držal lekárovej rady, vybral som si naschvál cestu po dvoch odvesnách, nie po prepone. A už je tu druhá odvesna: okružná cesta pri úpäti Zelenej steny. Z nekonečného zeleného oceánu za Stenou sa rútil na mňa divý val koreňov, kvetov, konárov, lístia, už sa vzopäl, už-už ma pohltí, a z človeka – toho najjemnejšieho a najpresnejšieho mechanizmu – sa stane...

Našťastie je však medzi mnou a tým divým zeleným oceánom sklo Steny. Ó, ty veľká, božsky ohraničujúca múdrosť stien, prekážok! Je to vari najväčší vynález všetkých čias. Človek prestal byť divochom až vtedy, keď sme postavili Zelenú stenu, keď sme tou Stenou izolovali svoj mechanický, dokonalý svet od nelogického, pohoršujúceho sveta stromov, vtákov, zvierat...

Cez sklo sa hmlisto, matne ku mne načahuje tupá papuľa akéhosi zvera, jeho žlté oči uprene na mňa hľadia a vytrvalo opakujú jednu a tú istú mne nepochopiteľnú myšlienku. Dlho sme si uprene pozerali do očí, do tých šachiet z povrchového sveta do druhého, podpovrchového. A vo mne sa rojí: „A čo keď je to žltoké zviera v tej jeho príšernej, špinavej hĺbe lístia, v tom jeho nevypočítateľnom svete šťastnejšie ako my?“ Zahnal som sa, žlté oči sa trhli, cúvli, zmizli v lístí. Úbohý tvor! Aké absurdné: on – šťastnejší ako my! Možno šťastnejší ako ja, to áno, no ja som výnimkou, ja som chorý.

Veru, ja... Už vidím tmavočervené steny Starovekého domu a starenine milé zarastené ústa – ozlomkrky som sa k nej rozbehol:

– Je tu?

Zarastené ústa sa pomaly otvorili:

– Kto?

– Ach, že kto! I, samozrejme... Vtedy sme sem spolu prišli na aeru...

– Aha, tak, tak... Tak, tak, tak...

Lúčovité vrásky okolo úst, prefíkané lúče zo žltých očí vnikajú do mňa čoraz hlbšie... Napokon povedala:

– No dobre... je tu, pred chvíľou tadiaľto prešla.

Je tu. Pri stareniných nohách vidím krík striebristo trpkkej paliny (dvor Starovekého domu je taktiež múzeom, uchováva sa v predhistorickom stave), práve natiahla konárik k jej ruke, starena ju hladká a na kolenách jej leží žltý slnečný pás. A na okamih sme ja, slnko, starena, palina, žlté oči splynuli, mocne nás spájajú akési žilky a v tých žilkách koluje bujná, skvostná krv...

Teraz sa hanbím o tom písať, ale sľúbil som, že budem v zápiskoch celkom úprimný. Nuž a tak: zohol som sa a pobožkal som zarastené, mäkké, machové ústa. Starena sa utrela a zasmiala...

Bežal som cez známe tesné dunivé izby rovno ta do spálne. Pri dverách som chytil kľučku, a vtom mi napadlo: „Čo keď tam nie je sama?“ Zmeravel som, načúval. No počul som iba tlkot – nie vo mne, ale kdesi mimo mňa: moje srdce.

Vošiel som dnu. Široká nedotknutá posteľ. Zrkadlo. Zrkadlo na skrini a v kľúčovej dierke trčí kľúč so starovekým krúžkom. A ani duše.

Ticho som zavolať:

– I! Si tu? – A ešte tichšie, so zatvorenými očami, ani nedýchajúc, tak, akoby som už pred ňou kľáčať: – I! Milá moja!

Ticho. Iba do bielej mušle umývadla kvapká z kohútika voda, dosť rýchlo kvapká. Nevedel by som vysvetliť, prečo, ale bolo mi to nepríjemné; kohútik som utiahol a vyšiel von. Tam nie je, to je jasné. Bude teda v niektorom inom „byte“.

Zbehol som po širokom pochmúrnom schodisku, pokúšal som sa otvoriť jedny, druhé, tretie dvere: zamknuté. Všade bolo zamknuté okrem toho „nášho“ bytu, a tam nebol nikto.

A predsa som sa ta bohvie prečo vrátil. Kráčať som pomaly, namáhavo, podrážky boli zrazu ako z olova. Pamätám si presne jednu myšlienku: „Nie je pravda, že sila tiaže je konštantná. A v tom prípade všetky moje formuly –“

Explózia: dole buchli dvere, ktosi rýchlo zadupotal po dlaždiciach. A ja, ja som opäť ako pierko – hodil som sa na zábradlie, že sa cezeň nakloním, a v jednom slove, v jednom výkriku „Ty!“ vykričím všetko...

Stĺpcol som: v tieni, ktorý vrhal okenný rám, sa niesla hlava S a rozháňala sa ružovými krídlatými ušami.

Ako blesk sa mi hlavou mihol holý záver, bez odvođenín (premisu neviem ani teraz): „Nesmie ma tu vidieť.“

Po špičkách a pritiskajúc sa k stene, som kízal hore k nezamknutému bytu.

Okamih, a som pri dverách. Tamten temne dupotá smerom hore, sem. Ale tie dvere! Zaklínal som ich, ale čo s nimi, keď sú drevené: zaškrípali, zakvílili. Letí popri mne zeleň, červen, žltý Budha, už stojím pred zrkadlovými dvermi skrine: bledá tvár, načúvajúce oči, ústa... Cez šum krvi počujem, že dvere opäť zaškrípali... Je to on, on.

Chytil som kľúč v skriňových dverách – krúžok sa otáča. To mi čosi pripomína – zas je tu ten holý záver bez odvođenín, presnejšie, jeho úlomok: „Ako vtedy –.“ Rýchlo otváram skriňové dvere a zvnútra ich pribuchnem. Krok – dlážka pod nohami sa mi zakolísala. A už pomaly, mätko padám kamsi dole, v očiach sa mi zotmelo, zomrel som.

Keď som neskôr tieto svoje čudné dobrodružstvá zapisoval, prehrabal som sa v pamäti, v knihách, a samozrejme všetko som pochopil: bola to dočasná smrť, ktorú poznali starovekí ľudia a ktorú, nakoľko viem, absolútne nepoznáme my.

Nemám predstavu, ako dlho som bol mŕtvy, hádam takých 5 až 10 sekúnd, dosť na tom, že po čase som vstal z mŕtvych, otvoril som oči: tma a cítim, že padám, padám... Chcel som sa chytiť, zašmátral som rukou a poškrabal som sa o drsnú, rýchlo ubiehajúcu stenu, na prste mám krv, je teda isté, že nejde o hru mojej chorobnej fantázie. No ale čo je to, čo?

Počul som svoj prerývaný, trasľavý dych (hanbím sa to priznať, ale keď všetko bolo také nečakané a nepochopiteľné). Minúta, dve, tri – ustavične padám. Konečne mätký náraz: to, čo mi doteraz padalo pod nohami, zrazu znehybnelo. Nahmatal som v tme akúsi kľuku, pohlol som ňou a otvorili sa dvere – matné svetlo. Za chrbtom mi rýchlo stúpala nahor malá štvorcová plošina. Hodil som sa k nej, ale neskoro: bol som tu odrezaný od sveta... kde bolo to „tu“ – neviem.

Chodba. Centové ticho. Na klenbových oblúkoch svietia žiarovky – nekonečná, blikotavá, trasľavá prerušovaná čiara. Trochu to vyzeralo ako tunely nášho metra, ibaže toto bolo podstatne užšie a nie z nášho skla, ale z nejakého iného starovekého materiálu. Letmo mi napadlo podzemie, kde sa vraj ľudia schovávali za Dvestoročnej vojny... Všetko jedno: musím ísť.

Šiel som tuším takých dvadsať minút. Odbočil som doprava, chodba je širšia, žiarovky jasnejšie. Počujem neurčitý hukot. Možno sú to stroje,

možno hlasy, neviem, no jedno viem, že som sa ocitol pred ťažkými nepriesvitnými dvermi a že ten hukot dolieha odtiaľ.

Zaklopal som, potom ešte raz, hlasnejšie. Za dvermi všetko stíchlo. Čosi šľuklo a dvere sa pomaly, sťažka otvorili.

Neviem, kto z nás dvoch bol väčšmi ohúrený – predou mnou stál môj ostroprofilový, útlý doktor.

– Kde sa tu beriete? – cvakli nožnice. A ja, ja akoby som dosiaľ neprehovoril ľudského slova – len som mlčal, pozeral a vôbec nechápal, čo mi hovorí. Mal by som vari odtiaľto odísť – veď ma už aj tým svojím plochým, papierovým bruchom zatisol až na koniec svetlejšieho úseku chodby – a strčil ma do chrbta.

– Ak dovolíte... chcel som... čakal som tu 1-330. Ten ide za mnou...

– Ani sa nepohnite, – odsekol a zmizol...

Konečne! Konečne je blízko, tu – a je celkom jedno, kde to „tu“ je. Známy šafranovožltý hodváb, úsmev-uhryznutie, oči za spustenými roletami... Chvejú sa mi pery, ruky, kolená – a hlavou sa mi mihá hlúpa myšlienka:

„Kmity – zvuk. Teda chvenie musí zvučať. Ako to, že ho nepočuť? Jej oči sa mi dokorán otvorili v ústrety, vošiel som dnu...

– Už som to nevydržal! Kde ste boli? Prečo... – ani na sekundu som neodtrhol pohľad z nej, bľabotal som ako v horúčke – rýchlo, nesúvislé – no možno som si to len myslel.

– Tieň ide za mnou... Zomrel som... skriňa... Pretože ten váš... nožnice povedali, že mám dušu... Nevyliciteľnú...

Nevyliciteľná duša! Chúďatko moje! – I sa zasmiala, i mňa popľkala smiechom: horúčka sa stratila, všade naokolo sa zrazu blyštia, cinkajú smiechoty, a aké, aké je všetko krásne.

Spoza rohu vyklzol doktor, ten fantastický, zázračný, útlý doktor.

– Ejha! – zastal pri nej.

– Nič sa nedeje, nič! Neskôr vám všetko vysvetlím. Dostal sa sem náhodou... Povedzte im, že sa vrátim o takých... pätnásť minút...

Doktor sa šuchol za roh. Čakala. Dvere tupo buchli. Vtedy sa I pomaly, pomaly a čoraz hlbšie vbodávajúc do môjho srdca ostrú slastnú ihlu, ku mne pritisla plec, rukou, celým telom – a vykročili sme spolu, spolu ako jeden celok...

Už sa nepamätám, kde sme odbočili do tmy, a potom v tej tme sme stúpali schodmi nekonečne dlho a mlčky. Nevidel som, ale vedel, že išla rovnako ako ja so zatvorenými očami, slepá, so zaklonenou hlavou, so zahryznutými perami – a počúvala hudbu môjho chvenia.

Ocitli sme sa v jednom z nespočetných zákutí na dvore Starovekého domu: plot, zo zeme čnejú holé kamenisté rebrá a žlté zuby zborených múrov. Otvorila oči, povedala: „Pozajtra o šesťnástej.“ A odišla.

Stalo sa to v skutočnosti? Nevie. To sa spozná pozajtra. Reálnu stopu mám iba jednu: na pravej ruke, na brúskach prstov mám zodratú kožu. No dnes v Integráli ma Druhý staviteľ presviedčal, že na vlastné oči videl, ako som sa dotkol brúsky – v tom je celý vtíp. Ale prosím, aj tak to mohlo byť. Prečo nie? Nevie, nič nevie.

Náčrt:

DŽUNGLĽA LOGIKY RANY A NÁPLAŠŤ. NIKDY VIAC

Len čo som si včera ľahol, klesol som na dno snov ako loď, čo sa prevrhla pod ťažkým nákladom. Hrubá vrstva temnej, kníšucej sa vody. A tu sa pomaličky dvíham z dna a kdesi v strede hlbín otváram oči: izba, ráno, no ešte zelené, stípnuté. Na zrkadlových dverách skrine mi blyсне do očí úlomok slnka. Ten mi bráni splniť Časovou tabuľou stanovené hodiny spánku. Zo všetkého najlepšie by bolo otvoriť skriňu. No celý som omotaný pavučinou, pavučinu mám v očiach, nemám silu vstať...

A predsa som vstal a otvoril ju a tu za zrkadlovými dverami sa vymotala zo šiat I, celá ružová. Natoľko som si zvykol aj na tie najnepravdepodobnejšie veci, že som sa – to sa pamätám – ani trochu nezačudoval, na nič som sa nespýtal: len rýchlo dnu, do skrine, už buchli dvere, už sa s ňou udychčané, rýchlo, slepo, lačne spájam. Vidím celkom jasne: pod dvermi škárou v tme sa po dlážke kmitol ostrý snečný lúč, už je na boku skrine, stúpa vyššie – a už dopadá to kruté ligotavé ostrie na zaklonené obnažené hrdlo I... pripadlo mi to také príšerné, že som nevydržal a skríkol – a ešte raz som otvoril oči.

Moja izba. Ráno, ešte zelené, stípnuté. Na skriňových dverách žiari úlomok slnka. Ležím v posteli. Bol to sen. No srdce mi ešte bije ako zvon, trepotá sa, skáče a v brúskach prstov a kolenách cítim tupú bolesť. To je skutočnosť. Ale zrazu neviem, čo je sen, a čo skutočnosť; iracionálne veličiny presakujú všetkým pevným, bežným, trojrozmerným a namiesto tvrdých, vybrúsených plôch je všade naokolo čosi hrčovité, chlpaté...

Do zvonenia je ešte more času. Ležím, rozmyšľam a predomnou sa rozvíja prečudesná logická reťaz.

Každej rovnici, každej formule zodpovedá vo viditeľnom svete na povrchu príslušná krivka alebo teleso. Ale pre formuly iracionálne, pre moju $\sqrt{-1}$ nepoznáme príslušné telesá, nikdy sme ich nevideli... A hrozné na tom je, že tie telesá – neviditeľné – existujú, jednoducho musia existovať: pretože v matematike defilujú pred nami ako na plátne ich bizarné, mátožné, bodavé tiene – iracionálne formuly: a matematika a smrť sa nemýlia nikdy. A keď sme tie telesá v našom svete ešte nikdy nevideli,

musia mať svoj ozrutný svet tam pod povrchom...

Vyskočil som ešte pred zvonením a začal som behať po izbe. Aj moja matematika, jediný pevný, nepohnutelný ostrov v tom zošalenom živote, sa zrazu odtrhla, vzniesla a zakrúžila. Znamená to azda, že tá hlúpa „duša“ je rovnako reálna ako moja uniforma, ako moje čižmy – hoci ich momentálne nevidím (sú za zrkadlovými dvermi skrine)? A ak nie sú čižmy chorobou, prečo je ňou „duša“?

Hľadal som, no nenachádzal východ z divej džungle logiky. Bola to taká istá hrozná, neznáma džungľa ako tá za Zelenou stenou a súčasne akoby nezvyčajnou, tajomnou, bez slov hovoriacou bytosťou. Marilo sa mi, že za hrubým sklom vidím nekonečne veľkú a súčasne nekonečne malú, škorpiónovitu $\sqrt{-1}$, s ukrytým, no po celý čas citelným mínusom žihadla. Bude to asi tá moja „duša“, čosi také ako onen legendárny škorpión, ktorým sa starovekí ľudia dobrovoľne dali uštipnúť, aby...

Zvonenie. Deň. No nič z toho nezomiera, nemizne, iba že to prikrýva denné svetlo; tak, ako viditeľné predmety nezomierajú, ibaže ich v noci zakryje tma. V hlave sa mi vznáša ľahká, riedka hmla. Cez hmlu presvitajú dlhé sklenené stoly; pomaly, mlčky, do rytmu prežívajú guľaté hlavy. V diaľke, v hmle ťuká metronóm a za tej zvyčajnej chlácholivej hudby počítam mechanicky spolu so všetkými do päťdesiat: päťdesiat zákonom stanovených žutí na jeden kúsok. A mechanicky vyťukávajú takt, schádzam dole, zapisujem sa do knihy odchádzajúcich ako všetci. Ale cítim, že žijem mimo nich, sám, za mäkkou, zvuky pohlcujúcou stenou a že za tou stenou je – môj svet...

No a keď je ten svet iba môj, prečo je aj v týchto zápiskoch? Prečo sú v nich odporne „sny“, skrine, nekonečné chodby? A s neľúbosťou vidím, že namiesto vyrovnanej a prísne matematickej básne na počesť Jednotného štátu mi z nich vychádza akýsi fantastický dobrodružný román. Ach, keby to bol len román, a nie môj terajší život, prekypujúci $\sqrt{-1}$ a pádmi.

Mimochodom, možno všetko vezme dobrý koniec. Lebo je dosť pravdepodobné, že vy, neznámi moji čitatelia, ste v porovnaní s nami deťmi (sme predsa odchovcami Jednotného štátu, čiže dosiahli sme pre človeka najvyššie možné vrcholy). A ako deti iba vtedy bez kriku prehltnete všetko horké, čo vám podávam, ak to dôkladne zamaskujem hustým sirupom dobrodružstva...

VEČER:

Poznáte pocit: aero bleskovo stúpa po modrej špirále, okienko je otvorené, do tváre vám fúka vietor – a Zem nikde, na Zem zabudnete, Zem

je tak ďaleko ako Saturn, Jupiter, Venuša? Nuž ja teraz takto žijem, vietor mi duje do tváre a zabudol som na Zem, zabudol som na milú ružovú O. No Zem jestvuje, skôr či neskôr na nej kľzavo pristanem, a ja len zatváram oči pred dňom, keď na svojej Sexuálnej tabuľke uvidím jej meno, meno O-90...

Dnes večer dala ďaleká Zem o sebe vedieť.

Aby som sa držal lekárových pokynov (z tej duše, z tej duše chcem vyzdraviť), blúdil som celé dve hodiny po sklenených, priamych, ako púšť prázdnych uliciach. Všetci boli v súlade s Časovou tabuľou v posluchárňach, iba ja jediný... Fakticky to bol neprirodzený jav: predstavte si prst odrezaný od celku, ruky – oddelený ľudský prst, ktorý prikrčený skackavo beží po sklenenom chodníku. Ten prst som ja. A najčudnejšie, najneprirodzenejšie zo všetkého je, že tomu prstu sa vôbec nechce byť na ruke, nechce sa mu byť s ostatnými: alebo – takto sám, alebo... Ale čo, už nebudem nič tajiť: alebo spolu s ňou, a zase splývať s ňou prostredníctvom pleca a prepletených prstov...

Domov som sa vrátil, až keď slnko zapadlo. Ružový večerný popol poprášil sklo stien, zlatý hrot akumulátorovej veže a hlasy i úsmevy čísel, ktoré som stretol. Zvláštne – pohasínajúce slnečné lúče padajú pod tým istým uhlom ako tie, čo sa nalievajú ráno, a predsa je všetko celkom iné, ružovosť je iná: teraz je veľmi jemná, s nádychom trpkosti, no ráno bude opäť zuniaca. perlová.

A dole vo vestibule vytiahla U, kontrolórka, spod kopy obálok poprášených ružovým popolom list a podala mi ho. Opakujem, je to vážena osoba a je mi naklonená – o tom nepochybujem.

A predsa mám pri pohľade na jej líca, pripomínajúce rybie žiabre, nepríjemný pocit.

U mi podala kostnatou rukou list a vzdychla. Ten vzdych však len mierne rozvlnil záves, čo ma oddeľoval od sveta: celou bytosťou som bol sústredený na obálku v mojich trasúcich sa rukách, kde je bezpochyby list od I.

Tu nasledoval druhý vzdych, no taký zreteľný, dvakrát podčiarknutý, že som sa odpútal od obálky, a čo nevidím: cez hanblivé žalúzie sklopených očí preniká nežný, opriadajúci, žiarivý úsmev. A potom vravela:

– Chudák, chudáčik, – vzdych trikrát podčiarknutý a mierne kývnutie na list (obsah listu bola povinná poznať).

– Naozaj... Neviem, naozaj..". Prečo myslíte?

– Ach, drahý môj, poznám vás lepšie ako vy sám. Už dlhšie vás pozorujem a vidím, že by vás mal viesť niekto, kto sa v živote vyzná...

Tuším, že som už celý oblepený jej úsmevom, je náplast'ou na tie rany, čo mi uštedrí list, ktorý sa mi trasie v rukách. A nakoniec ku mne spoza hanblivých žalúzií celkom ticho doľahlo:

– Viem, drahý môj, všetko viem. A buďte pokojný – ak pozbieram dostatočnú silu... ale nie, nie, ešte si to musím premyslieť...

Dobrodinec dobrý! Azda mi je súdené... azda tým chce povedať, že –

V očiach sa mi mihá – tisícky sínusoid, list poskakuje. Podídem bližšie k svetlu, k stene. Slnko tam pohasína, a na mňa, na zem, na moje ruky, na list sa čoraz hustejšie znáša tmavoružový, clivý popol.

Už je obálka roztrhnutá – rýchlo, či podpis? – rana – list nie je od I, je od... O. A ďalšia rana: dolu v pravom rohu je rozpitá machuľa – sem jej kvapla... Neznášam machule, či už sú atramentové, alebo... to je jedno, aké. Viem, že predtým by tá nepríjemná škvrna pripadla nepríjemná iba mojim očiam. No prečo mi teraz tá šedá škvrna pripadá ako mrak a prečo všetko naokolo zolovnatelo, stmavlo? Žeby opäť – „duša“?

LIST:

„Viete... no možno ani nevíete – nevládzem normálne písať – ale všetko jedno: teraz už budete vedieť, že bez vás nejestvuje pre mňa jediný deň, jediné ráno, jediná jar. Lebo R, R je pre mňa iba... no, to sa vás netýka. No aj tak som mu veľmi vd'áčna: samej bez neho po tieto dni – neviem, čo by bolo... V týchto dňoch a nociach som prežila desať alebo aj dvadsať rokov. A moja izba akoby nebola štvorcová, ale okrúhla, a ja donekonečna chodím dookola a dookola, a nič sa nemení, nikde nevidieť dvere.

Nemôžem bez vás žiť, lebo vás ľúbim. Pritom vidím a chápem, že teraz nikoho, nikoho na svete nepotrebujete okrem tej druhej, ale pochopte: práve zato, že vás ľúbim, musím...

Teraz budem potrebovať dva-tri dni, aby som z kúskov seba nejako pozliepala aspoň čosi podobné bývalej O-90, a potom pôjdem a sama podám žiadosť o zrušenie zápisu na vás, potom vám bude určite lepšie, musíte sa mať dobre. Už nikdy – odpusťte mi.

O."

Už nikdy. Samozrejme, že je to takto lepšie, má pravdu. No prečo – prečo –

Náčrt:

*NEKONEČNE MALÁ VELIČINA TRETEJ
KATEGÓRIE.
SPOD ČELA. CEZ ZÁBRADLIE*

V tej záhadnej chodbe s trasľavou, prerušovanou čiarou matných žiaroviek... nie, nie tam, ale neskôr, keď sme boli spolu v ktoromsi zastrčenom zákutí na dvore Starovekého domu, mi povedala: „pozajtra“. To „pozajtra“ je dnes a všetko má zrazu krídla: deň letí, a aj náš I n t e g r á l je okrídlený, už má osadený raketový motor a dnes sa skúšal chod naprázdno. Aké veľkolepé, mohutné výbuchy, a mne znel každý z nich ako salva na počesť jej jedinej, na počesť dneška.

Pri počiatočnom chode (= výbuchu) sa pri dýzach motora motalo zo desať čísel z našej lodenice – zadívali sa bohviekam a zostali z nich len akési odrobinky a sadze. S hrdosťou môžem zaznamenať, že sa rytmus našej práce nezasekol ani na sekundu, nikto ani okom nemihol; my a naše stroje sme pokračovali v priamočiarom a krúživom pohybe s rovnakou presnosťou, akoby sa nič nebolo stalo. Veď desať čísel je sotva stomilióntina masy Jednotného štátu, prakticky je to nekonečne malá veličina tretej kategórie. Aritmeticky negramotnú ľútosť poznali iba v staroveku: nám je smiešna.

A mne je smiešne, že som včera mohol rozmýšľať – ba písať na týchto stranách – o úbohej šedej škvrnke, o machuli. Bolo to presne to „rozrušenie povrchu“, ktorý musí byť tvrdý ako diamant – ako naše steny (staré porekadlo: „akoby hrach o stenu hádzal“).

Šesťnásť hodín. Na zdravotnú prechádzku som nešiel: ešte si zmyslí a príde práve teraz, keď všetko zuní od slnka...

Som v dome takmer sám. Cez slnkom prežiarené steny vidím dod'aleka napravo i naľavo i dole – izby odrážajúce sa ako v zrkadle, visiace vo vzduchu, prázdne. Len hore modravými, slnečným tušom ľahko načrtnutými schodmi pomaly kľže vycivený, sivý tieň. Už sa rozbiehajú kroky – už cez dvere vidím – cítim: k tvári mi prilipol náplastový úsmev, no prechádza mimo a iným schodiskom schádza dolu...

Šťukla číslačka. Hodil som sa k úzkemu bielemu otvoru a... ozvalo sa mne neznáme mužské číslo (písmeno sa zhodovalo). Zabzučal, klepol výťah. Predo mnou stojí s čelom ležérne narazeným nakrivo, s očami...

premkne ma strašne čudný pocit – hlas akoby mu vychádzal odtiaľ, spod čela, kde má oči.

– Mám tu od nej list pre vás... (spod čela, spod previsu). Prosí vás, aby ste určite urobili všetko tak, ako stojí v liste.

Spod čela, spod previsu, sa poobzerá. Nie, nie je tu nikto – teda sem s tým listom! Ešte raz sa poobzeral a podal mi obálku, odišiel. Som sám.

Nie, nie som sám: z obálky vypadol ružový kupón a závan jej vône. List je teda od nej, príde ku mne. A teraz rýchlo list, aby som na vlastné oči videl, aby som definitívne uveril...

Čo to? Vylúčené! Čítam znovu, preskakujem riadky: „Kupón ... nezabudnite stiahnuť rolety, akoby som naozaj bola u vás... Musia si myslieť, že som... je mi veľmi, veľmi ľúto...”

Roztrhal som list na franforce. V zrkadle sa mihlo nalomené, schlpené obočie. Schytil som kupón, roztrhám ho ako jej list – –

– „Prosím vás, aby ste určite urobili všetko tak, ako stojí v liste.”

Ruky mi ochabli, povolili. Kupón padol na stôl. Je silnejšia ako ja, zrejme spravím všetko tak, ako žiada. A napokon... napokon, ktovie, do večera je ďaleko – uvidíme... Kupón leží na stole.

V zrkadle vidím nalomené, pochlpené obočie. Prečo len nemám ešte aj na dnes potvrdenie od lekára: chodil by som, donekonečna by som chodil popri Zelenej stene, a potom by som padol na posteľ a – na dno... No musím ísť do posluchárne č. 13 a poriadne sa musím zaskrutkovať, aby som dve hodiny – dve hodiny nehybne... keď sa mi chce kričať, dupať.

Prednáška. Ohromne čudné – z ligotavej aparatúry nevychádza kovový hlas ako inokedy, lež akýsi mäkký, huňatý, machový. Ženský – predstavujem si ju ako drobulinkú zhrbenú starenku, aké žili za starých čias, podobala sa na tú spreď Starovekého domu.

Staroveký dom... a vtom všetko ako gejzír vyráža na povrch, a ja sa musím ešte silnejšie zaskrutkovať, aby som nezaplaval svojím krikom celú poslucháreň. Mäkké, machovité slová plynú pomimo mňa, viem iba toľko, že to bolo čosi o deťoch, o chove detí. Som ako fotografická platňa: všetko zaznamenávam s akousi cudzou, nezmyselnou presnosťou: zlatý kosák – odlesk svetla na reproduktore; pod ním sa dieťa – čoby živý príklad – naťahuje k srdcu; v ústach má vopchatý cíp mikroskopickej unify; zaťatá pastička, palec (skôr palček) je schovaný v pastičke a na buľatom zápästí je ľahký zárezik. Ako fotografická platňa zaznamenávam: holá noha sa už prevesila cez kraj, ružový vejár prstov stúpa do vzduchu – už, už padne na zem – –

Vtom vykrikla nejaká žena, na pódium sa vzniesla, mávajúc ružovými

krídlami, unifa, chytila dieťa, dotkla sa perami zárezíka na buľatom zápästí, potisla dieťa do stredu stola a zišla z pódia. Vo mne sa zaznamenáva: ružový polmesiac rožkami dolu, mištičky očí sú plné po okraj. Je to – O. A ja, ako pri preberaní nejakého elegantného vzorca, si odrazu uvedomujem, že tá bezvýznamná príhoda mala svoje opodstatnenie, zákonitosť.

Sadla si kúštik za mnou, zľava. Obzrel som sa; poslušne odvrátila pohľad od stola s dieťaťom a uprela oči na mňa, a opäť: ona, ja a stôl na pódium sú tri body a z tých bodov vedú čiary, projekcie akýchsi neslýchaných, no neodvratných udalostí.

Domov som šiel po zelenkavej, pochmurnej ulici už okatej svetlami. Počúvam: tikám ako hodiny. A ručičky vo mne už-už prejdú určitú cifru, a ja vyvediem čosi také, čo sa už nebude dať odčiniť. Pre I je dôležité, aby si bohvieкто myslel, že je u mňa. Pre mňa je dôležité, aby bola u mňa, čo je ma do jej „dôležitého“. Odmietam byť cudzími roletami, odmietam a koniec.

Za mnou – kroky, akoby čľapkajúce po mláke. Ani sa nemusím obzrieť, už viem, že je to S. Pôjde za mnou až po bránu, ostane stáť na chodníku a bude sa nebožiecmi zavrtávať ta hore, do mojej izby – kým nepadnú rolety, skrývajúce čísi zločin...

A ten anjel strážca dal za vecou bodku. Rozhodol som sa, že nie. Rozhodol som sa.

Keď som potom v izbe zažal, neveril som vlastným očiam: pri stole stála O. Presnejšie – visela: tak visia vyzlečené prázdne šaty, pod nimi akoby nebola ostala jediná pružina, bez pružiny boli ruky, nohy, bez pružiny bol chabý hlas.

– Prišla som kvôli tomu listu. Dostali ste ho? Áno? Musím vedieť odpoveď, musím ju vedieť ešte dnes.

Zdvihol som plecيا: S pôžitkom – akoby všetkému na vine bola ona – som pozeral do jej modrých, cez okraj pretekajúcich očí a oťáľal som s odpoveďou. A s pôžitkom, vbodávajúc do nej slovo za slovom, som povedal:

– Odpoveď? Prečo nie... Máte pravdu. Absolútnu. Vo všetkom.

– Znamená to... (úsmevom maskuje drobulinké chvenie, ale vidím ho). Nuž, výborne! Hneď – hneď odídem.

A ďalej visela nad stolom. Spustené oči, nohy, ruky. Na stole ešte stále leží pokrčený ružový kupón od –1 e j . Rýchlo som rozložil rukopis My a stranami som zakryl kupón (vari skôr pred sebou ako pred O).

– Píšem a píšem. Už mám 170 strán... Vyklúva sa z toho čosi

prekvapujúce...

Hlas, vlastne iba jeho tieň:

– Ešte sa pamätáte, ako mi vtedy na siedmu stranu... ,OKvapla slza, a vy... Modré mištičky sa už-už prelejú, už rýchlo stekajú kvapky dole lícami a cez okraj sa hrnú slová:

– Nemôžem, hneď odídem... už nikdy viac, ale nech. Ale chcem – musím mať od vás diet'a – dajte mi diet'a a odídem!

Videl som, že sa pod unifou celá trasie, cítil som, že sa i ja hneď – – Založil som ruky za chrbát, usmial som sa:

– Ale čo? Zatúžili ste po Dobrodincovom Stroji? A slová sa hrnú spoza hrádze ako príval:

– A nech! Ale ho pocítim, pocítim v sebe. Čo len niekoľko dní... Len raz aby som videla zárezík ako tam na stole. Jediný deň!

Tri body: ona, ja a na stole buclatá pastička so zárezíkom...

Raz nás ešte ako deti zaviedli na akumulátorovú vežu. Na poslednej podeste som sa nahol cez sklenené zábradlie, dole boli ľudia ako bodky a srdce mi slastne zatikotalo: „A keby som tak?“ No vtedy som zábradlie silne zovrel – dnes som zoskočil.

– Chceli by ste? Plne si uvedomujúc, že...

Má zatvorené oči a tvár akoby mala otočenú rovno do slnka. Vlahý, žiarivý úsmev.

– Áno, áno! Chcem!

Vytrhol som spod rukopisu kupón – tej – a zbehol som k službe. O sa ma pokúšala chytiť za ruku, voľačo kričala, ale čo kričala, pochopil som, až keď som sa vrátil.

Sedela na krajíčku postele s rukami zovretými medzi kolenami.

– To je... jej kupón?

– Veď je to jedno. Ale áno, je jej.

Čosi chruplo. Asi sa len pohla. Sedela tam s rukami na kolenách, mlčala.

– No tak? Rýchlo... – Hrubo som jej zovrel ruky na zápästiach, tam, kde mala detský zárezík, jej naskočili červené škvrny (zajtra – modriny).

To bolo najhoršie. Potom som zhasol, myšlienky pohasli, tma, iskry – a cez zábradlie som skočil dolu...

Zápis 20

Náčrt:

VÝBOJ. Z AKÉHO MATERIÁLU SÚ IDEY. NULOVÝ ÚTES

Výboj – to bude vari tá najvýstižnejšia definícia. Lebo dnes už viem, že to bolo presne také ako elektrický výboj. Pulz mojich posledných dní sa zrýchľoval, bol čoraz rachotivejší, napätejší – póly sa približovali – suchý praskot – ešte milimeter: výbuch, potom – ticho.

Teraz panuje vo mne tichosť a prázdnota ako v dome, keď všetci odídu a človek zostane sám, chorý, a zreteľne počuje kovový klepot myšlienok.

Nevylučujem, že ma napokon „výboj“ vyliečil z tej mojej „duše“ a že som sa opäť stal takým ako my všetci. Aspoň si teda viem bez bolesti predstaviť O na stupňoch Kocky, v Plynovom zvone. A ak v Chirurgickom stredisku vysloví moje meno – nech: v poslednej chvíli zbožne a vďačne pocelujem Dobrodincovu trestajúcu ruku. Pokiaľ ide o Jednotný štát – mám totiž právo na odpykanie trestu a toho práva sa nevzdám. Ani nikto iný z nás čísel sa nesmie, neopováži sa vzdať toho svojho jediného – a tým vzácnejšieho – práva.

... Tichučko, kovovo jasne klepkajú myšlienky; tajomné aero ma unáša do výšin milovaných abstrakcií. A ja vidím, ako sa tu – v čistom, riedkom vzduchu – moja úvaha o „skutočnom práve“ trhá s ľahkým praskotom ako pneumatika. A jasne vidím, že ide iba o pozostatok škaredého predsudku starovekých ľudí, ich idey o „práve“.

Jestvujú idey z hliny a idey na večné časy vytesané zo zlata alebo nášho drahocenného skla. Aby sa určilo, z akého materiálu idey sú, treba naň len kvapnúť účinnú kyselinu. Jednu takú kyselinu poznali i v staroveku: *reductio ad finem*. Tak sa to tuším volalo, oni sa však toho jedu báli, radšej dávali prednosť hlinenému, hračkovému nebu pred modrým nič. My sme však už – sláva Dobrodincovi – dospelí, hračky nepotrebujeme.

Nuž a tak, kvapnime kyseliny na ideu „právo“. Dokonca aj starovekí ľudia, tí najvyspelejší z nich, vedeli, že žriedlom práva je sila, že právo je funkciou sily. A máme tu dve misky váh! Na jednej je gram, na druhej tona, na jednej „ja“, na druhej „My“, Jednotný štát. A je nad slnko jasné:

pripustiť, že „ja“ môže mať nejaké „právo“ voči Štátu je to isté, ako pripustiť, že gram môže prevážiť tonu. Odtiaľto teda pramení del'ba: tona – práva, gramu – povinnosti; ako aj prirodzená cesta od ničotnosti k veľkoleposti: treba si len vtĺcť do hlavy, že ty si gram, a hneď pocítiš, že si milióntinou tony...

Vy švární, červenolíci Venušania, vy ako kováči začadení Uránčania – doslova počujem v tej svojej modrej tíši, ako reptáte. No pochopte predsa: všetko veľké je jednoduché; pochopte, že neotrasiteľné a večné sú iba štyri pravidlá matematiky. A veľkou, neotrasiteľnou, večnou môže byť iba morálka založená na týchto štyroch pravidlách. Je to najvyššia múdrosť, je to vrchol pyramídy, na ktorú sa ľudia – rozpalení, spotení, strečkujúci, chrčiaci – po stáročia štverali. A z toho vrcholu – kdesi tam na dne sa ešte ako biedne červy mrví čosi, čo v nás ostalo z divosti predkov – z toho vrcholu sú všetci rovnakí: aj nezákonná matka O, aj vrah, aj ten šialenec, čo sa opovážil obkydať veršami Jednotný štát; a čaká ich aj rovnaký ortieľ súdu: predčasná smrť. Ide o ten istý božský súd, o ktorom snívali ľudia doby kamennej ešte len pohľadzaní ružovými, naivnými lúčmi rána dejín: ich „boh“ trestal znevažovanie Svätej cirkvi rovnako ako vraždu...

Vy Uránčania – drsní a čierni ako dávnovekí Španieli» ktorí tak majstrovsky upaľovali ľudí na hraniciach – vy mlčíte, a mne sa vidí, že ste na mojej strane. No počujem ružových Venušanov, bľabocú čosi o mučení, trestoch, o návrate k barbarstvu. Drahí moji, ľutujem vás, lebo nie ste schopní filozoficko-matematicky uvažovať.

Dejiny ľudstva stúpajú kruhovito ako aero. A každý kruh je iný – zlatý, krvavý, ale všetky majú 360 stupňov. Od nuly – dopredu: 10, 20, 200, 360 stupňov – a zase nula. Áno, vrátili sme sa k nule – áno. Ale môjmu matematicky mysliacemu rozumu je jasné, že je to nula celkom iná, nová. Lebo sme sa pustili od nuly doprava a vrátili sme sa k nej zľava, a preto: namiesto plus nula máme mínus nula. Chápete?

Túto Nulu si predstavujem ako mlkvy, obrovský útes, ostrý ako nôž. V ľútej, chlpatej tme sme sa so zatajeným dychom odrazili od čiernej, nočnej strany Nulového útesu. A po celé stáročia sme my Kolumbovia plávali, plávali, oboplávali sme zem, a napokon – hurá! Salva – a hr na stožiare: pred nami je druhá, dovtedy neznáma strana Nulového útesu, osvetlená polárnou žiarou Jednotného štátu, modrá opacha, iskrenie dúhy, slnka – tisíce slnk, miliardy dúh...

Čo na tom, že nás od druhej strany Nulového útesu delí iba ostrie noža! Nôž je najpevnejšie, najnesmrteľnejšie, najgeniálnejšie zo všetkého, čo človek vynášiel. Nôž bol gilotínu, nôž je univerzálny spôsob, ako rozťat'

všetky uzly, a po ostrí noža vedie cesta paradoxov – jediná cesta dôstojná
nebojácneho umu...

Zápis 21

Náčrt:

AUTOROVA POVINNOSŤ. ĽAD SA VZDÚVA. NAJKRUTEJŠIA LÁSKA

Včera bol jej deň, no zas neprišla, zas poslala len nejasný, nič nevysvetľujúci lístok. Ja som však pokojný, absolútne pokojný. A hoci postupujem podľa lístka, hoci zakaždým odnesiem službu jej kupón a potom, spustiac rolety, sedím v izbe sám

-nie je to pochopiteľne preto, že by som sa nevedel vzoprieť jej želaniam. Smiešne! Pravdaže nie preto. Je to jednoduché

-keď sa izolujem roletami od všetkých náplast'ovo-liečivých úsmevov, môžem po prvé: pokojne písať tieto zápisky, po druhé: v I sa bojím stratiť možno jediný kľúč, pomocou ktorého by som vyriešil všetky neznáme (historka so skriňou, moja dočasná smrť a tak ďalej). A rozlúštiť ich sa cítim povinný, hoci len ako autor týchto zápiskov, nehovoriac už o tom, že neznámo ako také je organicky nebezpečné človeku, pričom homo sapiens je iba vtedy človekom v plnom zmysle slova, keď v jeho gramatike nie sú otázniky, iba samé výkričníky, čiarky a bodky.

Nuž a tak, vedený práve onou autorovou povinnosťou, som si dnes o šesťnástej vzal aero a vypravil som sa do Starovekého domu. Dul protivietor. Aero sa namáhavo predieralo vzdušnou húšťaťou, priesvitné konáre svišťali, šľahali. Mesto podo mnou vyzeralo ako modré hrče ľadu. Vtom sa prihnal mrak, vrhol šikmý, rýchly tieň, ľad olovnatie, vzdúva sa ako na jar, keď stojíte na brehu a čakáte, že už-už všetko praskne, strhne sa, už-už všetko zavíri, už-už sa valí; prechádza však minúta za minútou, a ľad ešte stále stojí na mieste, zato vy sa vzdúvate, srdce vám bije čoraz nepokojnejšie, čoraz rýchlejšie (mimochodom, prečo vlastne o tom píšem, kde sa berú tie čudné pocity? Veď nejestvuje taký ľadoborec, čo by rozdrvil ten najpriesvitnejší a najpevnejší krištál nášho života...)

Pri bráne Starovekého domu nebol nikto. Obišiel som ho a na starú vrátničku som natrafil až pri Zelenej stene: spod dlane upierala pohľad nahor. Nad Zelenou stenou sa mihali čierne ostré trojuholníky akýchsi vtákov; krákajúc vrhali sa prsíčkami na pevný múr elektrických vln a leteli

späť, nad Stenu.

Po tmavej, vráskami obrastenej tvári sa mihajú šikmé rýchle tiene, rýchly pohľad na mňa.

– Nikto, nikto, nikto tu nie je! Tak! A nemáte tu čo hľadať. Tak...

Akože tu nemám čo hľadať? Aké staromódne je vidieť vo mne iba čísi tieň! Vari nie ste vy všetci iba mojimi tieňmi? Vari som to nebol ja, čo som zaľudnil tieto strany – ešte donedávna iba štvorcové biele púšte? Vari by vás bezo mňa uvideli všetci tí, ktorých povediem po úzkych chodníčkoch riadkov?

To všetko som jej samozrejme nepovedal; viem totiž z vlastnej skúsenosti, že pre človeka nemôže byť horšie, ako zasiať doňho pochybností o tom, že je trojrozmernou realitou, trojrozmernou, a nie dajakou inou. Len som sucho poznamenal, že jej robota je otvoriť bránu – a tak ma pustila do dvora.

Ticho. Pusto. A vietor tam za stenami, ďaleký ako v ten deň, keď sme plece pri pleci, ako jeden celok vyšli zdola, z chodieb – ak to, pravda, všetko naozaj bolo. Kráčal som pod kamennými oblúkmi, kde sa kroky odrážali od vlhkých klenieb a dopadali kdesi za mnou – akoby sa mi ktosi vytrvalo držal za päťami. Žlté steny s červenými prýšťami tehál ma sledovali cez tmavé štvorcové okuliare okien, sledovali, ako otváram spievajúce dvere stodôl, ako nazerám do kútov, zákutí, slepých uličiek. Bránka v plote a prázdne priestranstvo – pamiatka na Dvestoročnú vojnu: zo zeme trčia holé kamenné rebrá, žlté vycerené čeluste múrov, staroveká pec s kolmou rúrou – naveky skamenená loď uprostred kamenných žltých a červených tehlových špl'achov.

Zamarilo sa mi, že som práve tieto žlté zuby už raz videl – nejasne, ako z dna, cez hrubú vrstvu vody – a začal som hľadať. Prebáral som sa do jám, potkýnal sa o kamene, hrdzavé pazúry ma chytali za unifu, dolu čelom, do očí mi stekali presolené kvapky potu...

Nič! Nie a nie nájsť východ z chodieb – jednoducho zmizol. No mimochodom, možno je to tak lepšie: tým pravdepodobnejšie je, že to všetko bol iba jeden z mojich odporých „snov“.

Ustatý a celý zapavučený, zaprášený som už-už otváral bránku, že sa vrátim na hlavný dvor. Vtom sa mi za chrbtom ozval šuchot, čvachtavé kroky, a predo mnou sa vynorili ružové krídlaté uši a na dvakrát prehnutý úsmev S.

Prižmúril oči, zavítal do mňa nebožieca a spýtal sa:

– Na prechádzke?

Čušal som. Nevedel som, čo s rukami.

– A čo, už sa cítite lepšie?

– Áno, ďakujem vám. Zrejme sa už normalizujem. Pustil ma – oči zdvihol dohora. Zaklonil hlavu, a ja som si prvý raz všimol jeho ohryzok.

Nie v bohvieakej výške, asi 50 metrov, hučali lietadlá. Podľa ich pomalého, nízkeho letu, podľa čiernych chobotovitých ďalekohľadov som spoznal stroje Strážcov. Neboli však dva alebo tri ako zvyčajne, ale tak od desať po dvanásť (žiaľ, musím sa uspokojiť len s približnou cifrou).

– Prečo je ich dnes toľko? – opovážil som sa spýtať.

– Že prečo? Hm... Svedomitý lekár začne liečiť ešte zdravého človeka, takého, čo ochorie až zajtra, pozajtra, o týždeň. Profylaxia, tak veru!

Kývol, začvachtal po kamenných platniach dvora. Potom sa obrátil a cez plece ešte povedal:

– Buďte opatrný!

Som sám. Pusto. Ticho. Ďaleko za Zelenou stenou sa ženu vtáci, vietor. Čo tým chce povedať?

Aero rýchlo káže po prúde. Oblaky hádzu ľahké i ťažké tiene, dole sa nalievajú olovom, vzdúvajú modré kopuly, kocky zo skleneného ľadu...

VEČER:

Otvoril som rukopis, aby som zachytil na jeho strany za hrst' tuším užitočných (pre vás, čitatelia) myšlienok o veľkolepom Dni jednohlasnosti – lebo ten deň sa už blíži. No zistil som, že písať momentálne nemôžem. Ustavične načúvam, ako vietor naráža temnými krídlami o sklo stien, ustavične sa obzerám, čakám. Na čo? Nevieam. A úprimne som sa potešil, keď sa u mňa v izbe zjavili známe hnedoružové žiabre. Sadla si, cudne si napravila sklad na unife, čo jej zapadol medzi kolená, a rýchlo ma celého oblepila úsmevmi – kúsoček na každú puklinku – a hneď mi je takémuto pevne obopnutému fajn.

– Prídem vám dnes do triedy (pracuje v Detskom výchovnom ústave) – a na stene visí moja karikatúra. Áno, áno, nevymýšľam si! Vyzerala som na nej ako voľajaká ryba. Čo ja viem, možno som naozaj...

– Ale kdeže, – rýchlo som ju ubezpečil (takto zblízka na nej naozaj nič žiabrovité nevidím, že som si i ja čosi podobné myslel, je absurdum).

– Koniec koncov to nie je dôležité. No tu ide o skutok sám. Samozrejme som zavolała Strážcov. Milujem deti a myslím si, že najťažšou, no najvznešenejšou formou lásky je – krutosť – chápete?

Že či! Ako nádherne sa to prelína s mojimi vlastnými myšlienkami. Neodolal som a prečítal som jej úryvok z 20. zápisu, odtiaľto: „Tichučko,

kovovo jasne klepkajú myšlienky..."

Kútikom oka som videl, ako sa hnedoružové líca zachvievajú, blížia sa ku mne a už mi vkĺzli do rúk chudé, tvrdé, ba ľahunko bodavé prsty.

– Dajte, dajte mi to! Odfotím si to a deti sa to budú musieť naučiť naspamäť. Nepotrebujú to iba tí vaši Venušania, skôr my, my, a to hneď teraz, zajtra, pozajtra.

Obzrela sa a celkom ticho povedala:

– Vraj v Deň jednohlasnosti... Vyskočil som:

– Čo – vraj? Čo bude v Deň jednohlasnosti?

Útulné steny zmizli. V mihu som si pripadal vyvrhnutý ta hore, kde sa nad strechami preháňal víchor a kde sa spúšťali čoraz nižšie šikmé súmravné mraky...

U mi objala energicky, tvrdo plecيا (cítil som však, že kostičky v jej prstoch rezonujú s mojím rozčúlením).

– Sadnite si, drahý, nerozčuľujte sa. Kadečo sa povraví... A potom, keby bolo treba, budem v ten deň pri vás, v škole ma už niekto zastúpi, a budem s vami, pretože vy, drahý, aj vy ste dieťa, treba sa o vás...

– Nie, nie, – zašermoval som rukami, – ani za svet! Ešte si vážne pomyslíte, že som nejaké decko, že sám nemôžem... Ani za svet! (Priznávam, že som mal na ten deň celkom iné plány.)

Usmiala sa; a nepísaný text toho úsmevu bol očividne tento: „Ach, aké tvrdohlavé dieťa!" Potom si sadla. Oči mala sklopené. Ruky znova cudne naprávajú záhyb unifý zapadnutý medzi kolená – a začala z iného konca:

– Vidí sa mi, že sa už musím rozhodnúť... už len kvôli vám... Ale prosím vás, nenaliehajte na mňa, ešte musím pouvažovať...

Nenaliehal som. Aj keď som chápal, že by som mal byť šťastný, keď skrášlil niekomu posledné roky života je najvyššou čťou.

... Celú noc ma strašili akési krídla, a len som chodil a chodil a chránil si rukami hlavu. A potom – stolička. Ale nie naša terajšia stolička, ale staroveká, drevená. Hrabem nohami ako kôň (pravá predná a ľavá zadná, ľavá predná a pravá zadná), stolička prihopsá k posteli, vylezie na ňu – milujem drevenú stoličku, je nepohodlná, bolestivá.

Záhada: prečo nevynájdu nejaký prostriedok, čo by snovú chorobu vyliečil, alebo z nej spravil čosi rozumné, dokonca užitočné?

Náčrt:

ZMERA VENÉ VLNY. VŠETKO SA ZDOKONALUJE. SOM MIKRÓB

Predstavte si, že stojím na brehu: vlny sa rytmicky dvíhajú; a keď kulminujú, zrazu stúpnu, znehýbnajú, zmeravejú. Nuž, rovnako príšerné a neprirodené bolo i to, keď sa všetko zrazu pomotalo, pomiešalo a pohyb našej Časovou tabuľou stanovenej prechádzky zastal. V minulosti sa čosi podobné prihodilo – vravia naše anály – pred 119 rokmi, keď do najhustejších radov padol s rachotom a dymom meteorit.

Kráčali sme ako vždy, to jest tak, ako sa zobrazujú bojovníci na asýrskych tabuliach: tisíc hláv, dve jednoliate, integrálne nohy, dve integrálne rozhojdané ruky. Na konci ulice, už tam, kde hrozivo hučala akumulátorová veža, vyšiel oproti nám štvorec: na bokoch, vpredu, vzadu stráže; v strede traja ľudia, bez zlatých cifier na unifách: všetko je až desivo jasné.

Ozrutný ciferník na vrchole veže je tvárou, tvár sa nahla z mrakov, odpľúva dolu sekundy, ľahostajne vyčkáva. A presne o 13. hodine a 6. minúte vypukol v štvorci zmätok. Všetko sa udialo blízko mňa, videl som i najmenšie detaily, a najmä zreteľne sa mi vrylo do pamäti tenké, dlhé hrdlo a na sluche – spleť modrých žiliek ako rieky na zemepisnej mape maličkého neznámeho sveta a tým neznámym svetom bol – chlapec. Zrejme si všimol niekoho v našich radoch: stal si na špičky, natiahol krk, zastal. Strážca ho šľahol oceľovou iskrou elektrického korbáča; zakňučal tenko ako šteňa. A nasledoval ďalší švih a potom približne každé 2 sekundy – zakňučanie, švih – zakňučanie.

Postupovali sme ďalej rytmicky, po asýrsky, a ja som si pri pohľade na cikcaky iskier pomyslel: „V ľudskom spoločenstve sa všetko ustavične zdokonaľuje – musí sa zdokonaľovať. Akým hnusným nástrojom bol staroveký korbáč, a aký krásny...“

No vtom sa z našich radov odtrhla ako matica pri plných obrátkach štíhla, pružno-vrtká postavička a s výkrikom „Dost! Neopovázte sa!“ sa hodila rovno do stredu štvorca. Zaúčinkovalo to ako meteor pred 119 rokmi: pohyb prechádzky zastal, naše rady sa zmenili na sivé hrebene vín skutých nečakaným mrazom.

Okamih som na ňu pozeral neúčastne ako všetci: prestala byť číslom, bola iba človekom, existovala už iba ako metafyzická substancija urážky Jednotného štátu. Stačil však jej jediný pohyb – otáčajúc sa zahojdala bokmi doľava – a ja som si uvedomil, že poznám, poznám to telo pružné ako prút, poznajú ho moje oči, pery, moje ruky ho poznajú – aspoň v tom okamihu som o tom nepochyboval.

Dvaja z eskorty jej chceli prekrížiť cestu. Už-už sa ich dráhy v určitom bode na zatiaľ ešte jasnej, zrkadlovej dlažbe pretnú, už-už ju chytia... Srdce mi poskočilo, prestalo biť: neuvažujúc, či sa to smie, alebo nesmie, či je to hlúpe, alebo rozumné, vrhol som sa k tomu bodu...

Pocítil som na sebe tisicky hrôzou rozšírených očí, no to iba vystupňovalo akúsi zúrivosť, bujarú silu v divochovi s chlpatými rukami, čo vyskočil zo mňa a bežal čoraz rýchlejšie. Už len dva skoky – obrátila sa —

Pred sebou mám roztrasenú, pehami popŕkanú tvár, hrdzavé obočie... Nie je to ona! Nie je to I.

Zaplavila ma divá radosť. Chcem zakričať čosi ako: „Len do nej! Držte ju!“ – ale počujem iba šepot. A na plece mi už dopadla ťažká ruka, už ma držia, vedú, pokúšam sa im vysvetliť... – Pochopte predsa, myslel som si, že je to... Ako im však vysvetliť, čo sa so mnou robí, celú svoju chorobu, zaznamenanú na týchto stranách. Zoslabol som, idem pokorne... Tak ako padá list strhnutý zo stromu nečakaným nárazom vetra pokorne na zem – no letiac ešte krúži, zachytáva sa za známe vetvičky, rázsochu, suk: tak som sa i ja zachytával o mlkve guľaté hlavy, o priesvitný ľad stien, o hrot akumulátorovej veže zabodnutej do oblaku.

V okamihu, keď ma mal temný záves s konečnou platnosťou oddeliť od tohto krásneho sveta, videl som, že neďaleko mňa kľže nad zrkadlovou dlažbou, rozháňajúc sa krídlatými ružovými rukami, známa ozrutná hlava. A zaznel známy fufňavý hlas:

– Ako je mojou povinnosťou, dosvedčujem, že číslo D-503 je choré a že nie je schopné držať pod kontrolou svoje city. Som však presvedčený, že sa dal strhnúť pochopiteľným rozhorčením ...

– Áno, áno, – chytil som sa toho. – Dokonca som vykrikol – držte ju!

Vzadu, za chrbtom sa ozvalo:

– Vôbec ste nekričali.

– Ale chcel som, chcel, prisahám na Dobrodinca.

Na sekundu sa do mňa zavrtali sivé, ľadové nebožiecie oči. Nevie, či uvidel vo mne, že je to (skoro) pravda, alebo ma zatiaľ chcel z nejakého tajomného dôvodu ušetriť, dost' na tom, že napísal lístok, podal ho jednému z tých, čo ma držali, a opäť som bol slobodný, povedané výstižnejšie, opäť

som sa ocitol v zovretí vyrovnaných, nekonečných, asýrskych šíkov.

Štvorec a v ňom pehavá tvár a slucha so zemepisnou mapou modrých žiliek zmizol za rohom, na veky. Kráčame ako jedno miliónhlavé telo a v každom z nás je tá pokorná radosť, akú pociťujú pravdepodobne molekuly, atómy, fagocyty. V starovekom svete to vari pochopili kresťania, naši jediní (i keď veľmi nedokonalí) predchodcovia: pokora je cnosť, pýcha je nerosť, že MY je od boha a JA od diabla.

Teraz držím krok so všetkými, a predsa som oddelený. Ešte sa trasiem na celom tele od prežitého rozčúlenia ako most, po ktorom práve prehrmel staroveký vlak. A vnímam seba. Ale keď vníma seba, uvedomuje si svoju individualitu iba zanesené oko, zhnisaný prst, boľavý zub; zdravé oko, prst, zub – akoby ani neboli. A preto je nad slnko jasné, že vedomie vlastnej osobnosti nie je nič iné ako choroba.

A možno už nie som fagocyt, čo horlivo a pokojne požiera mikróby (s modrou sluchou a pehavé), možno som mikrób a možno sú už tisíce medzi nami, čo sa ešte ako ja tvária, že sú fagocyty...

Čo ak tá dnešná, v podstate bezvýznamná príhoda – čo ak je to len začiatok, len prvý meteorit z celého radu rachotiacich, horiacich kameňov, ktoré nekonečno vysypalo na náš sklenený raj?

Náčrt:

KVETY. KRYŠTÁL SA ROZPÚŠŤA. AK LEN

Vraj sú kvety, čo kvitnú iba raz za sto rokov. Prečo by teda nemohli byť také, čo kvitnú raz za tisíc, desaťtisíc rokov? Možno sme doteraz nevedeli o tom len preto, že to raz za tisíc rokov je práve dnes.

Blažene a opojené schádzam k službe a rovno pred mojimi očami sa všade naokolo nalievajú tisícročné puky, už kvitnú kreslá, topánky, zlaté štítky, žiarovky, akési huňaté oči, hranaté stĺpiky zábradlia, na schodoch padnutá vreckovka, stolík služby, nad stolíkom – nežne hnedé pehavé líca U. Všetko je výnimočné, nové, nežné, ružové, vlahé.

U preberie odo mňa ružový kupón a za jej hlavou, za sklom steny sa nakláňa z neviditeľnej vetvy mesiac, modrý a voňavý. Triumfálne dvíham prst a vravím:

– Mesiac – chápete?

U pozrie na mňa, potom na číslo kupónu, a už vidím ten jej známy, tak očarujúci cudný pohyb: napráva si sklad medzi kolenami.

– Drahý, dnes vyzeráte akosi chorobne, nenormálne – abnormalita a choroba sú totiž jedno a to isté. Ide to s vami z kopca, a nemá vám to kto povedať.

Vzťahuje sa to samozrejme na číslo na kupóne: 1-330. Chutná, fantastická U! Máte samozrejme pravdu, som šibnutý, som chorý, mám dušu, som mikrób. A vari kvitnutie nie je choroba? Vari nie je bolestné, keď sa puk rozvíja? A nemyslíte, že spermatozoid je najstrašnejší zo všetkých mikróbov?

Už som v svojej izbe. V naširoko roztvorenom kalichu kresla sedí I. Ja sedím na zemi, objímam jej nohy, hlavu mám položenú na jej kolenách, nehovoríme. Ticho, tep... a teda takto: som kryštál a rozpúšťam sa v nej, v I. Doslova cítim, ako sa rozpúšťajú brúsené hrany, čo ma oddeľujú v priestore, miznem, roztápam sa v jej kolenách, v nej, zmenšujem sa – no súčasne sa všetko šíri, zväčšuje – až do nekonečna. Pretože ona nie je vlastne ona, ale vesmír. A na okamih splývam s tým radosťou prekypujúcim kreslom pri posteli i s nádherne sa usmievajúcou starenkou pred bránou do Starovekého domu, i s divou húšňavou za Zelenou stenou, i

so strieborným rumoviskom na čiernom pozadí, čo drieme ako starena, a teraz kdesi neuveriteľne ďaleko buchli dvere – toto všetko vo mne, spolu so mnou, načúva tlkotu a nesie sa blaženým okamihom ...

Popletené, jachtavo a nesúvislé sa jej pokúšam povedať, že som kryštál, a preto sú vo mne i dvere, preto cítim, aké šťastné je kreslo. Ale je z toho taký galimatiáš, že zahanbene stíchnem: a zrazu...

– Milá I, odpusť mi! Trepem samé hlúposti, sám neviem, kde sa vo mne berú...

– Prečo myslíš, že hlúposť je zlá? Keby ľudskú hlúposť pipľali a pestovali po stáročia ako rozum, možno by z nej bolo niečo nesmierne cenné.

– Áno... (Vidí sa mi, že má pravdu – ako by aj teraz mohla mať nepravdu?)

– A práve pre tú tvoju hlúposť, pre to, čo si včera vyviedol na prechádzke, ťa ľúbim ešte viac, ešte viac.

– Prečo si ma potom trápila, prečo si neprišla, prečo si posielala kupóny, prečo si ma nútila...

– A čo keď ťa chcem vyskúšať? A čo keď musím vedieť, či spraviš všetko, o čo ťa požiadam, či si celkom môj?

– Áno, som celkom tvoj!

Zobrala moju tvár, mňa celého, do dlaní, nadvihla mi hlavu:

– Ale čo vaše „povinnosti každého poctivého čísla“? Hm?

Sladké, ostré, biele zuby; úsmev. Vyzerá v otvorenom kalichu kresla ako včela: má v sebe žihadlo i med.

Áno, povinnosti... V duchu vidím svoje posledné zápisky: naozaj, nikde ani myšlienky o tom, že by som vlastne mal...

Mlčím. Nadšene (a pravdepodobne hlúpo) sa usmievam, pozerám striedavo do jej zreníc a v každej vidím seba: maličký, milimetrový som zatvorený v drobuškých dúhových temniciach. A potom znovu – včely – pery, sladká bolesť kvitnutia...

Každé číslo má v sebe neviditeľný, ticho tikajúci metronóm, takže vieme s presnosťou plus mínus 5 minút odhadnúť čas. No keď metronóm vo mne zastal, nevedel som, koľko času prešlo, a v strachu som schmatol z vankúša štítok.

Sláva Dobrodincovi, ešte dvadsať minút! No minúty sú tak smiešne krátke, kusé, a bežia, a mám jej ešte toľko toho povedať, všetko vrátane o sebe: o liste O, aj o tom príšernom večere, keď som jej dal dieťa; a aj o svojom detstve – o matikárovi Plaškovi, o $\sqrt{-1}$, aj to, ako som bol prvý raz na oslave Jednohlasnosti a ako som zúfalo plakal, pretože na unife – v taký

deň – som mal atramentovú machuľu.

I zdvihla hlavu, oprela sa o lakeť. Pri kútikoch perí má dve dlhé ostré čiary a hore tmavý uhol nadvihnutého obočia: kríž.

– Možno práve v ten deň... – zarazila sa, obočie stmavlo ešte väčšmi. Chytila mi ruku, stisla ju. – Nezabudneš na mňa, nikdy na mňa nezabudneš?

– Prečo tak vravíš? Ako to myslíš? I, milá moja!

I mlčala, jej oči už pozerajú mimo mňa, cezo mňa, sú ďaleko. Vtom som počul, ako vietor plieska o sklo ozrutnými krídlami (samozrejme, bolo to tak po celý čas, no počul som to iba teraz) a sám neviem, prečo som si odrazu spomenul na ostropazúre vtáky nad hrebeňom Zelenej steny.

I potriasla hlavou, voľačo zo seba zhodila. Ešte raz sa ma dotkla celým telom – tak sa aero ešte na sekundu pružne dotkne zeme, kým pristane.

– Podaj mi pančuchy! Rýchlo!

Pančuchy sú hodené na stole, na 193. strane mojich otvorených zápiskov. V rýchlosti som zavadil o rukopis, strany sa rozsypali a nijako sa mi nedarilo zložiť ich po poriadku, no čo, aj tak by to nebol naozajstný poriadok, vždy zostanú akési prahy, jamy, iksy.

– Takto to nepôjde, – povedal som. – Si tu, pri mne, a predsa akoby si bola za starovekou nepriehľadnou stenou: cez steny počujem šuchot, hlasy, ale slová nerozoznávam, neviem, čo je tam. Nemôžem tak. Nikdy nič nedopovieš, ešte si mi nepovedala, kam som sa to vtedy v Starovekom dome dostal, chodby, a prečo ten lekár – alebo sa to všetko vôbec nestalo?

I mi položila ruky na plecía a pomaly, pomaličky mi vnikla do očí.

– Chcel by si vedieť všetko?

– Áno, chcem. Musím.

– A nebudeš sa báť ísť so mnou všade, až do konca – nech by som ťa hocikam viedla?

– Áno, všade!

– Dobre teda. Sľubujem ti, že po oslave, ak len... Ach, ozaj, vždy sa ťa zabudnem opýtať – a čo váš Integrál, bude už skoro hotový?

– Prestaň! Čo znamená „ak len“? Už zase začínaš? Čo znamená „ak len“?

Už z prahu povedala:

– Uvidíš sám...

Osamel som. Ostala po nej iba ľahučká vôňa – pripomínala mi sladký, suchý, žltý peľ akýchsi kvetov spoza Steny. A ešte vo mne ostali uviaznuté háčiky otázok, asi ako tie, ktoré používali ľudia v staroveku na chytenie rýb (Predhistorické múzeum).

... Prečo zrazu spomenula Integrál?

Zápis 24

Náčrt:

LIMIT FUNKCIE. VELKÁ NOC. VŠETKO PREŠKRTNEM

Som ako stroj pustený na príliš vysoké obrátky; ložiská sú rozžeravené, ešte okamih, roztavený kov začne tiecť a – koniec. Rýchlo studenej vody, logiky! Lejem jej za vedrá, ale milá logika zasychá na rozpalených ložiskách a rozplynie sa vo vzduchu ako biela para.

Nuž hej, jasná vec: aby sa stanovila skutočná hodnota funkcie, treba poznať limit. Ďalej je jasné, že limitom môjho včerajšieho hanebného „rozpúšťania sa vo vesmíre“ je smrť. Pretože smrť je najúplnejšie rozpustenie môjho ja vo vesmíre. A tak keď písmenom L označíme lásku a písmenom S smrť, tak $L = f(S)$, to jest láska a smrť...

No práve. Preto sa aj bojím I, bojím sa byť s ňou, nechcem to. Prečo potom žije vo mne popri „nechcem“ i „chcem“?

Vtom je tá hrôza, že opäť túžim po včerajšej blaženej smrti.

Vtom je tá hrôza, že ešte aj teraz, keď je logická funkcia integrovaná, keď je zrejmé, že obnáša smrť, predsa sa jej chcem dotknúť perami, rukami, prsami, každým milimetrom ...

Zajtra je Deň jednohlasnosti. Bude tam pochopiteľne aj ona, uvidím ju, no iba z diaľky. Z diaľky – bude to bolieť, lebo musím, lebo ma to nezadržateľne ťahá k nej, aby som sa mohol dotýkať jej ruky, jej pleca, jej vlasov... Dokonca túžim po tej bolesti – nech boľí.

Veľký Dobrodinec! Aké absurdné je chcieť bolesť. Veď kto by nevedel, že bolestivé je čosi záporné a že súčet záporov znižuje onen celok, ktorý nazývame šťastím. A teda...

No, už žiadne „teda“. Nezmysel. Vyslovený.

VEČER:

Sklenenými stenami domu preniká vetristý, horúčkovo ružový, nepokojný západ slnka. Obrátil som kreslo tak, aby mi do očí nebila tá ružovosť, a listujem v zápiskoch: opäť som raz zabudol, že nepíšem pre seba, ale pre vás, neznámi, ktorých milujem i ľutujem, pre vás, ktorí sa ešte motáte kdesi v ďalekých storočiach.

Nuž teda, Deň jednohlasnosti, ten veľký deň. Vždy som ho miloval, už od detstva. Tuším je to pre vás čosi podobné ako pre ľudí v staroveku Veľká noc. V predvečer som si obyčajne spravil hodinový kalendárik a slávnostne si odľavkoval hodinu za hodinou: už je o hodinu bližšie, o hodinu je kratšie čakanie... Keby som mal istotu, že ma nikto neuvidí, prisámvačku by som ešte i dnes nosil pri sebe kalendárik, čo by mi ukazovalo, koľko hodín ešte ostáva do zajtra, keď uvidím – čo len z diaľky...

(Vyrušili ma: rovno z dielne mi priniesli novú unifu. Stalo sa už zvykom, že na zajtrajšok dostávame nové unify. Na chodbe je frmol, rozliehajú sa kroky, radostné výkriky.)

Pokračujem. Zajtra uvidím to nemenné, z roka na rok sa opakujúce, no zakaždým nanovo vzrušujúce divadlo: obrovskú časú súhlasu a zbožne zdvihnuté ruky. Zajtra je deň každoročných volieb Dobrodinca. Zajtra opäť zveríme Dobrodincovi kľúče od skalopevnosti nášho šťastia.

Samozrejme, nemá to nič spoločné s bezhlavými, neorganizovanými voľbami v staroveku, keď dokonca – smiešne čo len povedať – nebol známy ani len výsledok volieb. Budovať štát na nevypočítateľných náhodách, voslep – môže byť niečo absurdnejšie? A predsa vieme, že boli potrebné stáročia na to, aby to ľudia pochopili.

Netreba vari zdôrazňovať, že u nás ani pri tomto – ako napokon pri všetkých ostatných veciach – nemá náhoda miesta, žiadne prekvapenia sa nemôžu udiť. Voľby samy majú význam skôr symbolický: aby sa pripomenulo, že tvoríme jediný mohutný miliónbunkový organizmus, že sme – hovoriac slovami „Evanjelia“ starovekých ľudí – jedinou Cirkvou. Pretože dejiny Jednotného štátu nepoznajú prípad, že by sa v tento slávnostný deň čo len jediný hlas odvážil narušiť veľkolepé unisono.

Ľudia v staroveku vraj hlasovali tajne, vraj sa skrývali ako zloději; niektorí naši historici dokonca tvrdia, že chodievali na volebné slávnosti bedlivo zamaskovaní (predstavujem si bizarný pochmúrny obraz: noc, námestie, postavy v tmavých plášťoch zakrádajúce sa pozdĺž stien; vietor zráža purpurový plameň fakiel...). Na čo bolo dobré to tajnostkárstvo, nie je dodnes uspokojivo vysvetlené; najpravdepodobnejšie bude, že voľby súviseli s mystickými, poverčivými, ba zločinnými obradmi. My sa za to skrývať či hanbiť nemáme prečo: my slávime voľby verejne, čestne, vo dne. Vidím, ako hlasujú za Dobrodinca všetci, všetci vidia, ako hlasujem za Dobrodinca ja – vari to môže byť inakšie, keď „všetci“ a „ja“ tvoríme jediné „My“? O čo je to povznášajúcejšie, úprimnejšie, vznešenejšie ako zbabelé, zlodejské „tajnostkárstvo“ starovekých ľudí! A ďalej: o čo je to účelnejšie. Aj pri absurdnom predpoklade, to jest keby sa vyskytla nejaká

disonancia v zvyčajnej monofónii, neviditeľní Strážcovia sú tu, v našich radoch: hneď by zistili čísla poblúdcov, zachránili by ich pred ďalšími chybnými krokmi a Jednotný štát – pred nimi. No a nakoniec ešte toto:

Za stenou zľava si pred zrkadlovými dvermi skrine nejaká žena rýchlo rozopína unifu. Na sekundu sa nejasne mihnú oči, pery, dva zahrotené ružové piestiky. Nato padne roleta, a vo mne sa zvíří všetko včerajšie, zabudnem, čo „nakoniec ešte toto“, nechcem, nechcem už o tom písať! Chcem len jedno: I. Chcem, aby každú minútu, vždy bola so mnou, len so mnou. A to, čo som práve popísal o Jednohláskosti, to všetko je zbytočné, nie je to ono, mám chuť všetko preškrtnúť, roztrhať, vyhodiť. Lebo viem (a je mi fuk, že sa rúham), že sviatok môže byť iba vtedy sviatkom, keď oslavujem s ňou, len vtedy, keď je pri mne, keď sa nám dotýkajú pleciami. Bez nej bude zajtrajšie slnko iba okrúhlym plieškom a nebo plechom natretým namodro, ako i ja sám.

Zdvihol som slúchadlo:

– Ste to vy, I?

– Áno, ja. Neskoro voláte!

– Možno ešte nie je neskoro. Chcel by som vás poprosiť... Chcem, aby ste zajtrajšok strávili so mnou. Milá...

To „milá“ som povedal celkom ticho. A neviem, prečo sa mi vynorilo to, čo sa dnes ráno stalo v lodenici: zo psiny sme položili pod buchar krehké hodinky – vzmach, vánok do tváre – a vzápätí nežný, jemný dotyk buchara s krehkými hodinkami.

Pauza. Ticho. Marí sa mi, že tam – v izbe I – ktosi šepká. Potom sa ozval jej hlas:

– Nie, nemôžem. Hoci by som rada... Ale nie, nemôžem. Že prečo? Zajtra uvidíte.

NOC.

Zápis 25

Náčrt:

*ZOSTÚPENIE Z NEBIES. NAJVÄČŠIA
KATASTROFA V DEJINÁCH. ODZVONILO
VŠETKÉMU ZNÁMEMU*

Keď na začiatku všetci vstali a nad hlavami sa slávnostne zatrepotala hymna – stovky trúb Hudobných závodov a milióny ľudských hlasov – zabudol som v tej chvíli na všetko: zabudol som na čosi znepokojujúce, čo poznamenala o dnešnej slávnosti I, ba zabudol som dokonca i na ňu samu. Bol som opäť chlapčekom, čo kedysi dávno v tento deň plakal pre maličké fliačik na unife, ktorý si okrem neho nikto nevšimol. Len nech teraz nikto z okolia nevidí, že som celý zaffkaný čiernymi nezmyteľnými flakmi – pričom si uvedomujem, že ja, zločinec, nemám medzi týmito skrz-naskrz úprimnými tvármi čo hľadať. Ach, keby som tak mohol teraz vstať a udychčané vykričať pravdu o sebe. Nech je potom koniec, nech by som si aspoň na okamih pripadal čistý a hlúpučký ako toto detsky modré nebo.

Všetky oči sa upierali ta, nahor: v rannej, panenskej modrote, ešte vlahej od nočných slz, ledva rozoznať škvŕnu, raz tmavú, raz osvetlenú lúčmi. To zostupuje z nebies k nám On – nový Jehova v lietadle, rovnako múdry a milujúco nemilosrdný ako Jehova starovekých ľudí. Každým okamihom je bližšie – v ústrety sa mu dvíhajú milióny srdce – a hľa, už nás vidí. V duchu s ním hľadím nadol: koncentrické kruhy tribún – ich jemne modro načrtnuté bodkované kontúry – vyzerajú ako kruhy pavučiny, posypané mikroskopickými slniečkami (žiara štítkov); a v ich strede už žiari biely múdry Pavúk – lebo do bieleho rúcha je odiaty Dobrodinec, ktorý nám múdro spútal ruky, nohy vznešenou pavučinou šťastia.

No už je tu koniec veľkolepého zostúpenia z nebies, hymna doburácala, všetci si sadli – ale ja som si uvedomil: naozaj je všade pavučina, je napätá, chveje sa, už-už sa pretrhne a potom sa stane čosi fantastické...

Nadvihol som sa, poobzeral, a hneď som sa stretol s milujúco znepokojenými, od tváre k tvári prebehujúcimi očami. Zrazu tamten zdvihol ruku a sotva znateľne pohýbal prstami – signalizoval čosi ďalšiemu. Odvetný signál prstom. A ešte... Pochopil som: Strážcovia sú tu. Pochopil

som: niečo ich znepokojuje, pavučina je napätá, vibruje. Na odvetu to zavibrovalo i vo mne – ako rádio vyladené na tú istú dĺžku vln.

Na pódiu číta básnik predvolebnú ódu, no nepočul som ani slovo. Vnímal som len rytmické švihy hexametrového kyvadla a každým švihom je hodina H bližšie. Horúčkovito som prelistoval tváre v radoch jednu za druhou – ako strany – no nevidím tú jedínú, ktorú hľadám, a pritom ju musím nájsť rýchlo, lebo kyvadlo šťukne a potom —

On – samozrejme, že on. Dole pri pódiu sa nad lesklým sklom kízavo mihli ružové krídlaté uši, odzrkadlila sa v ňom tmavá, zvlnená slučka písmena S – bežiacie telo: hnal sa k spleťtým priechodom medzi tribúnami.

S a I – spája akási niť (po celý čas o nej viem; len to ešte neviem, aká je to niť, no raz ju určite rozmotám). Zachytil som sa oň očami, kotúľal sa ako kĺbko čoraz ďalej a za ním sa ťahala niť. Zastal a...

Vtom akoby som sa bol dotkol vysokého napätia – šľah, celý som sa skrútil. S zastal v našom rade, len 40 stupňov odo mňa, a nahol sa. Zbadal som I a vedľa nej uskŕňajúceho sa R-13 s nechutnými černošskými gambami.

Prvou mojou myšlienkou bolo, že skočím ta a skriknem: „Prečo si dnes s ním? Prečo si odmietla mňa?“ Ale neviditeľná blahodarná pavučina mi pevne spútava končatiny; zaťal som zuby, sedím ako prikutý, no nespúšťam z nich oči. Ešte aj teraz cítim prenikavú, fyzickú bolesť v srdci; pamätám sa, že som si vtedy pomyslel: „Ak nefyzické príčiny môžu vyvolať fyzickú bolesť, tak je jasné, že —“

K záveru som, žiaľ, nedospel, pamätám sa len, že sa mi mihlo čosi o „duši“ a to hlúpe staré porekadlo o „srdci, čo padlo do nohavíc“. A zmeravel som: hexameter zmlkol. A teraz to príde... Čo vlastne?

Zvyčajná päťminútová predvolebná prestávka. Zvyčajné predvolebné ticho. No tentoraz nebolo tým zbožným, posvätným tichom ako inokedy: teraz bolo také ako v staroveku, keď ešte nepoznali naše akumulátorové veže, keď neskrotené nebo z času na čas otriasali „búrky“. Slovom, bolo tak ako v staroveku pred búrkou.

Vzdych je z priezračnej liatiny. Dá sa dýchať len s naširoko otvorenými ústami. Boolestivo napätý sluch zachytáva poplašený šepot, akoby kdesi ďaleko hryzkali myši. Hoci nedvíham oči, vidím ustavične tých dvoch – I a R – vedľa seba, plece pri pleci, a seba na kolenách cudzie, nenávidené chlpaté ruky.

Všetci držia štítiky s hodinami. Jedna. Dve. Tri... Päť minút ... z pódia zaduní liatinový, pomalý hlas:

– Kto je za – nech prosím zdvihne ruku.

Keby som tak mohol pozrieť Jemu do očí ako predtým – priamo a oddane: „Som tu. Celý. Zober si ma!“ Teraz som sa však neopovážil. S námahou – akoby mi boli zhrdzaveli stavce – som zdvihol ruku.

Zašelestili milióny rúk. Potláčaný vzdych. Cítim, že to čosi sa už začalo, už sa to rúti, strmhlav padá, ale nechápal som, čo, a nemal som dosť síl, aby som zdvihol oči...

– Kto je proti?

Toto bývala vždy najdojímavejšia chvíľa slávnosti: všetci sedeli nehybne, radostne skláňali hlavy pod vznešeným jarmom Čísła Čísel. No vtom som s hrôzou znova počul šuchot: i keď bol ľahučký ako vzdych, zaznel hlasnejšie ako kovové burácanie hymny. Takto ledva počuteľné vzdychne človek naposledy – naokolo blednú tváre, na čelách sa lesknú ľadové kvapky. Zdvihol som oči...

Na zlomok sekundy, ako keď sa mihne vlások, som videl vmach tisícok rúk – proti – už klesli. Zazrel som bledú, prekríženú tvár I, jej zdvihnutú ruku. V očiach sa mi zatmilo.

Mihnutie vláska; pauza; ticho; tep. A potom ako na znamenie šialeného dirigenta vypukol na všetkých tribúnach rev, krik – v behu rozviate unify, bezradne pobiehajúce postavy Strážcov, pred očami sa mi mihli čiesi podpätky a pri podpätkoch naširoko otvorené ústa v nemom výkriku. A tento moment sa mi vryl do pamäti najhlbšie zo všetkého: tisícky nemo revúcich úst ako na fantastickom filmovom plátne.

A ako na filmovom plátne vidím pred sebou, no kdesi ďaleko dole, zblednuté pery O; stála pritisnutá k stene v priechode a chránila si brucho prekríženými rukami. A už je preč – strhol ju prúd, alebo som na ňu zabudol, lebo...

Teraz to už nie je akoby na filmovom plátne, ale vo mne samom, v zovretom srdci, v sluchách, kde mi dunelo kladivo. Na lavicu, nad mojou hlavou zľava, zrazu vyskočil R-13 –prskajúci, červený, zúrivý. Na rukách drží I, je bledá, unifu má od pleca po prsia roztrhnutú, na bielom vidím krv. Držala sa ho za krk a on ju obrovskými skokmi z lavice na lavicu – odpudzujúci a šikovní ako gorila – unášal smerom hore.

Bolo to ako požiar v staroveku, všetko bolo purpurové, a ja som mal v hlave iba jedinú myšlienku: skočiť a dohoniť ich. Dnes si neviem vysvetliť, kde sa vo mne nabrala tá sila, dosť na tom, že som ako baranidlo prerazil dav, vyskočil som po číchsi pleciah na lavicu a už som blízko, už chytám R za golier:

– Čo sa to opovažuješ?! Čo sa to opovažuješ?! Okamžite ju (našťastie nebolo môj hlas počuť, všetci kričali svoje, všetci bežali)...

– Kto? Čo? Čo je? – obrátil sa, prskajúce gamby sa triasli, zrejme si myslel, že ho chytil Strážca.

– Že čo? Neželám si, zakazujem! Zlož ju, a to hneď!

R však len nahnevane čľapol gambami, potriasol hlavou a už sa zase rozbehol. A vtedy som ho – strašne sa hanbím o tom písať, ale mám pocit, že jednoducho musím všetko písať, aby ste, neznámi moji čitatelia, poznali do konca históriu mojej choroby – udrel po hlave. Chápete – udrel! To si presne pamätám. A ešte si pamätám ten oslobodzujúci pocit po údere, pocit ľahkosti v celom tele.

I sa mu vyklázla z rúk.

– Chod'te preč, – zakričala I, – vidíte predsa, že je... Chod'te preč, R, chod'te!

R vyceril biele černošské zuby, prskol mi do tváre akési slovo, ponoril sa, zmizol. Ja, ja som zodvihol I, pritisol som ju k sebe a vykročil som.

Srdce mi bilo ako zvon, bolo ozrutné a po každom jeho údere ma zaplavila bujará, vrúcna, radostná vlna. Čo ma po tom, že sa čosi rozletelo na márne kúsky – čo na tom! Len nech ju môžem takto niesť, niesť...

VEČER, 22 hodín:

S námahou držím pero v ruke: všetky tie závratné udalosti dnešného rána ma strašne vyčerpali. Vari sa naozaj zrútili spásne stáročné steny Jednotného štátu? Vari sme opäť bez strechy nad hlavou, v divom stave slobody – ako naši ďalekí predkovia? Vari už niet Dobrodinca? Proti... V Deň jednohlasnosti – proti? Hanbím sa za nich, bolí ma to, bojím sa. No mimochodom – kto sú „oni“? A ja, ja som kto: „oni“ alebo „my“ – vari to viem?

Hľa – I sedí na slnkom rozpálenej sklenenej lavici najhornejšej tribúny, kam som ju doniesol. Právě plece a kúsok nižšie – začiatok tej čarovnej nevypočítateľnej krivky – má odhalené; vinie sa tam červený jarček krvi. No akoby si krv a obnažené prsia nevšimala... ba čo viac: dobre to všetko vidí, no je to práve to, čo teraz potrebuje, a ak by mala unífu nepoškodenú, roztrhala by ju...

– A zajtra... – dýcha prudko cez stisnuté, žiariace, ostré zuby. – A zajtra – nevedno; čo bude. Ani ja to neviem, nikto to nevie – jednoducho nevedno, došlo ti to? Všetkému známe mu odzvonilo, došlo ti už? A príde čosi nové, nevidané, neslýchané.

Tam dole to všetko hučí, lieta, kričí. Je to však ďaleko a čoraz ďalej, lebo I pozerá na mňa, pomaly ma vťahuje do seba cez zlaté okná zreníc.

Dlho, mlčky. A tu som si z ničoho nič spomenul, ako som raz cez Zelenú stenu pozeral do záhadných žltých zreníc a nad Stenou krúžili vtáci (toto bolo tuším inokedy).

– Počúvaj, ak sa zajtra neprihodi nič zvláštne, zavediem ťa ta – vieš, kam?

Nie, neviem. No aj tak som mlčky prikývol. Rozpustil som sa, som nekonečne malá veličina, som bod... Koniec koncov v tom bodovom stave je istá logika (dnešná): bod tají v sebe najviac neznámych: stačí, keď sa pohne, zachveje, a zmení sa na tisíce rozličných kriviek, stovky telies.

Bojím sa pohnúť – na čo sa zmením? A zdá sa mi, že sa všetci rovnako ako ja vystríhajú i toho najmenšieho pohybu. Teraz napríklad, keď toto píšem, sedia všetci utiahnutí v svojich sklenených klietkach a na čosi čakajú. Z chodby nedolieha zvyčajný bzukot výťahu, nepočuť smiech, kroky. Inokedy by som videl páriky, čo sa, obzerajúc sa a šepkajúc, po špičkách zakrádajú chodbou...

Čo bude zajtra? Na čo sa zmením zajtra?

Zápis 26

Náčrt:

SVET JESTVUJE. VYRÁŽKA. 41°

Ráno. Cez povalu vidím nebo ako vždy pevné, zaoblené, červenolíce. Tuším by ma menej udivilo, keby som nad hlavou mal nejaké čudné, povedzme, štvorcové slnko, ľudí v pestrých úboroch zo zvieracích kožíek a kamenné, nepriesvitné steny. Čiže svet – náš svet – ešte vždy jestvuje? Alebo to má na svedomí zotrvačnosť: generátor je už vypnutý, no ozubené kolesá rachotia, točia sa – dve obrátky, tri obrátky – pri štvrtjej zastanú...

Poznáte to rozpoloženie? V noci sa zobudíte, otvoríte oči do čiernoty a zrazu máte pocit, že ste zabľúdili, a začnete rýchlo, rýchlo okolo seba hmatkať, hľadať čosi známe, pevné – stenu, žiarovku, stoličku. Práve takto som rýchlo, rýchlo hmatkal a hľadal v Jednotných štátnych novinách – a hľa:

„Včera sa konala všetkými dlho očakávaná oslava Dňa jednohlasnosti. Po 48. raz bol jednohlasne zvolený opäť ten, ktorý neraz dokázal svoju veľkú múdrosť – náš Dobrodinec. Slávnostnú atmosféru narušil incident, vyvolaný nepriateľmi šťastia, ktorí tým faktom pochopiteľne stratili právo byť kameňmi včera obnovených základov Jednotného štátu. Každému je jasné, že brať na vedomie ich hlasy bolo by rovnako absurdné, ako brať na vedomie kašeľ chorých náhodou prítomných v koncertnej sieni pri uvádzaní veľkolepej hrdinskej symfónie...”

Ó, ty najmúdrejší! Sme teda vzdor všetkému zachránení? Dá sa vôbec čosi proti tomuto krištáľovo jasnému sylogizmu namietnuť?

A ďalej ešte dva riadky:

„Dnes o dvanásť sa uskutoční spoločné zasadanie Administratívneho výboru, Zdravotníckeho výboru a Výboru Strážcov. V týchto dňoch dôjde k významnému Štátnemu aktu.”

Áno, ešte stoja steny – aha, tuto sú – môžem ich nahmatať. A nemal som už ani ten čudný pocit, že som stratený, že som v neznáme, že som zabľúdil, a vôbec sa už nečudujem, že vidím modré nebo, okrúhle slnko a že všetci idú ako zvyčajne do práce.

Vykračoval som po ulici mimoriadne tvrdo a zvučne – a vidí sa mi, že tak kráča každý. No tu je križovatka, zahnem za roh a čo nevidím: všetci akosi čudne, bokom pozerajú na nárožie – akoby tam v tej stene prasklo

potrubie a strieka z neho studená voda tak, až sa po chodníku nedá prejsť.

Ešte päť, desať krokov – a aj mňa akoby bola obchrstla studená voda: myklo ma, odhodilo z chodníka... Na stene vo výške asi dvoch metrov visí štvorcový papierik a na ňom žiaria záhadné jedovatozelené písmená:

MEFI

A pod ním vidím typicky prehnutý chrbát a krídlaté uši vlniace sa od hnevu či rozčúlenia. Zdvihol pravú ruku a nemohúco zatápal dozadu ľavou – ako boľavým, poraneným krídlom – vyskočil, chcel strhnúť papierik, no nešlo to, nedosiahol naň.

Zrejme sa hlavou ľudí blyso: „Ak ta pôjdem ja, jediný zo všetkých, ešte si nebudaj pomyslí, že v tom mám prsty, a preto...”

Priznávam, i mne to blyso hlavou. No pripomenul som si, koľkokrát mi pomohol ako pravý anjel strážca, smelo som prikočril k nemu, zdvihol som ruku a lístok strhol.

S sa obrátil, bleskovo zavrtal do mňa nebožiece, došiel až na dno a čosi odtiaľ vytiahol. Potom nadvihol ľavé obočie, kývol ním na stenu, kde viselo „Mefi”. A videl som chvostík jeho úsmevu – na môj údiv dokonca veselého úsmevu. Čo sa vlastne čudujem. V inkubačnej dobe dáva lekár prednosť vyrážke a štyridsaťstupňovej horúčke pred vysilujúcou, pomaly stúpajúcou teplotou: aspoň je hneď jasné, o akú chorobu ide. A „Mefi”, čo sa dnes vyrojili po stenách – sú vyrážkou. Chápeť jeho úsmev*...

Zišiel som do metra a rovno pod nohami, na nepoškrvnenom skle vidím ďalší biely lístok: „Mefi”. Aj na stene dole, na sedadle, na zrkadle vo vozni (lepili ich v chvate – lajdácky, nakrivo) – všade je tá biela, príšerná vyrážka.

V tichu sa jasne rozlieha klepot kolies, znie ako klokot rozbúrenej krvi. Tamto jedného človeka chytil ktosi za plece – mykol sa, pustil zvitok papierov. A zas zľava iný človek číta v novinách stále tú istú, stále tú istú stranu, stále ten istý, ten istý, ten istý riadok, a noviny sa ledva znateľne chvejú. Cítim, že sa tep všetkého – kolies, rúk, novín, rias – zrýchľuje, a je celkom možné, že dnes, keď sa s I ocitnem tam, vystúpi teplomer po čiernych čiarkach na 39, 40, 41 stupňov...

V lodenici vládne rovnaké ticho, ticho rozochvievané ďalekou neviditeľnou vrtuľou. Stroje stoja mlčky, zaťato. Len žeriavy sa tichučko, akoby na špičkách, posunujú, skláňajú, naberajú čel'usťami modré bloky

---

* Priznávam, že presný význam jeho úsmevu som poznal až po mnohých dňoch do prasknutia nabitých najneuveriteľnejšími a najnečakannejšími udalosťami.

zmrazeného vzduchu a nakladajú ich do bočných prídavných nádrží Integrálu: pripravuje sa na skúšobný let. – Tak ako, o týždeň bude naložený? To som povedal Druhému staviteľovi. Jeho tvár je porcelán pomaľovaný sladko modrými, nežne ružovými kvietkami (oči, pery), ale dnes sú akési vyblednuté, rozpité. Nahlas počítame, no v polslove som sa zasekol a stojím s otvorenými ústami: vysoko pod kopulou, na modrom bloku, ktorý práve žeriav zdvihol, sa belie štvorček – nalepený papierik. A celého ma strasie – možno od smiechu – áno, počujem, ako sa smejem (poznáte to – že počujete vlastný smiech?).

– No, viete... – vravím. – Predstavte si, že letíte v starovekom aeropláne, výškomer ukazuje 5 000 metrov, ale tu sa odlomí krídlo, a ako sa tak pri páde kopfcate, počítate: „Zajtra od 12. do 2. ... od 2. do 6. ... o 6. obed ...“ Nie je to do popuku? My sme na tom práve tak!

Modré kvietčky sa hýbu, vytŕčajú. Čo keby som bol zo skla a nevidel, že o také 3-4 hodiny...

Náčrt:

BEZ NÁČRTU – NEDÁ SA

Som sám v nekonečných chodbách – tých istých. Nemé betónové nebo. Kdesi kvapká na kameň voda. Známe ťažké, nepriesvitné dvere – za nimi tlmený hukot.

Povedala, že príde za mnou presne o šesnástej. No už je o päť minút viac, už o desať, pätnásť minút, a nejde.

Na chvíľu som ja zase ja a bojím sa okamihu, keď sa dvere otvoria. Ešte päť minút, a keď ich neotvorí –

Kdesi kvapká na kameň voda. Nikto nikde. S clivou radosťou zisťujem, že som zachránený. Odchádzam pomaly chodbou. Trasľavá prerušovaná čiara žiaroviek na povale je čoraz nejasnejšia, nejasnejšia...

Vtom kdesi vzadu tresli dvere, buchot rýchlych krokov, odrážajúci sa mätko od povaly, od stien – je to ona, beží, je trochu zadychčaná, dýcha ústami.

– Vedela som, že budeš tu, že prídeš! Vedela som to – ty, ty...

Kopije rias sa odsunú a púšťajú ma dnu – a ... Ako len povedať, čo so mnou porobil ten starodávny, nehorázne zázračný obrad, keď sa jej pery dotkli mojich? Akou formulou mám vyjadriť víchor, čo mi z duše vymietol všetko okrem nej? Áno, áno, z duše – smejte sa, ak sa vám chce.

Namáhavo, pomaly zdvihne viečka a s veľkým úsilím, pomaly povie: – Nie, už dosť... potom, teraz už musíme ísť. Dvere sa otvorili. Schody – vydraté, staré. Pestrý hluk, hvizdot, jas...

Odvtedy už prešlo skoro dvadsaťštyri hodín, vo mne sa všetko ako-tak utišilo, a predsa som ledva schopný podať tu aspoň približný opis. V hlave akoby mi bola vybuchla bomba – otvorené ústa, krídla, výkriky, lístie, slová, kamene – celkom pri mne, na kope, i jedno za druhým...

Pamätám sa, najprv som si pomyslel: „Celom vzad, a behom!“ Lebo mi bolo jasné: kým som ja tam v chodbách čakal, oni zatiaľ vyhodili do vzduchu alebo nejako inakšie zničili Zelenú stenu, a spoza nej sa všetko vyvalilo a zaplavilo naše mesto už očistené od všetkého nízkeho. Tuším som čosi podobné povedal I. Zasmiala sa: – Ale kdeže! Iba sme prešli cez Zelenú stenu... Až vtedy som otvoril oči – a ocitol som sa zoči-voči, na živo s tým, čo doposiaľ nikto zo žijúcich nevidel inakšie ako tisíckrát zmenšené, zoslabené, zastreté mútnym sklom Steny.

Slnko... ale nie to naše rovnomerne rozložené po zrkadlovom povrchu dlažby: boli to živé črepy, ustavične poskakujúce škvrny, od ktorých slepli oči a krútila sa hlava. A stromy ako sviece – a až po nebo; ako na hrčovitých nohách pritisnuté k zemi pavúky; ako nemé zelené fontány... A všetko naokolo sa plazí, hýbe, šuchotá, spod nôh mi odskakuje akési chlpaté kľbko, a ja stojím ako prikutý, ani krok – lebo pod nohami nemám plochu – chápete, plochu – ale čosi odporne mäkké, poddajné, živé, zelené, pružné.

To všetko ma ohlušilo, vyrazilo mi dych – to je vari ten správny výraz. Stál som tam a oboma rukami som zvieral akúsi haluz. – To nič, to nič! Tak je to len na začiatku, to prejde. Len smelo!

Vedľa I vidím na pozadí zelenej, závratne skackajúcej siete čísi útly, z papiera vystrihnutý profil... nie, nie čísi, poznám ho. Spomenul som si, je to ten lekár – áno, áno, na všetko som si spomenul. A teraz ma obaja chytili pod pazuchy a so smiechom vlečú kamsi dopredu. Nohy sa mi zapletajú, šmýkajú sa. Krákanie, mach, hrbolce, škrek, vetvy, kmene, krídla, listie, hvizdot...

A tu sa stromy rozbehli, vidím jasnú čistinu, na čistine ľudí... tuším by som mal skôr povedať – bytosti.

Toto bolo to najťažšie. Lebo sa to vymykalo akejkolvek pravdepodobnosti. Teraz mi je jasné, prečo I zakaždým tak zaryto mlčala – aj tak by som jej nebol uveril, dokonca ani jej. Možno, že zajtra neuverím ani sám sebe – tomuto svojmu zápisu.

Na čistine pri holom balvane – vyzeral ako lebka – hučal dav, tristo, štyristo... ľudí, nech sú to teda ľudia, ťažko sa mi o nich hovorí inak. Ako na tribúne, keď z celkového množstva tvárí vnímate najprv iba tie známe, tak aj tu som najprv vnímal naše sivomodré unifý. Ešte okamih, a medzi unifami celkom jasne, zreteľne vidím havraních, hrdzavých, zlatistých, čokoládovohnedých, strakatých, bielych ľudí – zrejme sú to ľudia. Nemali na sebe nič, všetkých pokrývala krátka lesklá sršť – podobnú má vypchatý kôň v Predhistorickom múzeu. Ale samice mali tváre presne také – áno, áno, presne také ako naše ženy: nežne ružové a nezarastené, nezarastené mali i prsia – okrúhle, pevné, perfektného geometrického tvaru. Samce nemali zarastenu iba časť tváre – ako naši predkovia.

Bolo to také šokujúce, také nečakané, že som len pokojne stál – áno, tvrdím – pokojne som stál a pozeral som. Ako váhy: preťažite jednu miskú, a potom môžete prikladať, koľko sa vám páči – jazýček váh sa už nepohne...

Zrazu som sám, I je preč, neviem, ako a kedy zmizla. Okolo mňa sú iba

tí, čo sa im atlasovo leskne na slnku srsť. Zachytil som sa o čiesi horúce, pevné, havranie plece:

– Pre Dobrodinca vás prosím, nevideli ste, kam išla? Ešte pred chvíľočkou, pred chvíľočkou...

Prísne na mňa uprel chlpaté obočie:

– Pst! Ticho! – A chlpatým obočím kývol ta do stredu, kde stál žltý balvan v tvare lebky.

A tam hore, nad hlavami všetkých som ju zazrel. Slnko mi svieti z opačnej strany rovno do očí, a preto vyzerá na modrom plátne na pozadí neba ako ostrá, uhl'ovočierna silueta.

Kúsok vyššie sa hnali oblaky, no vyzerá to, že nie oblaky, ale balvan a ona na ňom a za ňou dav i čistina – všetko sa mäkko kíže ako loď a už pláva pod nohami i ľahká zem...

– Bratia... – zaznel jej hlas. – Bratia! Všetci viete, že za Stenu v meste stavajú Integrál. A všetci viete, že nadišiel deň, keď tú Stenu – všetky steny – zboríme, aby vietor mohol voľne duť po celej zemi. Lenže Integrál ponesie steny ta hore, do tisícok iných krajín, ktoré budú na vás dnes v noci žmurkať cez čierne lístie...

Do balvana udrú vlny, pena, vietor:

– Preč s Integrálom! Preč s ním!

– Nie, bratia, nie preč. Integrálu sa musíme zmocniť. Lebo v ten deň, keď vzlietne do neba, budeme na ňom my. Lebo staviteľ Integráluješ nami. Opustil steny, prišiel sem so mnou, aby bol medzi vami. Nech žije staviteľ!

V mihu som kdesi hore, podo mnou sú hlavy, hlavy, hlavy, rozďavené, kričiace ústa, ruky vzlietajú a klesajú. Bolo to jedinečne zvláštne, opájajúce: ten pocit, že som nad všetkými, že som oddelený, že som svet, že už nie som sčítancom ako dosiaľ, ale samostatnou jednotkou.

A už som opäť i s tým svojím telom – pokrkványm, vyčerpaným, blaženým ako po ľúbostnom objatí – dole pri balvane. Slnko, hlasy zhora, úsmev I. Vedľa stojí zlatovlasá, atlasovo zlatistá, travinami voňajúca žena. V rukách drží časú, asi drevenú. Odpije si z nej červenými perami a podá ju mne, a ja dychtivo, so zatvorenými očami pijem, aby som zalial ten oheň – pijem sladko bodavé, studené iskry.

Krv vo mne i celý svet okolo mňa sa točí tisíckrát rýchlejšie, zem letí ľahká ani pierko. Vo mne je ľahkosť, prostota, jas.

A na balvane vidím známe velikánske písmená: „Mefi“ –a hádam to tak musí byť, je to prostá, no pevná niť, čo všetko spája. Vidím aj zhruba načrtnutý obraz – vari tiež na tom balvane: okrídlený chlapec, priezračné telo a v oblasti srdca tlejúci jasnočervený uhlík. A tu som pochopil význam

uhlíka... či vlastne: cítim ho rovnako, ako nepočúvajúc, cítim každé jej slovo (hovori zhora, z balvana) – cítim, že všetci dýchajú spoločne – všetci sa zberajú kamsi odletieť ako vtedy tí vtáci nad Stenou...

Spoza dychčiacej húštiny tiel zaduní hlas: – Je to šialenstvo!

A tuším ja – áno, myslím, že práve ja som to bol – ja som vyskočil na balvan – slnko, hlavy, na modrom pozadí zelená zubatá píla – a kričím:

– Ale áno, áno, práve to nám treba! Všetci musíme zošalieť, všetci, a to čím skôr, tým lepšie! Musí to byť, viem to.

Pri mne stojí I; jej úsmev, dve tmavé čiary s nadvihnutými kútikmi, uhlami; vo mne tlie uhlík, bleskový pocit, ľahký, trochu bolestivý, ale nádherný...

Potom sa všetko rozpadá na úlomky, úlomky uviazli, trčia.

Nízko a pomaly letí vták. Vidím, že je živý ako ja, že ako človek obracia hlavu napravo, naľavo, a tu uprie na mňa čierne okrúhle oči...

Tamto je chrbát – leskne sa ako stará slonovina. Po chrbte lezie chrobák, je tmavý a má drobunké priesvitné krídla, chrbát sa otrasie, aby zhodil chrobáka, ešte raz sa otrasie...

Tamto vrhá listie tieň, pospletaný, mriežkovitý. V tieni ležia ľudia a žujú čosi podobné legendárnej potrave staroveku: dlhý žltý plod a kúsok čohosi tmavého. Žena mi to vopchá do ruky a mne je to smiešne, lebo neviem, či to môžem jesť.

A opäť – dav, hlavy, nohy, ruky, ústa. Na okamih sa vynoria tváre a miznú, praskajú ako bubliny. A na sekundu sa mihli – alebo sa mi to len zdá – priesvitné krídlaté uši.

Z celej sily zovriem ruku I. Obzrie sa:

– Čo je?

– On je tu... Zdalo sa mi...

– Kto – on?

– Teraz, teraz sa mihol v dave...

Uhl'ovočierne úzke obočie sa pretiahne až k sluchám: ostrý trojuholník, úsmev. Nie je mi jasné, prečo sa usmieva – ako sa môže usmievať?

– Ty nechápeš, I, nechápeš, čo znamená, ak je tu on alebo niekto od nich.

– Si smiešny! Komu by tam za Stenou napadlo, že sme tu. Už si zabudol? Tebe by bolo v živote napadlo, že je to možné? Keď nás chytajú tam, nech! Blúzniš.

Usmieva sa ľahko, veselo, usmievam sa i ja, zem je opitá, veselá, ľahká – pláva...

Náčrt:

*OBE. ENTROPIA A ENERGIA.
NEPRIESVITNÁ ČASŤ TELA*

Takto: ak sa váš svet podobá svetu našich ďalekých predkov, tak si predstavte, že ste v oceáne nad'abili na šiestu, siedmu časť sveta – nejakú tú Atlantídu, a že sú tam nevidané mestá labyrinty, ľudia, čo lietajú vo vzduchu bez krídel či lietadla, kamene, čo sa pohybujú iba silou pohľadu – slovom, také veci, na aké by ste neprišli ani vtedy, keby ste trpeli na snovú chorobu. Tak to bolo so mnou včera. Lebo – pochopte – od Dvestoročnej vojny nebol nikto z nás za Stenou, ale to som vám už povedal.

Viem, že je mojou povinnosťou voči vám, neznámi priatelia, porozprávať o tom zvláštnom a prekvapujúcom svete, čo sa včera predom mnou odhalil. No zatiaľ nie som schopný sa k tomu vrátiť. Valilo sa na mňa ustavične čosi nové a nové, hotový prival udalostí, a ja jednoducho nevládzem všetko pojať do seba: podkladám podolok, dlane – a predsa sa celé vedrá lejú pomimo, takže sa na tieto strany dostanú iba kvapky...

Najprv som počul za dvermi prenikavé hlasy – spoznal som hlas I, pružný, kovový, a druhý, neohybný ako drevené pravítko, hlas U. Potom sa dvere s treskom rozleteli a obe vystrelili ku mne do izby. Presne tak: vystrelili.

I položila ruku na operadlo môjho kresla a cez plece vpravo vycerila v úsmeve zuby na tú druhú. Nechcel by som, aby ten úsmev platil mne.

– Počúvajte, – povedala mi I, – táto ženská si tuším vzala do hlavy, že vás bude predom mnou chrániť ako malé dieťa. Vy ste ju tým poverili?

Vtedy tá druhá potriasla žiabrami:

– On aj je dieťaťom. Áno! Len preto nevidí, že to všetko robíte len preto, aby, aby... hráte komédiu. Áno! A mojou povinnosťou je...

V zrkadle sa mihla nalomená, poskakujúca priamka môjho obočia. Vyskočil som a horko-ťažko držiak na uzde toho s trasúcimi sa chlpatými pästami, čo pretískal cez zuby jednotlivé slová, som jej skríkol rovno do tváre, do žiabrí:

– Okamžite – von! Okamžite!

Žiabre sa naduli, boli tehlovočervené, potom ochabli, zošedli. Otvorila ústa, chcela niečo povedať, ale nič z toho nebolo – zmĺkla a odišla.

Vrhol som sa k I:

– Nikdy – nikdy si to neodpustím! Opopázila sa – teba? Dúfam, že si nemyslíš, že ja si myslím, že... že ona... Ide o to, že sa chce na mňa zapísať, ale ja...

– Zapísať sa na teba chvalabohu nestihne. A aj keby bolo tisíc takých ako ona, je mi to jedno. Lebo viem, že neuveríš tým tisícim, ale mne. Lebo po včerajšku nemám pred tebou tajnosti, ako si chcel. Máš ma v rukách, hocikedy ma môžeš ...

Čo môžem hocikedy – to som hneď pochopil, krv m' udrela do uší, líc, skríkol som: – Už nikdy o tom nehovor nikdy! Ten bývalý, vieš, ten by možno, ale teraz...

– Kto do teba vidí... Človek je ako román: do posledne strany sa nevie, ako sa skončí. V opačnom prípade by nestál za to čítať ho...

I ma hladká po hlave. Tvár jej nevidím, ale podľa hlas usudzujem, že upiera zrak do ďaleká, oči sa jej zachytil o oblak, čo sa nesie mĺkvo, pomaly do neznáma...

Vtom ma odtisla a tvrdo i nežne povedala:

– Vieš, prišla som ti povedať, že sú to naše posledné dni... Vieš, od dnešného večera zrušili všetky posluchárne.

– Zrušili?

– Áno. Išla som okolo a videla som, že v budovách, kde sú posluchárne, sa čosi chystá, sú tam nejaké stoly a lekári v bielych plášťoch.

– Ale čo to znamená?

– Neviem. Zatiaľ nikto nič nevie. A to je to najhoršie. Len cítim: prúd už zapli, už preskakuje iskra a ak nie dnes, tak zajtra... No možné je, že to nestihnú.

Už dávno som prestal chápať, kto sú oni, a kto my. A neviem, čo mám chcieť – aby to stihli, alebo nestihli. Viem len jedno: I sa uberá po krajíčku – už-už...

– Ale veď je to šialenstvo, – vravím. – Vy kontra Jednotný štát! Akoby niekto zakryl rukou hlaveň a myslel si, že tým zadrží výstrel. Je to absolútne šialenstvo!

Úsmev:

– „Všetci musíme zošalieť, všetci, a to čím skôr, tým lepšie!“ To si vravel včera. Pamätáš sa? Tam...

Áno, to som zapísal. Čiže naozaj sa to stalo. Mlčky pozerám na jej tvár: tmavý kríž je celkom zreteľný.

– I, milá, kým nie je neskoro... Ak chceš, odhodím všetko, na všetko zabudnem a odídeme spolu ta, za Stenu, k tým... neviem, čo vlastne sú.

Pokrútila hlavou. Cez tmavé okná očí vidím tam vnútri plápolavý oheň, iskry, plamene šľahajú dohora, vidím i kôpky suchých, smolnatých polienok. A je mi jasné, je neskoro, moje slová už nič nezmožu...

Vstala, teda odíde. Možno sú to naše posledné dni, ba posledné minúty... Chytil som jej ruku.

– Nie! Ešte chvíľu – no, hoci kvôli... kvôli...

Pomaly zdvihla do svetla moju ruku – moju chľpatú ruku, ktorú tak nenávidím. Chcel som si ju vytrhnúť, ale držala ju pevne.

– Tvoja ruka... Nevieš – a vedia to iba nemnohí, že ženy odtiaľto, z mesta, sa milovali s tamtými. Aj ty máš tuším v sebe niekoľko kvapiek slnečnej, lesnej krvi. A možno preto ťa aj –

Ticho – no čudná vec: z toho ticha, z tej prázdnoty, z toho nič sa mi rozbúchalo srdce. Kričím:

– Ach! Ešte neodídeš! Neodídeš, pokým mi všetko nepovieš o nich, lebo ty ich miluješ... ich, pričom ani neviem, kto sú, odkiaľ prišli. Kto sú? Polovička, ktorú sme stratili, H₂ a O – a aby vzniklo H₂O – potoky, moria, vodopády, vlny, búrky – musia sa tie polovičky spojiť'...

Presne si pamätám každý jej pohyb. Pamätám si, ako vzala zo stola sklenený trojuholník a po celý čas, ako som hovoril, si ho ostrou hranou pritiskala na lice – zjavila sa na ňom biela ryha, zružovela a zmizla. A čudná vec: neviem si spomenúť na jej slová, najmä spočiatku, spomínam si iba na jednotlivé obrazy, farby.

Najprv vravela čosi o Dvestoročnej vojne. A hľa – červené zafarbila zeleň trávy, na tmavej hline, na modrote snehu mokvajú červené mláky. Potom žltá, slnkom vypálená tráva, nahí, žltí, rozstrapatení ľudia a pri nich, pri nafúknutej zdochline psa – alebo je to človek? – rozstrapatení psi... To všetko bolo za stenami, lebo mesto už zvíťazilo, v meste už mali našu dnešnú naftovú potravu.

A z neba až po zem visia čierne ťažké záhyby a tie záhyby sa vlnia: nad lesmi, nad dedinami sa dvíhajú stĺpy dymu. Tlmený rev: to ženu do mesta čierne nekonečne dlhé zástupy, aby ich nasilu zachránili a priučili šťastiu.

– To si napokon vedel, však?

– Tušil som to.

– No nevedel si a len málokto vie, že nepatrná časť ľudí sa zachránila a ostala žiť za Zelenou stenou. Utiekli do lesa nahí. Učili sa od stromov, zvierat, vtákov, kvetov, slnka. Zarástli srst'ou, ale pod srst'ou im naďalej kolovala horúca červená krv. S vami to dopadlo horšie: zarástli ste ciframi, cifry po vás lezú ako vši. Treba z vás zodrať kožu a vyhnať nahých do lesa. Aby ste sa naučili triasť od strachu, od radosti, od besného hnevu, od zimy,

aby ste sa klaňali ohňu. My Mefi – chceme...

– Počkaj – a „Mefi“? Čo je „Mefi“?

– Mefi? Je to veľmi staré meno, je to ten, čo... Pamätáš sa? Tam na kozube je obrázok chlapca... Alebo nie, radšej to poviem tvojou rečou, skôr porozumieš. Tak teda: vo svete sú dve sily – entropia a energia. Jedna vedie k blaženému pokoji, k radostnej rovnováhe; druhá – k narušeniu rovnováhy, k mučivo nekonečnému pohybu. Entropii sa naši, vlastne skôr vaši predkovia, kresťania, klaňali ako bohu. No my antikresťania, my...

V tej chvíli sa ozvalo slabučké, vánkové zaklopanie a do izby vpadol ten sploštený človek s čelom narazeným na oči, ktorý mi nosieval od I odkazy.

Pribehol k nám, zastal, fučiac ako vzduchové čerpadlo, a nevládal zo seba vy tísnuť slovo: ten chlap musel utekať ako blázon.

– No toto! Čo sa stalo? – chytila ho za ruku I.

– Idú – sem... – zachrčalo konečne čerpadlo. – Stráže... a s nimi ten – no, veď viete... ten akoby hrbatý...

– S?

– No hej! Už sú v dome hneď vedľa. O chvíľu sú tu. Rýchlo, rýchlo!

– Neblázni! Ešte to stihneme... – zasmiala sa, v očiach jej poskakujú veselé, iskrivé jazýčky.

Buď je to nezmyselná, nehorázna odvaha, buď je tu niečo, čomu ešte nerozumiem.

– I, pre Dobrodinca! Uvedom si, že je to...

– Pre Dobrodinca, – ostrý trojuholník – úsmev.

– No... no tak, kvôli mne... Prosím ťa.

– Ozaj, a ešte som chcela s tebou hovoriť o istej veci... Ale čo, stačí zajtra...

Veselo (áno: veselo) mi kývla; kývol mi aj ten chlap – na okamih sa vysunul spod previsu čela. A som sám.

Rýchlo – za stôl. Otvoril som zápisky, chytil do rúk pero, aby ma tí naši pri práci užitočnej Jednotnému štátu. A vtom si uvedomujem – každý vlások na hlave akoby bol ožil, osamostatnil sa, hýbal: „A čo keď si prečítajú čo len jednu stranu z týchto posledných?“

Sedel som nehybne pri stole – videl som, ako sa chvejú steny, ako sa mi trasie pero v ruke, písменная skackali, zlievali sa...

Schovať? Ale kam: všetko je zo skla. Spáliť? To by videli z chodby i zo susedných izieb, A potom, už nemôžem, nemám silu zničiť tento trýznivý – a možno mne najdrahší – kúsok mňa samého.

Na chodbe v diaľke sa už rozliehajú hlasy, kroky. Stihol som už len schmatnúť zopár strán a vopchať ich pod seba – tak, a teraz som prikutý ku

kreslu, čo sa kníše každým svojím atómom, a dlážka pod nohami je palubou, hore, dole...

Celý som sa schúlil, vtiahol pod previs čela a odtiaľ som akosi ukradomky pozoroval, ako postupujú od pravého konca chodby z izby do izby – sú čoraz bližšie. Jedni sedeli stĺpnuto ako ja, iní im vyskakovali v ústrety a dokorán otvárali dvere – šťastlivci! Keby som ja mohol...

– „Dobrodinec je pre človečenstvo tou najdokonalejšou a vonkoncom nutnou dezinfekciou, a preto v organizme Jednotného štátu nijaká peristaltika..." skackajúcim perom som vyrýval túto gebuzinu a nahýnal sa ponad stôl čoraz nižšie, v hlave mám šialenú vyhňu a v chrbte cítim, že už cvengla kľučka na dverách, oviaľ ma vietor, kreslo podo mnou sa roztancovalo...

Až vtedy som horko-tažko odtrhol pohľad od strany a obrátil som sa tvárou k vchádzajúcim (ako ťažko sa hrá komédia... ach, kto mi to dnes čosi hovoril o komédii?). Prvý bol S – zachmúrene, mlčky, rýchlo vyvítal očami studne do mňa, do kresla, do papierov, čo sa mi chveli pod rukou. Na chvíľu sa pristavili na prahu známe, všedné tváre, no tu sa od nich oddelila jedna so vzdúvajúcimi sa ružovohnedými žiabrami...

Spomenul som si na všetko, čo sa odohralo v tejto izbe pred polhodinou, a bolo mi jasné, že teraz – – Celé moje ja tíklo a pulzovalo v onej (našťastie nepriesvitnej) časti tela, ktorou som prisadol rukopis.

U prikročila odrazu k nemu, k S, opatrne sa mu dotkla rukáva a ticho povedala:

– To je D-503, staviteľ Integrálu. No to istotne viete! Večne vysedáva takto za stolom... Vôbec sa nešetří!

... A ja, ja!? Aká to fantastická, úžasná žena. S zakrúžil okolo mňa, cez plece sa mi nahol nad stôl. Položil som na rukopis lakeť, no on prísne skríkol:

– Už aj mi, prosím, ukážte, čo tam máte!

Celý červený od hanby som mu podal vrchnú stranu. Prečítal ju, a ja som videl, ako mu z očí vykĺzol úsmev – zahadil sa mu po tvári a potom, ševeliac chvostíkom, sa mu usadil v pravom kútiku úst...

– Mierne dvojzmyselné, ale musím povedať... Nuž čo, pokračujte, už vás nebudeme rušiť.

Pobral sa k dverám – začľapkal lopatkami po vode – a po každom jeho kroku mi postupne ožívali nohy, ruky, prsty – duša sa navracala do tela, dýchal som...

A ešte toto: U neodišla z izby, ale prikročila ku mne, nahla sa mi k uchu a zašepkala:

– Vaše šťastie, že som...

Čo tým chcela povedať – nechápem.

Neskoro večer som sa dozvedel, že troch odviedli. Mimochodom, nahlas sa o tom – ako aj o všetkých ostatných udalostiach – nehovorí (výchovný vplyv Strážcov neviditeľné prítomných v našich radoch). Debatovalo sa hlavne o tom, že barometer rýchlo klesá a že sa zmení počasie.

Zápis 29

Náčrt:

NITKY NA TVÁRI. KLÍČKY. NEPRIRODZENÁ KOMPRESIA

Čudná vec: barometer klesá, ale vietor sa nedvíha, ticho. Tam kdesi hore búrka už prepukla, no my ju ešte nepočujeme. Ženu sa mračná. Zatiaľ je ich málo, sú to iba úlomky. Takto: akoby sa tam hore už zrútilo mesto a na zem padajú kúsky stien a veží, narastajú pred očami nesmierne rýchlo – sú čoraz bližšie – no poletia ešte dni a dni modrým nekonečnom, kým dopadnú na dno, sem k nám, na zem.

Dole vládne ticho. Vo vzduchu poletujú jemné, záhadné, skoro neviditeľné nitky. Jeseň čo jeseň prilietajú spoza Steny. Vznášajú sa pomaly, no tu zrazu zbadáte, že máte na tvári čosi cudzie, neviditeľné, chcete to zmiesť, ale kdeže: nitky sa nedajú odstrániť... nie a nie sa ich zbaviť...

Najviac nitiek je pri Zelenej stene, kadiaľ som išiel dnes ráno: I povedala, že sa stretneme v Starovekom dome, v tom našom „byte“.

Už som minul opachu Starovekého domu, keď sa mi tu za chrbtom ozvali plytké, rýchle kroky, dychčanie. Obzrel som sa a videl som, že ma doháňa O.

Celá bola akási pevne, celistvo zaguľatená. Ruky a kalichy ňadier, celé telo, mne také známe, sa zaokrúhlilo a napínalo unifu: už-už tenkú látku pretrhne a vystaví sa slnku, svetlu. Hneď som si predstavil, že aj tam v zelenej džungli sa na jar presne takto urputne vyklívajú zo zeme klíčky, aby čím skôr mohli vyhnať vetvy, lístie, aby čím skôr mohli zakvitnúť. Chvíľočku mi mlčky modro žiarila do tváre.

– Vtedy som vás videla, vtedy v Deň jednohlasnosti.

– Aj ja som vás videl... – A hneď som si predstavil, ako stála dole v úzkom priechode, pritískala sa k stene a chránila si brucho rukami. Nevoľky som pozrel na okružle brucho pod unifu.

Zrejme si to všimla, celá okružlo zružovela, aj úsmev mala ružový.

– Som taká šťastná, taká šťastná... Viete, som naplnená, naplnená až po okraj. Chodím po svete a neviem, čo sa okolo mňa deje, započúvaná som len do seba...

Mlčal som. Na tvári mám čosi cudzie, prekáža mi to, no nemôžem to odstrániť. Vtom sa však rozžiarila ešte viac, chytila ma za ruku – a na ruke som pocítil pery... Stalo sa mi to po prvý raz v živote. Je to zrejme akýsi dávny, mne dosiaľ neznámy prejav nehy – premkla ma taká hanba a bolesť, že som si (tuším dokonca hrubo) ruku vytrhol.

– Vy ste sa zbláznili! Nejde len o toto, ale vôbec... Z čoho máte radosť? Vari ste zabudli, čo vás čaká? Ak aj nie hneď, tak o mesiac, dva...

Celá ochabla; všetky kruhy sa prehli, pokrivali. A ja v srdci cítim nepríjemnú, až chorobnú kompresiu, späť s pocitom ľútosti (srdce predsa nie je nič iné ako ideálne čerpadlo; kompresia, stláčanie – prečerpávanie zmäkčivosti – je technickým nezmyslom; a preto je jasné, že „láska“, „ľútosť“ a všetko to ostatné, čo takú kompresiu vyvoláva, je absurdné, neprirodené, chorobné).

Ticho. Zľava – mútnozelené sklo Steny. Vpredu – tmavočervená opacha. A tieto dve farby vyvolali vo mne výslednicu – skvelý nápad.

– Moment! Už viem, ako vás zachránim. Ako od vás odvrátim osud – uvidieť svoje dieťa a potom zomrieť. Odchováte si ho, rozumejte, budete sledovať, ako vám v náručí rastie, zaokrúhľuje sa, nalieva sa ako plod...

Zachvela sa na celom tele, chytila sa ma ako kliešť.

– Pamätáte sa na tú ženu... no vtedy dávno na prechádzke.

Tak teda, tá žena je tu, v Starovekom dome. Pôjdeme za ňou a ručím vám za to, že všetko šmahom zariadim.

Už v duchu vidím, ako ju s I vedieme chodbami, a už je tam, medzi kvetmi, travinami, listím... Ona však cúvla, rožky ružového mesiaca sa zachveli a prehli nadol.

– To je tá, – povedala.

– Vlastne... – zmiatol som sa. – Nuž áno, tá.

– A vy chcete, aby som šla k nej, aby som ju prosila, aby som... Už nikdy viac mi také veci nehovorte!

Zhrbila sa a rýchlo odo mňa odchádzala. No akoby si ešte na niečo bola spomenula – obrátila sa a zakričala:

– Zomriem – áno, nech si! A vás do toho nič, vám by to malo byť jedno!

Ticho. Zhora padajú, pred očami fantasticky rýchlo narastajú úlomky modrých veží a stien, no ešte poletia celé hodiny – a možno celé dni – nekonečnom; pomaly plávajú neviditeľné nitky, sadajú na tvár, no nedajú sa ani striasť ani odstrániť.

Pomaly kráčam k Starovekému domu. S tou absurdnou, trýznivou kompresiou v srdci...

Zápis 30

Náčrt:

*NAJPOSLEDNEJSIE ČÍSLO. GALILEOV OMYL.
NIE JE TO TAK LEPŠIE?*

Tu je môj rozhovor s I, včera tam v Starovekom dome uprostred máteže farieb – červená, zelená, bronzovožltá, biela, oranžová – brániacej logickému sledu myšlienok... A po celý čas v prítomnosti toho starého básnika s vyhrnutým nosom a s úsmevom uviaznutým v mramore...

Zaznamenám ten rozhovor do písienka, lebo nazdávam sa, bude mať obrovský, rozhodujúci význam pre osud Jednotného štátu, ba čo viac: pre osud celého vesmíru. A potom, nájdete v ňom, neznámi moji čitatelia, isté ospravedlnenie pre mňa...

I bez prípravy vychrlila na mňa:

– Viem, že pozajtra bude prvý, skúšobný let Integrálu. V ten deň sa ho zmocníme.

– Čože? Pozajtra?

– Áno. Sadni si, nerozčuľuj sa. Nesmieme stratit' ani minútu. Medzi stovkami ľudí, ktorých včera zobrali Strážcovia, je aj 12 Mefi. Ak prepasíme dva-tri dni, zahynú.

Mlčal som.

– Na skúšobný let istotne prívete fúru elektrotechnikov, mechanikov, lekárov, meteorológov. A presne o dvanástej, zapíš si za uši, keď zazvonia na obed a všetci sa odoberú do jedálne, my ostaneme na chodbe, všetkých v jedálni zamkneme a – zmocníme sa Integrálu. A to bude zbraň, ktorou sa všetko okamžite, rýchlo a bezbolestne vyrieši. Ich lietadlá... cha! Iba mušky proti jastrabovi! A potom, ak by to inak nešlo, jednoducho nasmerujeme dýzy motorov na zem, spustíme ich a vďaka nim...

Vyskočil som:

– To je nemožné! To je absurdné! A je ti vôbec jasné, že to, čo zamýšľate, je revolúcia?

– Áno, revolúcia! Prečo by to bolo absurdné? Čo je na tom absurdné?

– To, že revolúcia jednoducho nemôže byť. Lebo naša – to vravím ja, nie ty – naša revolúcia bola posledná. Ďalšie revolúcie nemôžu byť. To je všeobecne známe...

Posmešný, ostrý trojuholník obočia.

– Milý môj, ty si matematik. Ba viacej: si filozofom matematiky. A tak teda mi menuj posledné číslo.

– Ako? Ja... ti nerozumiem, aké posledné?

– No, posledné, najvyššie, to najväčšie.

– Ale, I – to je absurdum. Ak je číslo čísel raz nekonečno, aké chceš posledné?

– A akú chceš ty poslednú revolúciu? Posledná revolúcia neexistuje, revolúcie sú nekonečné. Posledná revolúcia, to je niečo pre detičky: detičky sa nekonečne boja, a detičky musia predsa v noci pokojne spinkať...

– No aký zmysel to má, aký zmysel má to všetko, pre Dobrodinca? Aký zmysel, keď sú už všetci šťastní?

– Povedzme... Dobré, nech je tak. A čo ďalej?

– Ty si smiešna! Celkom detská otázka. Porozprávaj voľačo deťom do konca, a predsa sa začnú vypytovať: a ďalej, a prečo?

– Deti, to sú jediní odvážni filozofi. A odvážni filozofi musia byť deťmi. A práve tak ako deti aj my sa musíme donekonečna vypytovať – a čo ďalej?

– Nič nie je ďalej! Bodka. Na celom svete, všade je pekne rovnomerne rozložené...

– Aha: všade, pekne rovnomerne! Tu máme tú entropiu, psychologickú entropiu. Ako matematik by si mal vedieť, že len rozdiely – rozdiely – teplôt, len tepelné kontrasty rodia život. A ak sú vo svete iba rovnako teplé alebo rovnako studené telesá... Treba ich zraziť a – výbuch, plamene, samo peklo. A my ich zrazíme.

– No, I – pochop, že práve to už spravili naši predkovia za Dvestoročnej vojny...

– Och, a mali pravdu, stokrát pravdu. Dopustili sa jediného omylu: po čase uverili, že sú posledným číslom, ktoré v prírode nejestvuje, tak veru. Ich omyl je aj Galileiov omyl: mal pravdu v tom, že sa zem krúti okolo slnka, ale nevedel že sa celý slnečný systém krúti okolo akéhosi stredu, nevedel, že skutočná – nie relatívna – orbita zeme vôbec nie je prostoduchý kruh...

– A vy čo?

– My zatiaľ aspoň vieme, že posledné číslo nejestvuje. Možno na to zabudneme. Áno, asi na to určite zabudneme, keď zostarneme, veď všetko nutne zostarne. A vtedy sa určite spustíme na zem, tak ako na jeseň padá lístie zo stromu, tak ako padnete pozajtra vy... Nie, nie, drahý, ty nie. Ty si predsa s nami, s nami!

Rozvášnená, búrlivá, iskriaca – ešte som ju takú nevidel – ma objala celým telom. A nebolo ma... A potom mi pevne, tvrdo pozrela do očí:

– Tak nezabudni: o dvanástej. A ja som povedal:

– Nie, nezabudnem.

Odišla. Som sám uprostred farebnej mäteže: modrá, červená, zelená, bronzovožltá, oranžová...

Áno, o dvanástej... a vtom som pocítil na tvári dotyk čohosi cudzieho – sadlo mi to na tvár, a nemohol som to odstrániť. A spomenul som si na včerašie ráno, na U, ako ziapala I do tváre... Prečo vlastne? Aký nezmysel!

Ponáhlal som sa na vzduch, a potom čím skôr domov, domov...

Kdesi vzadu nad Stenou prenikavo kričali vtáci. A vpredu, v zapadajúcom slnku, sa vynárali z purpurového kryštalizovaného ohňa gule kopúl, ozrutné plápolajúce kocky domov a hrot akumulátorovej veže, čo ustrnula na oblohe ako blesk. A toto všetko, všetku túto nepoškvrnenú, geometrickú nádheru, budem musieť vlastnými rukami... Naozaj nemám východisko, inú cestu?

Išiel som popri ktorejси posluchárni (číslo si nepamätám). Dnu sú nakopené lavice; uprostred stoja stoly prikryté plachtami zo snehobieleho skla; na bielobe vidím škvrnku ružovej slnečnej krvi. A v tom všetkom sa tají neznámy – a preto strašný – zajtrajšok. Je neprirodzené, aby myslíaca, vidiaca bytosť žila uprostred nelogickostí, uprostred neznámych, uprostred iksov. Akoby vám zaviazali oči a prinútili vás chodiť, hmatkať, potkýnať sa, a vy viete, že kdesi celkom blízko je už okraj a že stačí krok, a ostane po vás len rozpleštený kúsok mäsa. Nie je to to isté?

... A čo, keby som na to nečakal – a vrhol sa strmhlav dolu? Nebol by to jediný správny krok, čo by hneď všetko vyriešil?

Zápis 31

Náčrt:

*VELKÁ OPERÁCIA. VŠETKO ODPÚŠŤAM.
ZRÁŽKA VLAKOV*

Sme zachránení! V poslednom okamihu, keď sa zdalo, že sa už nieto čoho chytiť, že je všetkému koniec... Poviem to takto: akoby ste už po stupňoch vystúpili k hrozivému Dobrodincovmu Stroju, akoby sa už na vás spúšťal s príšerným vrzgotom sklenený príklop a ešte naposledy v živote by ste hltali očami – len rýchlo, rýchlo – modré nebo...

A tu vysvitne, že to bol iba „sen“. Slnko je ružové a veselé a stena – aká radosť pohladkať rukou studenú stenu – a vankúš – donekonečna sa kochať jamkou, ktorú vytlačila vaša hlava na bielom vankúši...

Čosi podobné som cítil ja, keď som si dnes ráno prečítal Štátne noviny. Mal som hrozný sen, no bol to iba sen. A ja malodušný, ja neveriaci, som už pomýšľal na dobrovoľnú smrť. Teraz sa hanbím čítať svoje včerajšie posledné riadky. Ale je mi to jedno, nech si tam zostanú ako pamiatka na to neuveriteľné, čo sa mohlo stať, no čo sa nestane, nemôže sa stať...! Na prvej strane Štátnych novín sa skvelo:

„Radujte sa,

lebo odteraz ste dokonalí! Do dneška boli vaše dietky – stroje – dokonalejšie ako vy.

V čom?

Každá iskra dynama je iskrou najdokonalejšieho rozumu; každý pohyb piesta je bezchybným sylogizmom. Vari máte ten istý bezchybný rozum i vy?

Filozofia vodovodných kohútikov, lisov a čerpadiel je definitívna a jasná ako kružnica. Vari je vaša filozofia menej kružnicovitá?

Krása mechanizmu tkvie v nepretržitom, kyvadlovo presnom rytme. Vari ste vy, od malička odchovávaní Taylorovým systémom, menej presní ako kyvadlo?

Ide iba o toto:

Mechanizmy nemajú fantáziu.

Už ste niekedy videli, že by sa na tvári čerpadlového valca v chode mihol neprítomný, snivý úsmev? Už ste niekedy počuli, že by sa

vodovodné kohútiky po nociach, v čase predpísaného oddychu, nepokojne prevracali a vzdychali? Nie !

A u vás – červenajte sa! – Strážcovia čoraz častejšie pozorujú úsmevy a vzdychy. A – klopte zrak! – historici Jednotného štátu si berú dovolenky, aby nemuseli zaznamenávať hanebné udalosti.

Nie je to však vaša vina, vy ste chorí. Meno choroby je:

fantázia.

Je to červ, čo vám vyhrýza čierne vrásky na čele. Je to horúčka, čo vás ženie utekať čoraz ďalej, hoci by sa to „ďalej“ začínalo tam, kde sa končí šťastie. Fantázia je poslednou barikádou na ceste k šťastiu.

No radujte sa, barikáda už vyletela do povetria.

Cesta je voľná.

Posledný objav Štátnej vedy: Centrom fantázie je mozgová uzlinka v oblasti Varolevovho mostíka. Stačí ju trikrát ožiarit' lúčmi X – a ste vyliečení z fantázie

navždy.

A ste dokonalí, ste roveň strojom, cesta k stopercentnému šťastiu je voľná. Ponáhľajte sa všetci – starí, mladí – na Veľkú operáciu. Ponáhľajte sa do posluchárni, kde sa Veľká operácia uskutočňuje. Nech žije Veľká operácia. Než žije Jednotný štát, nech žije Dobrodinec!"

...Keby ste toto všetko nečítali v mojich zápiskoch, ktoré skôr pripomínajú akýsi starý čudný román, keby sa vám v rukách ako mne chvela táto ešte tlačiarenskou čerňou voňajúca strana, keby ste vedeli ako ja, že je to tá najreálnejšia realita, keď aj nie dnešná, tak zajtrajšia – necítili by ste to isté ako ja? Nezakrútila by sa vám hlava ako mne? Nebežali by vám po chrbte sladkobôľne ľadové ihličky? Nemali by ste pocit, že ste giganti, Atlasovia a že keby ste sa vztýčili, určite hlavou narazíte o sklenenú povalu?

Zdvihol som slúchadlo:

– 1-330... Áno, áno, 330, – a potom som zadychčané vykrikol: – Ste doma, áno? Čítali ste – čítate? Je to predsa, je to... Fantastické!

– Áno... – a potom nadhlo zavládlo temné ticho. Slúchadlo bzučalo, o čomsi uvažovalo... – Musím vás dnes vidieť. Áno, u mňa po šestnástej. Bezpodmienečne.

Milá moja! Aká milá! „Bezpodmienečne..." Cítil som, že sa usmievam a že úsmev nemôžem potlačiť – takto ho aj ponesiem ulicou vysoko nad hlavou ako lampáš...

Vonku na mňa zaútočil vietor. Víril, svišťal, bičoval ma. Ale mne je ešte veselšie! Len si kvíľ, zavíjaj, je to jedno: teraz už steny nezvalíš. A nad

hlavou sa mi nesú oceľové mraky, nech: už nezatienite slnko – na večné veky sme ho my Ježišovia Kováci prikuli k zenitu.

Na nároží stál zomknutý húf Ježišov Kováčov, čelá pritískali o sklo steny. Vnútri ležal na bieloskvúcom stole človek. Spod bieleho rúška trčal žltý uhol bosých chodidiel, lekári v bielom sa skláňali v záhlaví, biela ruka podala ďalšej ruke plnú injekčnú striekačku.

– A vy ta prečo nejdete? – spýtal som sa neadresné, no vlastne všetkých odrazu.

– A vy? – obrátila sa ku mne guľatá hlava.

– Pôjdem neskôr. Predtým musím...

Trochu rozpačito som sa pobral ďalej. Naozaj musím predtým vidieť I. Ale prečo „predtým“, na tú otázku som si nevedel odpovedať...

Lodenica. Modravoľadový Integrál sa blyšťal, iskril. V strojovni hučali dynamá a donekonečna láskavo opakovali akési slovo – mne akoby známe slovo. Zohol som sa a pohladkal som dlhú studenú stenu motora. Milá... Aká je len milá. Zajtra ožiješ, zajtra ťa prvý raz v živote rozochvejú žeravo ohnivé iskry...

Akými očami by som teraz pozeral na toto sklené monštrum, keby sa odvčera nič nebolo zmenilo? Keby som vedel, že ho zajtra o dvanástej zradím... áno, zradím...

Ktosi sa ma opatrne dotkol lakťa. Obrátil som sa; tanierovitá, plochá tvár Druhého staviteľa.

– Iste už viete, – povedal.

– Čo také? O Operácii? To je, čo? Ako sa všetko odrazu, odrazu...

– O tom nehovorím; ale skúšobný let preložili na pozajtra. A to všetko pre tú Operáciu... Zbytočne sme sa štváli, naháňali...

„Všetko pre tú Operáciu...“ Aký smiešny, obmedzený človek. Nevidí si ďalej od taniera. Keby tak vedel, že nebyť Operácie, sedel by zajtra o dvanástej zamknutý v sklenej klietke, hádzal by sa v nej, škriabal by sa od zúfalstva na stenu...

Moja izba, 15,30. Keď som ta prišiel, zazrel som U. Sedela za stolom – kostnatá, rovná, neohybná – a podopierala si rukou pravé líce. Asi ma už čakala dlho, lebo keď mi vyskočila v ústrety, na líci mala päť jamôk po prstoch.

Na okamih vo mne ožilo ono nešťastné ráno, keď stála rozzúrená tamto pri stole, pri I... Trvalo to len okamih, všetko hneď zmylo dnešné slnko. Ako keď za jasného dňa vojdete do izby a stlačíte vypínač – lampička sa síce zažne, ale akoby jej ani nebolo: taká je smiešna, úbohá, zbytočná...

Bez váhania som jej podal ruku a všetko odpustil – chytila ma za obe

ruky, silne, bodavo mi ich stisla, potriasla vzrušene lícami, ovísajúcimi ako starodávne náušnice, a povedala:

– Čakám... iba chvíľočku... a len to vám chcem povedať, že som šťastná, šťastná kvôli vám! Veď viete, že dnes-zajtra budete zdravý ako rybička, akoby ste sa boli znovu narodili...

Na stole ležali dve posledné strany zápiskov – ležia tam odvčera. Keby vedela, čo som tam popísal... Ale mimochodom, už je to jedno: dnes je to už iba história, dnes je to až smiešne vzdialené, akoby videné cez obrátený ďalekohľad...

– Áno, – povedal som, – viete, teraz predom mnou kráčal človek a vrhal na dlažbu tieň. A viete, tieň sa leskol. A mne sa zdá, nie, som presvedčený, že od zajtra už ľudia nebudú vrhať tieň, ani jedna vec nebude vrhať tieň, všetko bude presvecovať slnko...

Povedala nežne, no rázne:

– Vy rojko jeden! Takto by som dovolila rozprávať len deťom v škole...

A vrela ďalej čosi o deťoch, o tom, ako všetky deti hromadne odvieďa na Operáciu a ako ich tam museli priviazať, a o tom, že „ľubiť treba bez milosti, áno, bez milosti“, a že sa aj ona napokon rozhodne...

Napravila si medzi kolenami sivomodrú látku, celého ma mlčky, rýchlo olepila úsmevom a odišla.

Našťastie, slnko dnes ešte nezastalo, ešte letí, onedlho bude 16 hodín, už klopem na dvere – srdce mi búcha...

– Vstúpte!

Hodil som sa ku kreslu, objal jej nohy a so zaklonenou hlavou som jej pozeral do očí – postupne, najprv do jedného oka, potom do druhého – a v každom oku sa vidím ako v zázračnom väzení...

Vonku za stenami vystrája búrka, mračná olovnatej ú – ale nech! Hlava mi ide prasknúť, slová zo mňa kypia a ja letím spolu so slnkom bohviekam... nie, teraz už vieme, kam – a za mnou letia planéty planéty chrliace plamene a obývané ohnivými spievajúcimi kvetmi a planéty nemé, modré, kde rozumné kamene žijú zjednotene v organizovaných spoločenskách, planéty, ktoré dosiahli vrchol absolútneho, stopercentného šťastia ako naša Zem...

Tu sa mi nad hlavou ozvalo:

– A nemyslíš, že vrchol – sú práve tie kamene organizované v spoločensťve?

Trojuholník tmavne, má čoraz ostrejšie uhly.

– A šťastie... Je čo? Ako je to? Túžby sú mučivé, no nie? A tak je jasné, že šťastie nastáva, keď už niety nijakých túžob, ani jedinej... Aký omyl,

aký nehorázný predsudok, že sme dosiaľ pred šťastie kládli znamienko plus, pred absolútne šťastie – samozrejme mínus – božské mínus.

Pamätám sa, že som len rozpačito zamrmlal:

– Absolútne mínus je 273° –

– No práve – mínus 273. Trochu je tam človeku zima, no práve to dokazuje, že je na vrchole.

Ako vtedy kedysi dávno hovorila akosi cezo mňa, mnou – rozvíjala moje myšlienky až do konca. Ale bolo v tom i čosi hrozivé, už som to nevládal znieť, a len s námahou som vytisol zo seba slovo „nie“.

– Nie, – povedal som. – Ty... žartuješ...

Zasmiala sa nahlas, príliš nahlas. A rýchlo, v mihu dospela po akúsi hranicu, zarazila sa a – stíchla... Prestávka.

Vstala. Položila mi ruku na plece. Dlho, skúmavo na mňa pozerala. Potom ma pritiahla k sebe – a všetko je preč; zostali iba jej ostré, horúce pery.

– Zbohom!

Zaznelo to zďaleka, odkiaľsi zhora, a ku mne to doľahlo neskoro, možno až o minútu alebo dve.

– Prečo „zbohom“?

– Si predsa chorý, kvôli mne si napáchal zločiny, pre teba sú to múky, však? A teraz tá Operácia – vyľieči ťa zo mňa. Preto vravím – zbohom.

– Nie, – skríkol som.

Kruto ostrý, čierny trojuholník na bielom:

– Ako to? Nechceš šťastie?

Hlava mi šla puknúť, dva logické vlaky sa zrazili, všíli sa na seba, s rachotom drúzgali...

– No tak, čakám, vyber si: Operácia a stopercentné šťastie, alebo...

– „Nemôžem bez teba žiť," – povedal som – alebo som si to len pomyslel, neviem, ale I to počula.

– Áno, viem, – odvetila. A pokračovala ešte vždy s rukami na mojich pleciach a s očami upretými do mojich očí:

– Teda – do videnia zajtra. Zajtra o dvanástej – zapamätal si si?

– Nie. Odložili to o deň... Až pozajtra...

– Tým lepšie pre vás. O dvanástej – pozajtra...

Išiel som sám šerou ulicou. Vietor ma zvrátil, niesol, hnal ako papierik, úlomky oloveného neba padali, padali nekonečnom – takto im prichodí padať ešte deň, dva... Otierali sa o mňa unify chodcov, no v podstate som bol sám. Bolo mi jasné, že všetci sú zachránení, no pre mňa že záchrany nieto, lebo nechcem byť zachránený... a ani o to nestojím...

Náčrt:

NEVERÍM. TRAKTORY. ĽUDSKÁ TRIESOČKA

Veríte, že zomriete? Áno, človek je smrteľný, ja som človek, a tak... Ale nie, to nie je ono: viem, že vy to viete. Ale spytujem sa: už ste uverili, uverili definitívne, uverili nie rozumom, ale telom, že raz prsty, ktoré napríklad teraz držia túto stranu, zožltnú, zľadovejú...

Pravdaže neveríte, preto ste ešte doteraz neskočili z deviateho poschodia na dlažbu, preto doposiaľ jete, prevraciate strany, holíte sa, usmievate, píšete...

To isté – áno, práveže to isté – sa deje dnes so mnou. Viem, že čierna malá ručička na hodinách smeruje sem, dolu, k polnoci, znova pomaly stúpa nahor, prekročí poslednú hranicu a príde neuveriteľný zajtrajšok. Viem to, no predsa akosi stále neverím – alebo sa mi len zdá, že dvadsaťštyri hodín akoby bolo dvadsaťštyri rokov. A preto môžem ešte čosi robiť, kamsi sa náhliť, odpovedať na otázky, vystupovať po cestičke k Integrálu. Ešte cítim, ako sa pohojdávana vode, a viem, že sa musím chytiť zábradlia – pod rukou si uvedomujem studené sklo. Vidím, ako živé žeriavy zohýňajú svoje žeriavie krky, naťahujú zobáky a obozretne, nežne krmia Integrál tou nebezpečnou potravou pre motory. A dolu na rieke vidím jasnomodré, vetrom vzduté vodné žily, uzly. Ale poviem vám, to všetko je veľmi ďaleko odo mňa, je to cudzie, nevýrazné ako náčrt na papieri. A začudoval som sa, keď nevýrazná, iba načrtnutá tvár Druhého staviteľa zrazu prehovorila:

– Tak, ako bude – koľko paliva naložíme pre motory? Ak rátame s troma... no, s tri a pol hodinami...

Pred sebou mám ruku ako premietnutú na ryse a tá ruka drží logaritmický číselník, na ňom je cifra 15.

– Pätnásť ton. Alebo radšej naložte sto...

– Lebo veď viem, že zajtra –

Kútikom oka vidím, ako sa ruka s číselníkom nebadane zachvela.

– Sto? Prečo až toľko? Nepôjdeme predsa ďaleko. To by bolo viac ako na týždeň!

– Všetličo sa môže stať... ktovie...

– Viem...

Vietor hvízda, vzduch je až do vrchu nabitý čímisi neviditeľným. Ťažko sa mi dýcha, ťažko chodí a ťažko, pomaly, no nezastaviac sa ani na sekundu, posúva sa ručička na akumulátorovej veži tam na konci prospektu. Modrý hrot veže prebleskuje mrakmi a temne zavýja – berie elektrinu. Zavýjajú trúby Hudobných závodov.

Ideme ako vždy v radoch po štyroch. Ale rady sú akési vratké – možno sa kníšu, vlnia od vetra. A čoraz väčšími. Na rohu o čosi narazili, cúvli, už sa zbili do húfu, meravého, dychčiaceho, trčia z neho iba dlhé, husie krky.

– Pozrite! Pozrite tamto, rýchlo!

– To sú oni! Oni!

– Ja za nič na svete! Za nič – radšej vopchám hlavu do Stroja...

– Ticho! Blázon jeden...

Poslucháreň na rohu má dvere dokorán otvorené a z nich pomaly, nemotorne vychádza kolóna asi päťdesiatich ľudí. Mimochodom, výraz '„ľudi“' na nich nesedí: namiesto nôh majú ťažké, kovové kolesá na neviditeľný pohon; nie sú to ľudia, ale traktory podobné človeku. Nad hlavami im vo vetre plieska biela zástava s obrazom slnka vyšitým zlatom a v jeho lúčoch sa skvie nápis: „My sme prví! Nás už operovali! Nasledujte nás všetci!"

Pomaly, no nezadržateľne preorali húf – a je jasné, že keby namiesto neho narazili na múr, strom, dom, presne takto, nezastaviac sa, preorali by múr, strom, dom. A už sú v strede prospektu. Zoskrutkovali sa, rozťahli do reťaze a otočili sa tvárou k nám. A my – napätý húf zježený hlavami – čakáme. Krky naťahujeme ako husi. Mraky. Vietor hvízda.

Vtom sa konce reťaze sprava, zľava bleskovo ohli smerom k nám, už nás zovreli do kruhu a tlačili – ako ťažký voz do kopca – k dokorán otvoreným dverám, za prah, dnu...

Ktosi zjačal:

– Vháňajú nás dnu! Utekajte!

Všetko vyrazilo vpred. Pri stene ešte bola voľná medzierka, všetci sa ta vrhli hlavami vpred – hlavy sa v mihu zahrotili ako klin, aj lakte, rebrá, plecia, boky sa zahrotili. Ako prúd vody zovretý hadicou sme sa vejárovitě rozstrekli na všetky strany, všade naokolo sa mihajú, dupotajú nohy, hádžu sa ruky, unifý. Oči mi na okamih utkveli na tele prehnutom na dvakrát ako písmeno S, na priesvitných krídlatých ušiach – no telo už zmizlo, akoby sa bolo pod zem prepadlo, som sám uprostred rozkmitaných rúk a nôh – bežím...

Práve som v akomsi priechode naberal dych chrptom pritisnutý k bráne, keď vtom ku mne akoby bol vietor dohnal ľudskú triesočku.

– Stále... stále som sa vás držala... Viete, nechcem to. Súhlasím...

Okrúhle, drobné ruky mi držia rukáv, okrúhle modré oči: je to ona, je to O. Zrazu sa káže dolu stenou a zosunie sa na zem. Schúlila sa tam dole na studených schodoch do kľbka, a ja stojím nad ňou, hladkám ju po hlave, po tvári – ruky mám celé mokré. Akoby som bol veľmi vysoký, a ona maličkou, maličkou časťou mňa. Je to čosi celkom iné ako s I, a hneď si predstavujem, že čosi podobné asi cítili starovekí ľudia vo vzťahu k súkromným deťom.

Zdola sa cez ruky, prikrývajúce tvár, nezreteľné ozvalo:

– Noc čo noc... Keď ma vyliečia, nebudem už môcť... Noc čo noc sama v tme rozmýšľam o ňom, aký bude, ako ho budem... Po tom by som už nemala prečo žiť – chápete to? Musíte, musíte...

Neprijemný pocit – ale naozaj som presvedčený, že musím, áno. Neprijemný, lebo táto moja povinnosť je ďalším zločinom na mojom konte. Neprijemný, lebo biele nemôže byť súčasne čierne, povinnosť a zločin nejdú dokopy. Alebo nie je v živote ani čierne ani biele, a farba závisí iba od logickej premisy. A ak premisou bolo to, že som jej protizákonne dal dieťa...

– No dobre, len nesmiete, nesmiete... – vravím. – Uvedomte si, že vás musím zaviesť k I – ako som vám už raz navrhol – a že ona...

– Áno... (ticho, s rukami na tvári).

Pomohol som jej vstať. A mlčky, každý zábrany do vlastných – a možno do tých istých – myšlienok, sme sa pustili po temnejšej ulici medzi nemými olovenými domami cez neohybné, šibúce vetvičky vetra...

V ktoromsi priezračnom napätom bode som v hvizde vetra zachytil známe, akoby mláskou sa čvachtajúce kroky. V zákrute som sa obzrel – uprostred prevrátené sa nesúcich mračien, odzrkadlených v kalnom skle dlažby – zazrel som S. Ruky som mal hneď akési cudzie, prestali sa kývať do rytmu, a nahlas som začal O rozprávať, že zajtra... áno, zajtra prvý raz poletí Integrál a že to bude čosi nevidané, neslýchané, zázračné i desivé.

O sa ohúrené, okrúhlo pozerá na mňa, na moje nezmyselne, hrmotne sa klátiace ruky. Nepripustím ju však k slovu, hovorím a hovorím. A vo mne oddelene, tak, že to počujem iba ja, horúčkovito bzučí a klepká myšlienka: „Nemôžem... musím to nejako... Nemôžem ho priviesť kí-...“

A namiesto toho, aby som zabočil doľava, odbočím doprava. Most nastavuje svoj pokorný, otrocký zohnutý chrbát nám trom: mne, O a jemu, S, vzadu. Z osvietených budov na druhom brehu sršia do vody svetlá, triešťa sa na tisícky horúčkovito poskakujúcich, bielou besnou penou ošplechnutých iskier. Vietor hučí, kdesi dosť blízko sa napína basová

struna hrubá ako povraz. A cez basový tón sa vzadu ešte stále ozývajú —

Môj dom. Pri bráne O zastala a zamrmlala:

– Nejdem! Sľúbili ste predsa...

No nedal som jej dokončiť vetu, vsotil som ju rýchlo dnu, a sme vo vestibule. Nad stolíkom vidím známe, vzrušene sa natriasajúce, ovísajúce líca; okolo stolíka sa hrčia čísla, hádajú sa, hlavy, previsajúce cez zábradlie na prvom poschodí, po jednom zbiehajú dole. To si však nechám na neskôr... Teraz som odvliekol O do protíľahlého kúta, sadol som si chrbtom k stene (za stenou kížal sem a ta tmavý tieň s veľkou hlavou), vytiahol som blok.

O sa pomaly spúšťala do kresla, telo pod unifou akoby sa vyparovalo, roztápalo, až napokon ostali len prázdne šaty a prázdne oči, vysávané modrou prázdnotou. Ustato riekla:

– Prečo ste ma sem priviedli? Klamali ste ma?

– Nie... Ticho! Pozrite za stenu, vidíte?

– Vidím. Tieň.

– Sleduje ma... Nemôžem. Viete, nesmiem. Napíšem dve slová, lístok zoberiete a pôjdete ta sama. Lebo viem, že on ostane tu.

Pod unifou sa už zase hýbalo naliate telo, brucho sa jemne zaokrúhlilo, líca jej jemne zafarbili zore, úsvit.

Vsunul som jej do studených prstov lístok, zovrel som ich a naposledy som si očami načrel z modroty jej očí.

– Zbohom! Možno sa ešte raz...

Oslobodila si ruku. Zhrbila sa a pomaly spravila dva kroky, rýchlo sa otočila, a už je zase pri mne. Pery sa jej hýbu, očami, perami, celým telom vyjadruje to isté, to isté slovo – ten neznesiteľný úsmev, tá bolesť...

A potom je už tá zhrbená ľudská triesočka na prahu, už je za stenou jej drobný tieň – no už sa neobzrie, ide rýchlo, čoraz rýchlejšie...

Prikročil som k stolíku U. Povedala mi vzrušene, rozhorčene nadúvajúc žiabre:

– Všetci tuším zošaleli! Tento tu tvrdí, že videl pri Starovekom dome nahého človeka pokrytého srst'ou...

Zo zmäteného, hlavami zježeného chumľa sa ozvalo:

– Áno! Opakujem ešte raz: videl som ho, áno.

– Čo vy na to, ha? Výplod chorého mozgu!

Vyslovila to tak presvedčivo a neodvolateľné, že som si položil otázku: „Nie je naozaj len výplodom chorého mozgu, čo sa so mnou a okolo mňa v poslednom čase deje?“

Pozrel som však na svoje chlpaté ruky, a hneď som si spomenul: „Asi

máš v sebe kvapku ľesnej krvi... A možno ťa práve preto..."

Nie: na šťastie to nie je výplod chorého mozgu. Nie: na šťastie to nie je výplod chorého mozgu...

Náčrt:

*(TOTO BUDE BEZ NÁČRTU, NARÝCHLO,
POSLEDNÉ RIADKY)*

Ten deň nastal.

Chytré noviny: možno v nich... Čítam noviny očami (presne tak: moje oči sú teraz perom, počítačom, ktoré človek drží, cíti v rukách – sú čímsi cudzím, sú nástrojom).

Cez celú prvú stranu – veľké písmená:

– „Nepriatelia šťastia nespia. Držte sa ho oboma rukami! Zajtra sa zastavuje všetka práca – všetky čísla sa dostavia na Operáciu. Tí, čo sa nedostavia, pôjdu do Dobrodincovho Stroja.“

Zajtra! Vari ešte môže byť – vari ešte bude nejaké zajtra?

Hnaný zotrvačnosťou som ako vždy natiahol ruku (nástroj) k poličke, založil som dnešné noviny k ostatným do zlatom zdobených dosiek. A pritom rozmýšľam:

„Načo? Nie je to jedno? Sem, do tejto izby, sa aj tak už nikdy viac, nikdy...“

Noviny padli z poličky na zem. A ja stojím, prejdem pohľadom izbu dookola a rýchlo so sebou beriem, horúčkovo balím do neviditeľného kufra všetko, čo mi je ľúto nechať tu. Stôl. Kniha. Kreslo. V kresle vtedy sedela I – a ja pri nej dole, na zemi... Posteľ...

Potom minútu, dve hlúpo čakám na nejaký zázrak, možno zazvoní telefón, možno I povie, že...

Nie. Zázrak sa nekoná...

Odchádzam – do neznáma. Toto sú moje posledné riadky. Zbohom, vy neznámi, vy milovaní, s ktorými som prežil toľko strán, ktorým som sa ja, chorý na dušu, odhalil do poslednej skrutôčky, do poslednej prasknutej pružiny...

Odchádzam.

Zápis 34

Náčrt:

PREPUSTENCI. SLNEČNÁ NOC. RÁDIOVÁ VALKÝRA

Och, radšej keby som bol seba i všetkých rozbil na márne kusy, keby som sa bol radšej spolu s ňou ocitol kdesi za Stenou medzi zverou čeriadou žlté tesáky, keby som sa sem radšej už nikdy nebol vrátil! Bolo by mi sto ráz, tisíc ráz ľahšie. Ale teraz čo? Mám ísť a zahlušiť tú — Ale pomohlo by to?

Nie, nie, nie! Vzchop sa, D-503. Vyšvihni sa na pevnú os logiky, zapri sa čo len nakrátko z celej sily do páky a otáčaj ako staroveký otrok žarnovom sylogizmov, kým si nepremyslíš a nezapišeš všetko, čo sa odohralo...

Keď som vstúpil do Integrálu, všetci boli už zhromaždení, všetci boli na svojich miestach, všetky plásty gigantického skleneného úľa boli plné. Cez sklo palúb bolo vidieť, ako sa všade – pri telegrafoch, dynamách, transformátoroch, výškomeroch, ventiloch, ručičkách, motoroch, čerpadlách, rozvodoch – hmýria drobunkí ľudia. Aj v klubovni sa skláňali nad tabuľkami a prístrojmi akísi ľudia, asi ich vyslal Vedecký výbor. A pri nich stál Druhý staviteľ s dvoma asistentmi.

Všetci traja vťahujú krky ako korytnačky, tváre majú strhané, jesenné, bez lúčov.

– Tak ako? – spýtal som sa.

– Nuž... Dost' zle... – šedo, bez lúčov sa usmial ktorýsi z nich. – Môže sa stať, že budeme nútení pristáť kdesi v neznáme. A vôbec, nevedno...

Nevydržal som sa dívať na nich, na tých, ktorých týmito, hľa, rukami o hodinu navždy pozbavím pohodlia cifier Časovej tabule, navždy odtrhnem od materinských pŕs Jednotného štátu. Pripomínali mi tragický obraz Troch prepustencov – ich príbeh pozná každý školák. Je to príbeh o tom, ako tri čísla v rámci pokusu na mesiac prepustili z práce: robte si, čo chcete, choďte si, kde chcete.* Tí nešťastníci sa ponevierali okolo pracoviska a hladnými očami pozerali dnu; zastavovali sa na námestiach a celé hodiny robili tie pohyby, ktoré sa stali v určitom čase potrebou ich organizmu:

* Stalo sa to dávno, v III. storočí pred Časovou tabuľou.

pílili a hobl'ovali vzduch, neviditeľnými kladivami klepkali, búchali do neviditeľných ingotov. Na desiaty deň sa zosypali: chytili sa za ruky, vošli do vody a za zvukov Pochodu sa ponárali hlbšie a hlbšie, až kým sa voda nezavrela nad ich mukami...

Opakujem: bolo nad moje sily dívať sa na nich – čím skôr preč! – Ešte skontrolujem strojovňu, – povedal som, – a potom vyrazíme.

Vypytovali sa ma na čosi také, aké napätie má byť pri začiatočnom výbuchu, koľko vodnej záťaže treba dať do nádrže na korme. Akoby som mal v sebe gramofón: ten odpovedal na všetky otázky rýchlo a presne, no myslel som pritom na svoje.

A tu v úzkej chodbičke mi predsa len čosi preniklo do vedomia – a v tej chvíli sa to vlastne všetko začalo.

V úzkej chodbičke sa mihali sivé unify, šedé tváre, a medzi nimi aj istá tvár: vlasy narazené do čela, oči spod obočia – áno, je to on. A pochopil som: sú tu, a ja nemám úniku, a ostáva mi už len niekoľko desiatok minút... Schytila ma triaška, drobušká, molekulárna (držala sa ma až do konca), akoby kdesi nablízku stál gigantický motor, no stavba môjho tela je príliš ľahká, a trasú sa aj steny, priečky, káble, nosníky, svetlá...

A ešte neviem, či je tu I. Teraz to už nemám čas zisťovať, dostal som odkaz, aby som ihneď prišiel do veliteľskej kabíny: je čas vydať sa na cestu... Ale kam?

Šedé tváre, bez lúčov. Dole na vode modré žily. Ťažké, olovené pláсты neba. A vari z olova je i moja ruka, keď ňou pohnem a dvíham slúchadlo veliteľského telefónu.

– Hore – 45°!

Tlmený výbuch – otras – rozbúrená bielo-zelená hora vody za kormou – mäkká, gumová paluba pod nohami sa prepadáva – a všetko ostáva dole, všetok život, navždy... Na okamih sa všetko naokolo – čoraz hlbšie sa prepádavajúc do akéhosi krátera – schúlilo – vypuklý ľadovomodrý náčrt mesta, guľaté bublinky kopúl, osamelý olovený prst akumulátorovej veže. Potom na okamih – vatovitá opona oblakov – preletíme cez ňu – a je tu slnko, modré nebo. Sekundy, minúty, míle – modrota rýchlo tvrdne, nalieva sa čerňou, na čerňi vystupujú hviezdy ako kvapky studeného, striebřistého potu...

A nastala desivá, neznesiteľne žiarivá, čierna, hviezdnatá, slnečná noc. Akoby ste boli zrazu ohluchli: ešte vidíte, že dýzy revú, no iba to vidíte: dýzy sú nemé, je ticho. Také nemé bolo slnko.

Bolo to prirodzené, dalo sa to čakať. Vynorili sme sa z atmosféry. Ale stalo sa to tak rýchlo, náhle, že sa všetci naokolo zľakli, stíchli. No mne

akoby sa bolo pod tým nemým slnkom uľavilo: akoby som sa bol naposledy prikrčil a prestúpil osudový prah a moje telo je už tam kdesi dole a letím zrazu celkom iným svetom, kde je všetko nové, prevrátené...

– Držať kurz, – zavolať som do strojovne, – vlastne nie ja, ale ten gramofón vo mne, a ten gramofón podal mechanickú, klbovitú rukou slúchadlo Druhému staviteľovi. A ja, odiaty jemnou, molekulárnou triaškou (vedel som o nej iba ja), som sa rozbehol dolu, hľadať...

Dvere do klubovne, áno – tie: o hodinu ohlušujúco zrinčia, zamknú ich... Pri dverách stojí neznámy človek, malý, s všednou tvárou, aká by sa ľahko stratila medzi sto, tisícmi ľuďmi, iba ruky má neobyčajne dlhé, až po kolená: akoby mu ich boli napochytro omylom pripli z inej ľudskej várky.

Dlhá ruka sa vystrela, zahradila mi cestu:

– Kam idete?

Je mi jasné: nevie, že ja viem všetko. Nech si, možno to tak musí byť. Zvysoka a úmyselne tvrdo som povedal:

– Som staviteľ Integrálu. A ja som zodpovedný za priebeh skúšky. Je vám to jasné?

Ruka zmizla.

Spoločenská miestnosť. Nad prístrojmi a mapami sa skláňajú sivo štetinaté, žlté, plešaté, vyzreté hlavy. Jedným pohľadom ich beriem do hrsti a nazad, chodbou, schodíkmi, dolu do strojovne. Horúčava a rachot potrubia rozžeraveného výbuchmi do biela, zúfalé a akoby omámené podpory ligotavých hriadeľov, ledva badateľná, no neprestávajúca triaška ručičiek na ciferníkoch...

A konečne pri tachometri, ale s čelom nízko skloneným nad papiermi...

– Počúvajte... (rachot: musím mu kričať rovno do ucha). – Je tu I? Kde je?

Usmeje sa spod tienistého obočia:

– I? Tamto je. Pri vysielačke...

Bežím ta. Sú tam traja. Všetci majú na hlavách krídlaté kukly so slúchadlami. I akoby bola o hlavu vyššia; taká krídlatá, blyštiaca sa, letiaca vyzerá ako pradávna valkýra, a tie modré iskriská hore na hrote antény akoby vychádzali rovno z nej, z nej sa aj šíri tá ľahká, ozónová vôňa bleskov.

– Keby niekto... hoci povedzme, vy... – povedal som jej zadychčané (od behu). – Musím vyslať správu dolu, na zem, do lodenice... Poviem vám, čo...

Centrála susedí s kajutkou. Za stolom som jej stisol ruku:

– Čo bude? Tak, čo bude?

– Nevieť. A to je na tom to zázračné: letieť do neznáma... A čoskoro bude 12-a nekonečno, hm? Noc... kde budeme v noci? Možno na tráve, na suchom lístí...

Sršia z nej modré iskry a šíri sa vôňa bleskov, moja triaška zintenzívnela.

– Poznačte si, – poviem hlasno a ešte vždy zadychčané (od behu). – Čas 11,30. Rýchlosť: 6 800...

Spod krídlatej kukly, neodtŕhajúť pohľad od papiera, povedala ticho:

– ... Včera večer prišla za mnou s lístkom od teba... Viem – všetko viem: mlč. Ale dieťa je od teba, však? Vypravila som ju – a už je tam, za Stenou. Bude čakať...

Vrátil som sa do veliteľskej kajuty. Už je tu zase tá fantastická noc s čiernym hviezdnatým nebom a oslepujúcim slnkom; pomaly, z minúty na minútu pokrívajú ručička hodín na stene; a všetko – ako v hmle – je odiate ledva badateľnou (vlastne iba mne badateľnou) triaškou.

Bohvie prečo sa mi zdalo, že bude lepšie, ak sa to všetko neodohrá tu, ale dole, bližšie pri zemi.

– Stop, – zavolať som do strojovne.

Všetko ide ešte zotrvačnou silou, lenže pomalšie, pomalšie. Teraz sa Integrál zachytil o akýsi vlások, sekundu visel nehybne, potom sa vlások pretrhol a Integrál čoraz rýchlejšie klesá. A v mlčaní ubiehajú minúty, desiatky minút – počuť tep – ručička pred očami sa blíži k 12, a mne je zrazu jasné, že ja som ten kameň a I zem, som kameňom, ktorý ktosi hodil, a kameň musí padnúť, musí udrieť o zem, aby sa mohol rozletieť na kúsky... A čo ak... dole sa už steli pevný modrý dym oblakov – čo ak...

Ale ten gramofón vo mne chytil kľbovito, presne slúchadlo, zavelil „pomalý chod“ – a kameň prestal padať. A už len ustato odfrkujú štyri spodné odbočky – dve vzadu a dve vpredu – iba natoľko, aby sa vyrovnala hmotnosť Integrálu; potom Integrál, ešte sa chvejúc, znehybnel asi kilometer nad zemou – akoby bol hodil kotvu.

Všetci sa vyhrnuli na palubu (je práve 12, zvoní na obed), naklonili sa cez sklenené zábradlie a dychtivo, chvatne, na dúšok hltali neznámy svet tam dolu za Stenou. Jantár, zeleň, modrota: jesenný les, lúky, jazero. Na krajíčku modrého tanierika sa žltne kostnaté rumovisko, hrozí tam žltý, vyschnutý prst – asi zázrakom uchránená kostolná veža.

– Pozrite, pozrite! Tamto, kúsok doprava!

Po zelenej pustine rýchlo poletoval hnedý tieň akejsi škvryny. Mám ďalekohľad, automaticky som ho zdvihol k očiam: po hrud' v tráve, s vejúcim chvostom, poskakovalo stádo hnedých koni a na chrboch sa im

niesli tí strakatí, bieli, havraní...

Za chrptom sa mi ozvalo:

- Ved' vám vravím – videl som tvár.
- Ale choďte! To si rozprávajte niekomu inému!
- Tu máte ďalekohľad...

No konec už zmizli. Zelená pustina bez konca kraja...

A v pustine, napĺňajúcej mňa i všetkých ostatných, prenikavo zadrmčal zvonec: obed, o minútu 12.

Svet sa v mihu rozletel na úlomky. O schodíky cvengol čísi zlatý štítok, ale mne je to jedno – práve mi zaškrípал pod opätkom. Hlas: „Vravím vám, že to bola tvár!“ Temný štvorec: otvorené dvere do spoločenskej miestnosti. Zaťaté, biele ostré zuby v úsmeve...

A v tej chvíli, keď nekonečne pomaly, ani nedýchajúc od úderu k úderu, začali odbíjať hodiny a prvé rady sa už pohli, štvorec dverí prekrížili dve povedomé, neprirodzene dlhé ruky:

– Stáť!

Do dlane na mi zaryli prsty, je to I, stojí pri mne:

- Kto je to? Poznáš ho?
- A nie je to... nie je...

Stojí – na číhši pleciach. Nad stovkou tváří – jeho tvár, čo by sa ľahko stratila medzi stovkami, tisícami iných tváří, no je súčasne jedinečná:

– V mene Strážcov... Vy, ktorých sa to týka, počúvajte: my vieme. Nepoznáme síce vaše čísla, ale vieme všetko. I n t e g r á l váš nebude! No skúška sa musí doviest' do konca a o to sa postaráte vy, vlastnými rukami. Neopovážte sa ani ceknúť! A potom... Ostatne, nemám už čo povedať...

Ticho. Sklenené platne pod nohami zrazu zmäkli, zvatovateli, aj nohy mi zmäkli, zvatovateli. Vedľa seba vnímam iskrivo snehobiely úsmev, zúrivé, modré iskrenie. Cez zuby mi do ucha zašepkala:

– Vaša robota, čo? „Splnili ste si povinnosť?“ Nuž čo... Vytrhla si ruky z mojich, jej valkýrovitá, hrozivo krídlatá kukla je už kdesi ďaleko vpredu. Odchádzam zarazene, mlčky ako všetci do spoločenskej miestnosti...

„Ja som to predsa nebol, nebol! S nikým som o tom nehovoril okrem týchto bielych nemých strán..."

Skríkol som v duchu – nepočuteľné, zúfalo. Sedela na druhej strane stola oproti mne, a ani jediný raz sa ma nedotkla pohľadom. Vedľa nej vidím čísi vyzreto žltú plešinu. Počujem (hovorí I):

– „Šfachtosť“? No tak, profesor, už len jednoduchá filozofická analýza toho slova ukazuje, že je to predsudok, prežitok staroveku, feudalizmu. My...

Cítil som, že blednem – iste si to všetci všimnú... No gramofón vo mne vykonal 50 stanovených žutí na každý kúsok, uzatvoril som sa v sebe ako v starom nepriehľadnom dome, dvere som zavalil kameňmi a zastrel okná...

Potom sa mi ocitlo v rukách slúchadlo veliteľského telefónu, a letíme – v ľadovom neodvolateľnom smútku – cez oblaky – do ľadovej hviezdnošnečnej noci. Minúty, hodiny. A vo mne po celý čas zimnične, na plný chod pracuje motor logiky – ale tak ticho, že ho nepočujem ani ja sám. Lebo zrazu v ktoromsi bode modrého priestranstva sa vynára môj písací stôl, nad ním žiabrovité líca U a zabudnutá strana mojich zápiskov. A je mi celkom jasné, že nikto iný, len ona mohla...

Ach, keby som sa dostal k rádiu... Krídlaté kukly, vôňa modrých bleskov... Pamätám sa, že som jej čosi hlasno vrazil, a pamätám sa, ako pozerala cezo mňa, akoby som bol zo skla, a z tej diaľky ku mne dol'ahlo:

– Nemám čas: na príjme mám zem. Nadiktujte to tamtej...

A tak som v kajutke po krátkom zaváhaní ráznym hlasom nadiktoval:

– Čas – 14,40. Smer: dole! Vypnúť motory. Je koniec všetkého.

Veliteľská kabína. Strojové srdce Integrálu zastalo, padáme, ale moje srdce nestihlo padať, zaostalo, stúpa mi do hrdla. Oblaky – a zelená škvrna v diaľke je čoraz zelenšia, čoraz viditeľnejšia a už sa rúti na nás – a teraz je koniec –

Porcelánovo biela, strhaná tvár Druhého staviteľa. Asi do mňa strčil z celej sily, do čohosi som vrazil hlavou a už so zastierajúcim sa vedomím, padajúc, som ako v hmle počul:

– Korma – plný chod!

Prudký skok dohora... Na viac sa nepamätám.

Náčrt:

V OBRUČÍ. MRKVIČKA. VRAŽDA

Celú noc som nespal. Celú noc som rozmýšľal o jednom...

Hlavu mám po včerajšku stiahnutú obvázom. No: nie je to obváz, ale obruč; obruč krutá, zo sklenenej ocele, narazená na hlavu, a ja blúdím v tom oceľovom kruhu: zabiť U. Zabiť U a potom ísť k I a povedať: „Teraz mi už veríš?“ Najodpornejšie zo všetkého na tom je, že vražda, rozdrúzgať čímsi hlavu, je čosi špinavé, pradávné – pri tej predstave mám v ústach zvláštnu, hnusne sladkastú chuť, takže nie som schopný prehltnúť slinu – stále odplávam do vreckovky a v ústach mám sucho.

V skrini mi leží ťažká tyč, čo praskla pri odlievaní (mal som prezrieť štruktúru lomu pod mikroskopom). Zápisky som stočil do rúrky (nech si ma prečíta celého, do poslednej bodky), tyč som vopchal do nej a šiel som dole. Schodisko nemá konca, schody sú odporne klzké, vlhké, utieram si ústa vreckovkou ...

Už som dolu. Srdce mi trieska. Zastal som, vytiahol som tyč a idem k stolíku...

Lenže U tam nebola – iba prázdna ľadová doska. Tu som si spomenul, že dnes sa nepracuje; lebo všetci musia ísť na Operáciu, a teda jasná vec, nemá tu koho zapisovať...

Som vonku. Vietor. Nebo zložené zo železných platní. Takto to bolo v ktoromsi okamihu i včera: svet sa rozletel na jednotlivé ostré kúsky, a každý kúsok v strmhlavom páde na sekundu zastal, zavisol mi pred očami – a bez stopy sa vyparil.

Akoby sa čierne, presné písmená na tejto strane zrazu pohli a v strachu sa rozpáchli na všetky strany, už netvoría slová, iba bľabot: rach-pfch-li-. Aj na ulici je dav uvoľnený, netvorí rady – dopredu, dozadu, krížom-krážom.

A zrazu nieto nikoho. Na sekundu v strmhlavom páde zaznamenávam: tamto na prvom poschodí, v sklenej klietke visiacej vo vzduchu sa postojáčky bozkáva muž a žena, žena sa akosi zlomene od neho odkláňa. Je to posledný raz, navždy. ...

Tamto na rohu sa hýbe pichľavý ker hláv. Nad hlavami sa akosi oddelene trepoce zástava, na nej slová: „Preč so Strojom! Preč s

Operáciou!" Mihlo sa mi hlavou (oddelene): „Asi každý cíti takú bolesť, aká sa dá vytrhnúť iba spolu so srdcom, a každý musí ešte niečo spraviť, prv než – –" A na sekundu nejestvuje na svete nič, iba (moja) zvieracia ruka s ťažkou železnou tyčou...

Tamto je chlapec: ženie sa vpred, spodná pera vrhá tieň. Spodnú peru má vyvrátenú ako manžetu na rukáve, vyvrátenú má i tvár, reve, uteká pred kýmisi, za ním – dupot...

Chlapec mi vnukol myšlienku: „Áno, U by mala byť teraz v škole, musím sa ponáhľať." A rozbehol som sa k najbližšej stanici metra.

Pred vchodom mi v behu ktosi zakričí:

– Nechodia! Vlaky dnes nechodia! Tam –

Aj tak som zišiel dole. Hotové šialenstvo. Blyskot brúsených krištáľových slnc. Nástupisko vydláždené hlavami. Prázdny, nehybný vlak.

A v tichu počuť hlas. Nevidieť ju, ale ja poznám, poznám ten pružný, ako prút ohybný, šľahajúci hlas – kdesi tam musí byť ona i k sluchám vytiahnutý ostrý trojuholník obočia... Skríkol som:

– Veď ma pusťte! Pusťte ma tam! Musím –

No zovreli ma kliešte a už mám ruky, plecia priklinované. V tichu sa rozľahol hlas:

– ... Áno: bežte si hore! Tam vás vyliečia, tam vás nakrmia sladkým šťastím, a takí sýti sa môžete oddať driemotám, môžete organizovane, do rytmu pochrapkávať – vari nepočujete tú veľkolepú symfóniu chrápania? Ste smiešni: chcú vás predsa oslobodiť od otáznikov, čo sa zvíjajú ako červy, čo trýznivo hryzú ako červy. A vy tu stojíte a počúvate ma. Hore sa, rýchlo na Veľkú operáciu! Čo vás po tom, že ja tu zostanem sama! Čo vás po tom, že nechcem, aby za mňa chceli iní, že chcem sama chcieť – a ak chcem nemožné... Iný hlas – pomalý, temný:

– Aha! Nemožné? To znamená – hnať sa za tvojimi sprostými fantazmagóriami a ešte ti mávať pred nosom mrkvičkou? Veru nie: chytíme ju a nepustíme, a potom...

– A potom sa nažeriete a zachrápete a budete pred nosom chcieť novú mrkvu. Vraj ľudia v staroveku chovali zviera, osla. Aby ho donútili ísť dopredu, priviazali mu pred papuľu na oje mrkvu tak, aby ju nemohol chytiť. A keď ju chytil, tak ju zožral...

Vtom kliešte povolili, vrhol som sa do stredu, kde hovorila I, no v tej chvíli do ľudí akoby strelil – vzadu sa ozval výkrik: „Idú sem, idú sem!" Svetlo poskočilo, zhaslo – ktosi prestrihol drôt a – lavína, výkriky, chrapot, hlavy, prsty...

Ako dlho sme sa valili podzemným tunelom, neviem. Konečne schody –

šero – je čoraz jasnejšie – a sme znova vonku – a tam sme sa vejarovité rozprchlí na všetky strany...

A som sám. Vietor, šerý, nízky súmrak – tesne nad hlavou. Na mokrom skle chodníka – veľmi hlboko – sú prevrátené svetlá, steny, postavy pohybujúce sa hore nohami. A ten strašne ťažký zvitok v ruke ma ťahá do hĺbky, ku dnu.

Dole za stolíkom U ešte nebola, aj jej izba je prázdna, temná.

Vyšiel som do svojej izby, zažal som. V sluchách zovretých obručou mi búcha, chodím prikutý stále v tom istom kruhu: stôl, na stole biely zvitok, posteľ, dvere, stôl, biely zvitok... V izbe zľava sú spustené rolety. Sprava sa skláňa nad knihou vajcovitá plešina s čelom – obrovská žltá parabola. Vrásky na čele vyzierajú ako žlté nerozlúštiteľné riadky. Občas sa nám stretli pohľady – a vtedy cítim, že tie riadky hovoria o mne.

... Stalo sa to presne o dvadsiatej prvej. Prišla U – sama. Do pamäti sa mi vrylo len to, že som si počul dych, že som chcel dýchať tichšie, ale nemohol som.

Sadla si, popravila si na kolenách unifu. Ružovohnedé žiabre sa treptali.

– Ach, drahý, naozaj ste ranený? Len čo som sa to dozvedela, pribehla som...

Tyč mám pred sebou na stole. Vyskočil som, dýcham ešte hlasnejšie. Počula to, zarazila sa uprostred slova, a tiež na akýsi popud vstala. Už som videl to miesto na hlave, v ústach mám odporne sladkú chuť... vreckovka, vreckovku nemám – odplŕul som na zem.

Ten človek za stenou sprava, jeho sústredené žlté vrásky sa zapodieávajú mnou. Nesmie to vidieť, keby sa díval, bolo by to ešte odpornejšie... Stlačil som gombík, hoci som nemal oprávnenie – ved teraz je to už jedno – rolety padli.

U zrejme všetko vycítila, pochopila, hodila sa k dverám. Ale predbehol som ju a – hlasno dýchajúc, nespúšťajúc oči z toho miesta na hlave...

– Vy... vy ste sa zbláznili! To nesmiete... – Cúvla a sadla si, presnejšie povedané – padla na posteľ, zopäté dlane zovrela kolenami. Napätý ako pružina, prikúvajúc ju očami k posteli, som pomaličky vystrel ruku k stolu – pohybovala sa iba ruka – zovrel som tyč.

– Úpenlivo vás prosím! Dajte mi deň – jediný deň! Zajtra, hneď zajtra pôjdem a všetko zariadim...

Čo to trepe? Rozohnal som sa –

A myslím si, že som ju zabil. Áno, neznámi moji čitatelia, máte právo nazvať ma vrahom. Lebo viem, že by jej tyč bola dopadla na hlavu, keby

nebola skríkla:

– Kvôli... Kvôli... Súhlasím, hneď teraz.

Trasúcimi sa rukami strhla zo seba unifu – veľké, žlté, ovisnuté telo sa prevrátilo na posteľ... Až vtedy som pochopil: myslí si, že rolety som spustil, aby... že chcem...

Bolo to také nečakané, také hlúpe, že som sa zarehotal. A zvinutá pružina vo mne praskla, ruka ochabla, tyč zrachotila na zem. A vlastná skúsenosť mi potvrdila, že smiech je tou najstrašnejšou zbraňou: smiechom možno zavraždiť všetko – dokonca aj vraždu.

Sedel som za stolom a smial som sa – posledným smiechom zúfalca – a nenachádzal som východisko z tejto absurdnej situácie. Nevieť, ako by sa to bolo skončilo, keby sa to bolo odvíjalo prirodzenou cestou, keby sa nebol zjavil komponent zvonka: zazvonil telefón.

Vrhol som sa k nemu, zovrel slúchadlo – čo ak je to ona? No v slúchadle sa ozval neznámy hlas:

– Hneď to bude.

Trýznivý, nekonečný bzukot, z diaľky dunia ťažké kroky, sú čoraz bližšie, sú čoraz dunivejšie, železnejšie – a v tom:

– D-503? Uhm... Tu Dobrodinec. Okamžite sa dostavte sem!

Cvak – zložil slúchadlo – cvak.

U ešte stále ležala na posteli, oči má zatvorené, žiabre rozťahnuté v širokom úsmeve. Zhrabol som zo zeme jej šaty, hodil ich na ňu a cez zuby som precedil:

– No! Rýchlo, rýchlo!

Zdvihla sa na lakte, prsia plesli nabok, oči má rozšírené, celá akosi zvoskovatela. –Čo?

– Tak. Už aj sa oblečte!

Skrútila sa do kľbka, schmatla šaty, duto povedala:

– Obráťte sa...

Obrátil som sa, čelo som pritisol na sklo. Na čiernom mokrom zrkadle sa chveli svetlá, postavy, iskry. Ale nie, to som ja, to je moje vnútro... Prečo ma On volá? Vari už vie o nej, o mne, o všetkom?

Oblečená U stojí pri dverách. Urobil som dva kroky k nej a stisol som jej ruky tak, akoby som z nich mal po kvapkách vyžmýkať to, čo potrebujem vedieť:

– Počujte... Jej meno – viete, koho myslím – menovali ste ju? Ale pravdu, musím to vedieť... už mi je všetko jedno – chcem len pravdu...

– Nie.

– Nie? No prečo – keď ste tam už boli a oznámili...

Spodnú peru zrazu vyvrátila ako ten chlapec, a po lícach, dolu nimi stekajú kvapky...

– Lebo... som sa bála, že ak ju... za to môžete vy... prestanete ma ľú... Ó, nemôžem, nikdy by som nemohla!

Pochopil som – je to pravda. Hlúpa, smiešna, ľudská pravda! Otvoril som dvere.

Náčrt:

*PRÁZDNE STRANY. KREŠŤANSKÝ BOH. O
MOJEJ MATKE*

Pokiaľ ide o toto, je to zvláštne – v hlave akoby som mal prázdnu bielu stranu: ako som ta šiel, ako som čakal (viem, že som čakal) – nič si nepamätám, jediný zvuk, jediná tvár, jediné gesto. Akoby boli prestrihli všetky drôty medzi mnou a ostatným svetom.

Keď som precitol, stál som už pred Ním, no bojím sa zdvihnúť oči: vidím len Jeho obrovské, železné ruky na kolenách. Tie ruky tlačili i Jeho samého, gniavili mu kolená. Pomaly hýbal prstami. Tvár má kdesi hore, v hmle, a vari preto, lebo Jeho hlas doliehal ku mne z takej výšky – neznel ako hrom, neohlušoval ma, a tak trochu pripomínal obyčajný ľudský hlas.

– Teda – aj vy? Vy – stavitel' Integrálu? Vy, ktorému bolo súdené stať sa najväčším conquistadorom? Vy, ktorého menom sa mala začať nová skvelá kapitola dejín Jednotného štátu... Vy?

Krv sa mi nahrnula do hlavy, do líc – a zase biela strana: iba v sluchách mi búcha kladivo, iba zhora buráca hlas, no slová nerozoznávam. Spamätal som sa, až keď prestal hovoriť, a videl som: ruka sa pohla ako balvan, pomaly sa dvíha a prstom ukazuje na mňa.

– No? Prečo mlčíte? Je to tak, alebo nie? Kat?

– Áno, – pokorne som odpovedal. A potom som už jasne počul každé Jeho slovo.

– A čo? Ja sa toho slova nebojím, nemyslíte si! No už ste z neho niekedy skúsili zlupnúť škrupinu a pozrieť, čo je pod ňou? Hneď vám to ukážem. Predstavte si: modrý vrch, kríž, dav. Hore jedni, offkaní krvou, pribíjajú telo na kríž; dole druhí, offkaní slzami, sa prizerajú. Nemyslíte si, že úloha tých hore je ťažšia, dôležitejšia? Bola by sa bez nich dala inscenovať tá veľkolepá tragédia? No zadubený dav ich vypískal, pričom autor tragédie – boh – ich za to musel štedro odmeniť. A vari sám kresťanský, najmilosrdnejší boh, pomaličky upaľujúci v ohni pekelnom všetkých nepokorných – nie je katom? Vari je kresťanmi na hraniciach upálených menej, ako upálených kresťanov? A predsa – len si to uvedomte – predsa toho boha po stáročia velebili ako boha lásky. Absurdita? Nie, naopak: je to

krvou písaný patent o životnej múdrosti človeka. Človek dokonca už vtedy – divý a chlpatý – chápal, že nevyhnutným príznakom pravej, algebraickej lásky k človečenstvu je – krutosť. Aj s ohňom je to tak, jeho nevyhnutným príznakom je to, že páli. Alebo mi môžete ukázať oheň, čo nepáli? No tak, argumentujte, škripte sa!

Ako sa ja môžem škriepiť? Ako som sa mohol škriepiť, keď rozvádzal moje vlastné (predtým) myšlienky – ibaže ja som ich nikdy nevedel odiať do takej kovovej, žiarivej brone. Mlčal som...

– Ak to znamená, že so mnou súhlasíte, pohovárajte sa ako dospelí, keď šli deti spať: povedzme si všetko. Spytujem sa: o čom ľudia od malička snívajú, o čo žobronili, za čo trpeli? Aby im niekto definitívne povedal, čo je šťastie – a potom ich k tomu šťastiu prikul reťazou. Azda robíme my teraz niečo iné? Dávny sen o raji... Však viete: v raji nepoznajú túžby, nepoznajú lásku, žijú tam blažení anjeli, boží otroci s vyoperovanou fantáziou (len preto sú blažení)... A v tej chvíli, keď sme uskutočnili ten sen, keď sme ho zovreli do hrsti, aha, takto (Jeho ruka sa zovrela: keby držala kameň, vystrekla by z neho šťava), keď bolo treba už len korisť odrať, vyvrhnúť a rozdeliť na kusy – vtedy vy... vy...

Dunivý hukot akoby zrazu ut'al. Som červený ako železo pod bucharom. Zastal nemo nado mnou, ale to čakanie je ešte, ešte... straš... Vtom sa ozvalo:

– Koľko máte rokov?

– Tridsaťdva.

– A ste dva razy naivnejší ako šestnásťročný! Ale počujte, naozaj vám ani raz neprišlo na um, že vás tí – ešte nevieme ich mená, ale vy nám ich určite poviete – potrebovali len ako staviteľa Integrálu, len na to, aby prostredníctvom vás...

– Nie! Nie! – vykrikol som.

... Bolo to márne – akoby som si bol zakryl rukami tvár a kričal guľke – ešte to „nie“ počujem, ale guľka je už vo mne, už sa zvižiam na zemi.

Áno, áno: staviteľ Integrálu... Áno, áno... a vzápätí vidím zúrivú tvár U s trasúcimi sa tehlovočervenými žiabrami v to ráno, keď boli obe naraz u mňa...

Pamätám sa celkom jasne: zasmial som sa a zdvihol som oči. Predo mnou sedel plešatý, sokratovsky plešatý človek a na plešine mal kvapôčky potu.

Aké je všetko jednoduché. Aké je všetko veľkolepo banálne a do popuku jednoduché.

Smiech ma dusil, vyrážal v chuchvalcoch. Zakryl som si ústa dlaňou a

vyletel som z miestnosti.

Schody, vietor, mokré poskakujúce črepiny svetiel, tváří, v behu si myslím: „Áno! Musím ju vidieť! Ešte raz ju musím vidieť!”

Na tomto mieste je opäť prázdna biela strana. Pamätám si iba nohy. Nie ľudí, ale nohy: zmätene buchotajúce, odkiaľsi zhora na dlažbu dopadajúce stovky nôh, hustý dážď nôh. Počujem veselú, roztopašnú pieseň a výkrik – adresovaný zrejme mne: „Hej! Hej! Sem sa, k nám!”

A potom sa ocitám na pustom námestí – je odzhora dolu nabité tuhým vetrom. Uprostred stojí ťažký, chmúrny, hrozivý kolos: Dobrodincov Stroj. Vzbudil vo mne, dá sa povedať, nečakanú asociáciu: bieloskvúci vankúš; na vankúši zaklonená hlava s polozatvorenými očami a ostrý, sladký pásik zubov... A to všetko je akosi absurdne, príšerne späté so Strojom – a aj viem ako, ale ešte si to nechcem uvedomiť, vysloviť nahlas – nechcem, načo.

Zatvoril som oči a sadol som si na stupne vedúce k Stroju. Asi pršalo: tvár mám mokrú. Odkiaľsi zd'aleka tlmene dolieha krik. No nikto nepočuje, nikto nepočuje, ako kričím ja: zachráňte ma pred tým, zachráňte!

Keby som tak mal matku, ako mali ľudia v staroveku: vlastnú – to najmä – matku. A aby nevidela vo mne staviteľa I n t e g r á l u , nie číslo D-503, nie molekulu Jednotného štátu, ale prostý kúsok človeka – kúsok z nej samej – pošliapaný, rozdrvený, odvrhnutý... A či by som pribíjal ja na kríž alebo mňa by pribíjali – v podstate je to vari jedno – len keby počula, čo nepočuje nikto, len keby sa jej starecké, zvráskavené pery...

Náčrt:

NÁLEVNÍK. SÚDNY DEŇ. JEJ IZBA

Ráno mi v jedálni sused zľava ustrašene zašepkal:

– Jezzte predsa! Dívajú sa na vás!

Pozbieral som všetku silu a usmial som sa. Vnímal som to ako puklinu na tvári: keď sa usmejem, okraje pukliny sa rozšíria, a je to ešte bolestivejšie...

A ďalej: len čo som si na vidličku nabral kocku, vidlička mi poskočila v ruke a cengla o tanier – súčasne sa rozdrnčali stoly, steny, riad, vzduch a priestor vonku nad hlavami, nad domami, zaplnil až po nebo akýsi mohutný, kovový jednoliaty hukot a potom doznel kdesi ďaleko ako slabučké drobné kruhy na hladine.

Na sekundu som zazrel vyblednuté, vyšedivené tváre, pery zmeravené v plnom chode, vidličky zmeravené vo vzduchu.

Potom sa všetko pomotalo, zišlo zo stáročných koľajníc, ľudia vyskočili na rovné nohy (nespievajúc hymnu) a po biede, nie v rytme dozŕvajúc, dusiac sa, chytali sa jeden druhého: „Čo je to? Čo sa stalo? Čo?“ A neusporiadané úlomky kedysi usporiadaného veľkého Stroja sa hnali dole, k výťahom – schodisko – schody – buchot – útržky slov – ako kúsočky roztrhaného lista hnané vetrom...

Ľudia sa sypali aj zo všetkých susedných domov, a ulica v okamihu vyzerala ako kvapka vody pod mikroskopom: nálevníky v priehľadnej kvapke sa stratene hádžu nabok, hore, dole.

– Aha, – zaznel víťazný hlas: mám pred sebou zátylok a k oblohe namierený prst – do pamäti sa mi vryl žltoružový necht a dole na ňom biely polmesiac, vykúkajúci spoza obzoru. Ten prst bol kompasom: stovky očí ho sledovali, až došli k nebu.

Na nebi – akoby ich štvál ktosi neviditeľný, no akoby sa chceli stoj čo stoj zachrániť – hnali sa, navzájom sa gniaviac a preskakujúc, mraky a čierne lietadlá Strážcov s ovisnutými chobotovitými ďalekohľadmi – a ešte ďalej, tam na západe, čosi pripomínajúce –

Sprvu nikto nechápal, čo je to, nechápal som to dokonca ani ja, ktorý toho (nanešťastie) vedel viac ako ostatní. Pripomínalo to obrovský roj lietadiel – v nesmiernej výške sa nezreteľné mihali bodky. A blížili sa; a už

zhora padajú s hrdelným škrekotom akési kropaje – a konečne máme nad hlavou –vtáky. Prenikavo ostré, čierne, strmhlav sa rútiace trojuholníky zrážané vetrom zaplnili celé nebo, a napokon sadli na kopuly, strechy, stĺpy, na balkóny.

– Aha-a, – víťazný zátylok sa obrátil a mám pred sebou toho, spod obočia hľadiaceho. No z toho minulého ostalo iba záhlavie, akoby bol konečne vyliezol z toho večného úkrytu pod čelom, a po celej tvári, okolo očí, okolo úst mu vyrážali vláskovité lúče – usmieval sa.

– Viete, – zakričal mi cez hvizd vetra, krídel, krákanie. – Viete, Stenu – Stenu vyhodili do vzduchu! Počuli ste? Počuli ste?

Cestou – kdesi v úzadi – sa mihali postavy, krky mali natiahnuté, všetko to beží pod strechu, do domov. Prostriedkom ulice sa valí na západ rýchla, a predsa pomalá (pre ťarchu) lavína operovaných.

... Zväzky vláskovitých lúčov okolo úst, očí. Chytil som ho za ruku:

– Neviete, kde je I? Za Stenu alebo... Musím s ňou hovoriť, počujete? A to hneď, už nemôžem...

– Tu je, – zakričal mi rozjarene, omámené – silné, žlté zuby... – Tu je, v meste, koná. Ohó – my konáme! Kto je my? Kto som ja?

Okolo neho bolo plno takých ako on, takých, čo vyliezli spod tieňa previsov čiel, hlučných, rozjarených, so silnými zubami. Otvorenými ústami hltali víchor, rozháňali sa na pohľad mierumilovnými, a vôbec už nie hrozivými elektroknutami (kde ich len zohnali?) a pustili sa aj oni na západ, za tými operovanými, lenže obchádzkou, cez paralelný 48. prospekt

...

Potkýnal som sa o tuhé povrazy, skrútené vetrom, a bežal som k nej. Načo? Neviem. Potkýnal som sa pustými ulicami, pustým mestom, za vytrvalého, víťazného vtáčieho kriku –súdny deň. Cez sklo stien som v niekoľkých domoch videl (vrylo sa mi to do pamäti), ako ženské a mužské čísla nehanebne súložila – dokonca za nespustenými roletami, bez kupónov, uprostred bieleho dňa...

Dom – jej dom. Brána – v pomykove – je otvorená dokorán. Dole za stolikom nesedel nikto. Výťah sa zasekol kdesi v šachte. Ledva lapajúc dych, som letel hore nekonečným schodiskom. Chodba. Okolo sa rýchlo mihali ako spice kolesa cifry na dverách: 320, 326, 330... 1-330, áno!

Cez sklenené dvere vidieť, že v izbe je všetko rozsypané, prevrátené, pokrčené. V chvate prekoprnutá stolička leží doluznačky všetkými štyrmi nohami dohora ako zdochnuté dobytča. Posteľ je akosi čudne, krížom odtiahnutá od steny. Na zemi sa povalujú spfchnuté, podupané lupienky ružových kupónov.

Zohol som sa, jeden som zdvihol, potom druhý, tretí: na všetkých bolo D-503, na všetkých som bol ja, kvapky mňa, mňa rozpusteného, mňa vyšplechnutého cez okraj. To bolo všetko, čo zostalo...

Akosi som nemohol dopustiť, aby sa povalovali takto na zemi, aby sa po nich šliapalo. Zdvihol som ich ešte za hrst', položil na stôl, opatrne vyhladil, prizrel sa lepšie – a zasmial som sa.

Predtým som to nevedel, teraz to už viem a viete to aj vy: smiech býva všelijakej farby. Smiech je len d'alekou ozvenou výbuchu vo vašom vnútri: smiech – to môžu byť slávnostné, červené, modré, zlaté rakety, no môžu to byť i chumáče ľudského tela, vymrštené...

Na kupónoch sa mihlo aj celkom neznáme meno. Číslo som si nezapamätal, iba písmeno F. Zmietol som všetky kupóny zo stola, rozmliaždil som ich – vlastne seba – opätkom – takto, takto – a odišiel som...

Sedel som na chodbovom okne oproti dverám – stále som na čosi dlho, tupo čakal. Zľava zašuchotali kroky. Starček s tvárou ako prepichnutý, prázdny, scvrknutý pl'uzgier, no z vpichu ešte tečie čosi priezračné a pomaly steká nadol. Pomaly, hmlisto mi došlo, že sú to slzy. A až keď už bol starček d'aleko, ožil som a zavolať naňho:

– Hej, počujete, počujete – nepoznáte číslo 1-330...?

Starček sa obrátil, zúfalo hodil rukou a krivkal d'alej.

Za šera som sa vrátil domov. Nebo na západe sa každú sekundu otriaslo bledomodrým krčom – doliehal stade temný, zababušený huk. Strechy akoby boli obsypané vyhasnutými čiernymi šúl'kami: boli to vtáci.

E'ahol som si na posteľ, spánok sa ihneď na mňa vrhol ako zviera a pridusil ma...

Náčrt:

*(NEVIEM, AKÝ CELÝ NÁČRT BY VARI MOHOL
ZNIETĚ: ODHODENÁ CIGARETA)*

Zobudil som sa do jasu, až oči boleli. Zažmúril som ich. V hlave mám čpavý modrý opar, všetko pláva v hmle. V tej hmle si vravím:

„Svetlo som nezažal, ako to, že...“

Vyskočil som – za stolom sedela I, podopierala si bradu a pozerala na mňa s posmešným úsmevom...

Za tým stolom teraz pišem. Už mám za sebou tých desať, pätnásť minút zvinutých do pružiny. No zdá sa mi, že sa dvere iba teraz za ňou zatvorili a že ju ešte môžem dohoniť, môžem jej ešte zovrieť ruky – a možno sa zasmeje a povie...

I sedela za stolom. Hodil som sa k nej.

– Ty, ty! Bol som – videl som tvoju izbu – myslel som si, že si...

No na polceste som narazil na ostré, nehybné kopije rias, stíchol som. Takto na mňa pozerala vtedy v Integráli, pamätám sa. No teraz jej musím všetko za sekundu povedať tak, aby mi uverila, lebo inak už nikdy...

– I, počúvaj ma, musím ti... musím ti všetko povedať... Počkaj, počkaj, len sa napijem vody...

V ústach mám sucho, akoby som ich mal vystlané pijakom. Nalial som si vody, ale piť nemôžem – postavil som pohár na stôl a zovrel som ho rukami.

Teraz som si uvedomil, že ten modrý opar je od cigarety. Podvihla si ju k ústam, potiahla si, dychtivo prehltila dym ako ja vodu a povedala:

– Nechaj to. Mlč. Veď vidíš, že som aj tak prišla. Pričom ma tam dole čakajú. A ty by si chcel, aby sme posledné minúty strávili...

Hodila cigaretu na zem, prehla sa cez operadlo dozadu (tam je tlačidlo, nedosiahla naň hneď), a pamätám sa, ako sa kreslo vykývlo a jeho dve nohy sa nadvihli. Potom padli rolety.

Prikročila ku mne, zovrela ma do náručia. Jej kolená cez šaty – boli nežným, teplým, všetko prestupujúcim jedom...

A vtom... Stáva sa, že sa človek už ponára do sladkého hrejivého spánku, keď ho vtom čosi pichne, strhne sa a roztvorí oči... To sa mi stalo

teraz: zrazu vidím v jej izbe na zemi pošliapané ružové kupóny a na jednom z nich písmeno F a čísla... Zhúžvali sa vo mne do kľbka – dokonca ani teraz neviem opísať ten pocit – a stisol som ju tak, že od bolesti vykrikla...

Ďalšia minúta z tých desiatich či pätnástich na bielom vankúši – zaklonená hlava s privretými očami, sladký pásik zubov. A to všetko mi neodbytné, hlúpo, mučivo pripomína čosi, o čo teraz nejde, čo sa sem nehodí – na čo by to aj bolo. A zvieram ju čoraz nežnejšie, čoraz krutejšie, škvrny po mojich prstoch sú čoraz modrejšie...

Povedala (neotvoriac oči – to som si všimol):

– Vraj si bol včera u Dobrodinca? Je to pravda?

– Je.

Vtedy sa oči otvorili, a ja som s pôžitkom pozoroval, ako rýchlo bledla, rozplývala sa, mizla jej tvár, až ostali iba oči.

Povedal som jej všetko. Iba jedno – neviem prečo... nie, to nie je pravda, viem prečo – som zamlčal: čo povedal nakoniec On o tom, že ma potrebujú len na to, aby...

Postupne, ako fotografia vo vývojke, jej tvár zase vystúpila: líca, biely pásik zubov, pery. Vstala, podišla k zrkadlovým dverám skrine.

A zase mám v ústach sucho. Nalial som si vody, ale hnuší sa mi piť – postavil som pohár na stôl a spýtal som sa:

– Toto si sa chcela dozvedieť? Preto si prišla?

Zo zrkadla sa na mňa uprel ostrý posmešný trojuholník obočia Vytiahnutého k sluchám. Obrátila sa, chcela niečo povedať, ale nepovedala nič.

Ani nemusí. Viem.

Mám sa s ňou rozlúčiť? Pohl som cudzími nohami, zavadil som o stoličku, stolička sa prevrátila ako mŕtva, ako tá v jej izbe. Pery mala studené – taká studená bola vtedy dlážka pri posteli v mojej izbe.

A keď odišla, sadol som si na zem a natiahol som sa za cigaretou, ktorú odhodila –

Už nevládzem ďalej písať – už nechcem písať!

Náčrt: KONIEC

Bolo to ako posledné zrnko soli hodené do nasýteného roztoku: kryštály sa rýchlo, bodajúc hranami, hýbali, potom stuhli, znehybneli. A je mi jasné: o všetkom sa rozhodlo a zajtra ráno to spravím. Rovnalo sa to samovražde, no hádam až vtedy vstanem z mŕtvych. Lebo len mŕtve môže vstať z mŕtvych.

Na západe sa v sekundových kľúčoch otriasalo nebo. Hlavu som mal ako v ohni, búchalo mi v nej. Takto som presedel celú noc a zaspal som až okolo siedmej ráno, keď tma už vsiakla, zozelenela a bolo už vidno strechy obsypané vtákmi...

Precitol som, už je desať (dnes nás zrejme nebudili zvonením). Na stole stál ešte zo včerajška pohár s vodou. Hltavo som ju vypil a bežím – chcem to všetko mať čím skôr za sebou.

Nebo je pusté, hlboké, do tla vymetené víchrom. Bodavé hrany tieňov – všetko je ako vystrihnuté z modrého jesenného vzduchu, také, že sa toho bojíte dotknúť: všetko zachrapčí a rozpadne sa na sklený prach. A aj v mojom vnútri: len nemyslieť, nesmiem myslieť, nesmiem myslieť, lebo —

A tak som nemyslel, a vari ani poriadne nevidel, len som registroval. Na dlažbe sa povalujú vetvičky, lístie na nich je zelené, jantárové, žlté, červené. Nebo križujú zmietajúci sa vtáci a lietadlá. Tamto sú – hlavy, otvorené ústa, ruky mávajú vetvičkami. Asi to všetko reve, kráka, hvizdí...

Ďalšie ulice akoby morom vymetené. Pamätám sa, že som zakopol o čosi odporne mäkké, poddajné, a predsa nehybné. Zohnem sa: mŕtvola. Ležala na chrbte, nohy mala rozťahnuté ako žena. Tvár...

Spoznal som mäsité, černošské gamby – akoby ešte aj teraz fľkali v smiechu. So zatvorenými očami sa mi smial do tváre. Okamih, a preskočil som ho, rozbehol som sa – pretože som už nevládal, musím to všetko čím skôr spraviť, inak – cítil som to – sa prehнем, zlomím ako preťažená koľajnica...

Našťastie ma od štítu so zlatými písmenami Výbor Strážcov delilo už len dvadsať krokov. Na prahu som zastal, zhlboka som sa nadýchol – a vošiel som dnu.

Dnu na chodbe chrbtom ku mne stál nekonečný zástup čísel, v rukách držali lístky, hrubé zošity. Pomaly postúpili o krok, o dva a opäť zastali.

Rozbehol som sa popri nich, v hlave mi prašťalo, chytil som ich za

rukávy a modlikal – ako ťažko chorý modliká o čosi, čo by ho i za cenu krátkych múk razom oslobodilo od všetkého.

Bola tam akási žena, stiahnutá opaskom tak silne, že jej sedacie poglobule vypúčali – hádzala nimi z boka na bok, akoby tam mala oči. Vybuchla:

– Bolí ho brucho! Zaveďte ho do záchodu, tamto druhé dvere vpravo...

Chce sa mi smiať – už ma tlačí v hrdle – buď začnem kričať, alebo... alebo...

Vtom ma ktosi odzadu chytil za lakeť. Obrátil som sa: priesvitné, krídlaté uši. Neboli však ružové ako obyčajne, ale purpurové, a ohryzok na krku poskakoval – už-už pretrhne jemný poťah.

– Čo tu chcete? – spýtal sa a bleskovo sa zavrtal do mňa.

Chytil som sa ho ako kliešť.

– Poďme rýchlo do vašej pracovne... Musím všetko – a to hneď! A je dobre, že to môžem práve vám... Asi je to strašné, že práve vám, ale je to dobre, dobre...

Aj on poznal j u, preto to bolo pre mňa ešte trýznivejšie, a asi mu tiež nebude všetko jedno, keď to počuje, ale aspoň už budeme zabíjať dvaja, a nebudem sám v tú poslednú minútu...

Dvere sa zabuchli. Pamätám sa, že sa o dvere zachytil akýsi listok a že zaškrabkal po zemi, keď sa dvere zatvárali, a potom už akoby bol všetko zaľahol zvon – nastalo čudné vzduchoprázdne ticho. Keby bol povedal slovíčko – nezáleží na tom, aké, hocijakú hlúposť – bol by som vysypal všetko a hneď. Ale on mlčal.

Bol som napätý, až mi zahučalo v ušiach, a povedal som (s pohľadom upreným do prázdna):

– Mám pocit, že som ju vždy nenávidel, už od začiatku. Zápasil som s tým... Ale mimochodom – nie, nie, neverte mi: mohol som sa, ale nechcel som sa zachrániť, chcel som zahynúť, bolo mi to najdrahšie zo všetkého, ale že by ona... Dokonca ešte aj teraz, keď všetko viem... Viete, viete, že si ma k sebe pozval Dobrodinec?

– Áno, to viem.

– Ale to, čo mi On povedal... Viete, mal som pocit, akoby – no predstavte si, že by sa vám teraz pod nohami prepadla zem a vy by ste sa so všetkým, čo máte tuto na stole – s papiermi, atramentom... a atrament by vyšplechol a všetko offkal...

– Pokračujte, pokračujte! A ponáhľajte sa. Vonku čakajú ďalší.

A vtedy som – prehltajúc slová a pletúc sa – povedal všetko, čo bolo, čo som tu písal. O sebe pravom i o sebe chlpatom, aj to, čo vtedy povedala o

mojich rukách – áno, tým sa to vlastne všetko začalo – a ako som sa vzpíeral vykonať svoju povinnosť, ako som sám seba klamal a ako obstarala falošné potvrdenia, ako som hrdzavel deň po dni, a o chodbách tam dole, a ako za Stenou...

Vyrážalo to zo mňa v nezmyselných chuchvalcoch, zadúšal som sa, slová mi chýbali. Krivé, na dvojce prehnuté pery mi posmešne servírovali potrebné slová, vďačne som prikyvoval: áno, áno... A tu (čo sa to deje?) – už hovorí namiesto mňa on, a ja už len počúvam: „Áno, a potom... Presne tak to bolo, áno, áno!"

Cítim sa ako v oblaku éteru – zastudenilo ma pri golieri, tuto, a vytisol som s námahou:

– Ale ako to – skadiaľ by ste to...

mlčal, len úsmev mal čoraz krivší... Potom povedal:

– Aj tak ste čosi zamlčali – napríklad toto: menovali ste každého, koho ste si za Stenou všimli, ale jedného ste vynechali. Že nie? A už ste zabudli, že som sa tam na sekundu mihol... ja? Áno: ja.

mlčanie.

Vtom sa mi hlavou blysla jasná, nehanebná myšlienka: vyčerpaný, na pokraji síl som sa sem hrdinsky dovliekol – a všetko je vlastne smiešne ako ten starý vtip o Abrahámovi a Izákovi. Abrahám, zaliaty studeným potom, sa rozoženie nožom nad synom i nad sebou samým, keď sa mu vtom nad hlavou ozve hlas: „Ale choď! Ved' som len žartoval..."

Neodtíhľal som pohľad od perí kriviacich sa v úškrne, rukami som sa zaprel o stôl, a pomaly, pomaly spolu s kreslom som sa odsunul, potom som sa skrčil a ako strela som vyletel von – krik, schody, ústa.

Už ani neviem, ako som sa potom ocitol pri verejnom záchode blízko stanice metra. Tam hore všetko hynulo, rúcala sa najskvelejšia a najrozumnejšia civilizácia v dejinách, a tu – neviem, vďaka akej irónii – sa nič nezmenilo, všetko je nádherné. A keď si človek predstaví, že to všetko je odsúdené na zánik, že to všetko zarastie trávou, že o všetkom ostanú len „mýty"...

Vydral sa mi ťažký vzdych. Cítim na pleci láskavý dotyk.

Bol to môj sused – sedel na doske zľava. Čelo – obrovská žltá parabola, na čele žlté nerozlúštiteľné riadky vrások. A tie riadky hovoria o mne.

– Chápem vás, dokonale vás chápem, – povedal. – No aj tak sa upokojte: nestojí to za to. Všetko sa vráti, určite sa vráti. Dôležité je len to, aby sa verejnosť dozvedela o mojom objave. Vy sa to dozvedáte prvý: vypočítal som, že nekonečno nejestvuje!

Vyjavene som naňho pozrel.

– Áno, áno, počuli ste dobre: nekonečno nejestvuje. Ak by bol svet nekonečný, priemerná hustota jeho hmoty by sa rovnala nule. No keďže sa nule nerovná – to vieme – znamená to, že vesmír je konečný, má guľovitý tvar a štvorec vesmírne ho polomeru r – priemernej hustote násobenej... Už mi treba len vypočítať číselný koeficient, a potom už... Viete, všetko je konečné, všetko je jednoduché, všetko je vypočítateľné; vtedy zvíťazíme filozoficky – chápete? A kvôli vám, vážený, nemôžem dokončiť svoje výpočty, vykrikujete mi tu...

Neviem, čo ma väčšmi šokovalo: jeho objav, či jeho rázny postoj v tejto apokalyptickej hodine: v rukách držal (až teraz som si to všimol) zápisník a logaritmickej číselník. A pochopil som: ak aj všetko zahynie, mojou povinnosťou (voči vám, moji neznámi, milovaní čitatelia) je zanechať po sebe zápisky v konečnej podobe.

Poprosil som o papier a tu som zapísal posledné riadky...

Už som chcel práve dať bodku – tak ako ľudia v staroveku dávali kríž nad hroby, kam zhadzovali mŕtvych, no ceruza sa mi zatriasla v ruke a vypadla mi z prstov...

– Počujte, – mykol som susedom. – Hluchý ste, či čo? Musíte mi dať odpoveď, musíte: a ďalej za tým, kde sa končí ten váš konečný vesmír, ďalej je čo?

Už mi nestihol odpovedať; zhora – po schodoch – dupot...

Náčrt:

FAKTY. ZVON. SOM PRESVEDČENÝ

Deň. Jasno. Barometer 760.

Žeby som bol ja, ja D-503, napísal týchto dvestodvadsať strán? Žeby som ja bol niekedy cítil – alebo si predstavoval, že cítim – toto všetko?

Rukopis je môj. No odteraz už žiadne blúznenie, žiadne sprosté metafory, žiadne pocity: nič, len fakty. Lebo som zdravý, dokonale, absolútne zdravý. A usmievam sa – nemôžem sa neusmievat': z hlavy mi odstránili akúsi triesku, hlavu mám ľahkú, prázdnu. Aby som bol celkom presný: nemám ju prázdnu, ale nie je v nej nič cudzie, čo by mi bránilo usmievat' sa (úsmev je normálny prejav normálneho človeka).

Fakty sú nasledovné. Včera môjho suseda, ktorý objavil konečnosť vesmíru, mňa i všetkých, čo tam boli, odviedli do najbližšej posluchárne (jej číslo mi je akési povedomé: 112). Tu nás priviazali k stolom a podrobili Veľkej operácii.

Na druhý deň som ja, D-503, zašiel za Dobrodincom a povedal som mu o nepriateľoch šťastia všetko, čo som vedel. Prečo mi to predtým pripadalo ťažké? Nechápem. Jediné vysvetlenie vidím v svojej predošlej chorobe (duša).

Večer toho dňa som sedel za spoločným stolom s Ním, s Dobrodincom (prvý raz) v chýrnej Plynovej komore. Priviedli tú ženu. V mojej prítomnosti mala vypovedať. Tá žena úporné mlčala a usmievala sa. Podotkol som, že má ostré a veľmi biele zuby a že je to veľmi pekné.

Potom ju zaviedli pod Zvon. Veľmi zbledla v tvári – a keďže mala veľké čierne oči, bolo to tiež veľmi pekné. Keď začali zo Zvona odčerpávať vzduch, zaklonila hlavu, privrela oči, stisla pery – čosi mi to pripomenulo. Pozerala na mňa, rukami zovrela operadla kresla a pozerala dovedy, kým sa jej oči celkom nezatvorili. Vtedy ju vytiahli, pomocou elektród ju rýchlo priviedli k vedomiu a znova dali pod Zvon. To sa zopakovalo trikrát – a predsa nepovedala ani slovo. Ostatní, ktorých priviedli s tou ženou, boli čestnejší: mnohí z nich sa rozhovorili hneď na prvý raz. Zajtra vystúpia všetci po stupňoch k Dobrodincovmu Stroju.

Odkladať sa to nesmie, lebo v západných štvrtiach je ešte stále chaos, rev, mŕtvoly, zvieratá a – žiaľ – aj nezanedbateľné množstvo čísel, ktoré zradili rozum.

Ale na priečnom 40. prospekte sa už podarilo postaviť dočasnú Stenu z vln vysokého napätia. A ja dúfam, že zvíťazíme. Ba čo viac: som presvedčený, že zvíťazíme. Lebo rozum musí zvíťaziť.

ZAMIATIN A MY

Svetová literatúra sa v dvadsiatom storočí obohatila aj o veľmi vďačný, pôsobivý a vyhľadávaný žáner antiutópie. Tento termín sa nedešifruje z formálneho hľadiska, teda z hľadiska, povedzme, literárnych prostriedkov – tie sú v antiutópii v podstate rovnaké ako v utópii či sci-fi – ale z hľadiska podstaty, poslania, zmyslu a cieľov literárneho diela tohto žánru. Ak utópia (od najstarších čias, od Platóna cez Moora či Campanellu až do našich dní) podáva obraz budúcej ideálnej spoločnosti (prirodzene, v súlade so svetonázorom, presvedčením a predstavami autora), antiutópia v prvom rade varuje, vystríha pred možnými katastrofálnymi dôsledkami hypertrofovaného uplatnenia negatívnych či zdanlivo pozitívnych zásad a prvkov súčasnej spoločnosti, pričom tieto dôsledky sa spravidla podávajú v sumárnom obraze nejakej budúcej spoločnosti (bez prikladania mimoriadneho významu faktorom času a priestoru). Určite netreba osobitne zdôrazňovať, že všetky antiutópie sú adresované súčasným čitateľom a ich pochmúrne vízie degenerovaných budúcich svetov, štátov či spoločností sú nesmierne účinný, pôsobivý a čitateľsky vďačný prostriedok na odhaľovanie a pranierovanie chýb a nedostatkov („genetických“, ale aj vyskytujúcich sa ešte len v embryonálnej podobe) súčasných spoločností, ich ideológií, teórií i praktík. Tým sa v podstate vysvetľuje aj skutočnosť, že antiutópie veľmi často narážajú na nepochopenie, odmietanie, ba až zatracovanie vládnucimi vrstvami danej spoločnosti a ich obsluhujúcou literárnou vedou a kritikou (spomeňme si na osudy Orwellovho románu 1984 a Zamiatinovho My ako aj časté pokusy jedného tábora ideologicky rozdeleného sveta zneužívať každú konkrétnu antiutópiu proti druhému táboru. Prirodzene, jedno i druhé úsilie nemení zásadne nič na objektívnych hodnotách diel tohto žánru.

Na samom začiatku dlhého zoznamu autorov, ktorí venovali aspoň časť svojej tvorby tomuto žánru (Platónov, Huxley, Orwell, Čapek, Bradbury, bratia Strugackovci), patrí významné miesto ruskému prozaikovi Jevgenijovi Zamiatinovi s jeho nesmrteľným antiutopickým románom My, ktorý sa práve dostal aj do rúk slovenského čitateľa.

Jevgenij Ivanovič Zamiatin –jeden z najvýznamnejších ruských spisovateľov dvadsiateho storočia (Miroslav Drozda, Energia proti

entropii, in: Jevgenij Zamiatin, *My*, Odeon, Praha 1989) – sa narodil 1. februára 1884 v meste Lebedaň v Tambovskej gubernii. Pôvodným povoláním bol lodný inžinier, pedagóg na katedre stavby lodí petrohradskej techniky. Aktívne sa zúčastnil na revolúcii roku 1905, bol uväznený a poslaný do vyhnanstva, odkiaľ sa mu podarilo ujsť a istý čas bol nútený žiť v ilegalite. V rokoch prvej svetovej vojny ho cárske úrady poslali do Veľkej Británie ako experta pri stavbe ľadoborcov. Po revolúcii sa Zamiatin vrátil do vlasti a veľmi aktívne sa zapojil do literárneho života – stál pri kolíske literárneho združenia Serapionovi bratia (Kaverin, Lune, Slonimskij, Ivanov, Zoščenko, Fedin) a zúčastňoval sa na mnohých osvetových a literárnych projektoch Maxima Gorkého, s ktorým ho spájalo veľmi blízke priateľstvo (Gorkij neskôr vynútil od Stalina súhlas so Zamiatinovým odchodom do zahraničia; po Gorkého smrti Zamiatin už v parížskej emigrácii napísal a vydal veľmi vrele spomienky na Gorkého – pozri *Sovietska literatúra* č. 2, 1988).

Prvú poviedku uverejnil Jevgenij Zamiatin už roku 1908, ale za začiatok jeho literárneho životopisu treba považovať novelu *Ujazdné mesto* (*Ujezdnoje*) z roku 1913 – pôsobivý príbeh obmedzenca a ničomníka, ktorý robí kariéru práve vďaka svojej ničomnosti. V tom istom roku vydal aj novelu *Pochábeľ* (*Neputovnyj*), reminiscencie na revolučné udalosti roku 1905. O rok k nim pribudla novela *Panubohu za chrbtom* (*Na kuličkach*) a o ďalší rok novela *Alatyr*, ako aj celá séria skvelých poviedok so sarkastickými pohľadmi a šľahmi neduhov a zrôdnosti ruskej spoločnosti začiatku dvadsiateho storočia, teda v predvečer revolúcie. Osobné skúsenosti s bojovným puritánskym anglickým malomeštiactvom spracoval v satirickej novele *Ostrovania* (*Ostrovitiane*) z roku 1918 a v niekoľkých poviedkach. V tomto období (1918) vydal aj baladické prózy zo severského prostredia – *Afrika a Sever*.

Už roku 1920 (!!!) napísal Zamiatin antiutopický román *My*, ktorý síce v jeho vlasti nevyšiel, ale stal sa terčom mocnejších ultralavičiarских útokov proti jeho autorovi, ktoré sa ešte vystupňovali, keď román vyšiel roku 1924 bez Zamiatinovho súhlasu na Západe a priniesol mu tu všeobecné uznanie a svetovú slávu. (Odtedy vyšiel v prekladoch do desiatok jazykov, napríklad už roku 1927 v českom preklade v pražskom vydavateľstve Štorch-Marien).

Roku 1922 vyšla Zamiatinovi vo vlasti zbierka poviedok *Rozprávky pre veľké deti* (*Boľšim deťam skazki*), na ktorú voľne nadviazali roku 1927 *Bezbožné poviedky* (*Nečestivyje rassказы*). V dvadsiatych rokoch sa Zamiatin intenzívne venoval popri poviedkovej tvorbe (napríklad *Poviedka*

o tom najdôležitejšom /*Rasskaz o samom glavnom, 1923/ alebo O zázraku, ktorý sa udial v Popolcovú stredú /O čude, proiššedšem v pepel'nuju sredu, 1924/ aj literárnej kritike a teórii. Jeho články, štúdie, úvahy sa vyznačovali veľmi originálnym myslením a výstižnou, veľmi často britkou formou (napríklad Bojím sa /Ja bojus/, Nová ruská próza /Novaja russkaja próza/, O literatúre, revolúcii, entropii a inom /O literatúre, revolúcii, entropii i pročem/, O dnešnom a súčasnom /O segodnašnem i o sovremennom/), spomienky na Bloka, štúdie o H. G. Wellsovi, Čechovovi a ďalších). V polovici dvadsiatych rokov vstúpil Zamiatin do literatúry aj ako dramatik. Už roku 1923 napísal drámu z prostredia španielskej inkvizície Ohne sv. Dominika (Ogni sviatogo Dominika), roku 1925 k nej pribudla Bleha (Blocha), dramatisácia Leskovovej prózy Čavák (Levša), o ďalší rok Spolok čestných zvonárov (Obščestvo počotnyh zvonarej), roku 1928 tragédia Atilla a v rokoch 1929-1930 komédia Africký hosť (Afrikanskij gost').*

Lenže to sa už nad Zamiatinovou hlavou neúprosne sťahovali a hustli mračná, nevyberané útoky ultraľavičiarских ideológov a kritikov – najmä oficiálne výdatne podporovaného militantného a absolútne netolerantného RAPPu (Ruská asociácia proletárskych spisovateľov – presahovali všetky prípustné medze. Zamiatinove hry zmizli z repertoárov divadiel, posledné dve sa vôbec inscenácie nedočkali, prózy – satirické (napríklad poviedky Slovo má súdruh Čurygin /Slovo predostavl'ajetsia tovarišču Čuryginu, 1926/, X /1926/, Desiat'minútová dráma /Desiatiminutnaja drama, 1929/ či baladické (Jola /1928/, Povodeň /Navodnenije, 1929/ – vyvolávali zúrivé odmietanie, Zamiatinove knihy dali v knižniciach na index, zastavili vydávanie jeho zohraných spisov a Leningradské vedenie RAPPu ho dokonca vyšívavo zo zamestnania vo vydavateľskej redakcii. Zamiatinovi nehrozila už len existenčná, ale aj fyzická likvidácia. Rok 1929, stahnský „rok veľkého prelomu“, priniesol ďalšie vystupňovanie kampane proti nemu a jeho dielam, ktorá sa mala stať – a žiaľ, aj sa stala – začiatkom pogromu na „ináč zmyšľajúcich“, „liberálnych“, „buržoáznych“ atď. a pod., a teda nepriateľských „spisovateľských živlov“, ktorých sa bolo treba v „permanentne sa zostrujúcom triednom boji“ zbaviť. „V sovietskom období bolo v našej krajine podrobených represáliám asi dvetisíc literátov, z nich asi pol druhu tisíc zahynulo vo väzeniach a lágroch, nedočkajúc sa slobody, stopäťdesiat zmizlo bez stopy. Prirodzene, tieto údaje nie sú úplné, ale zatiaľ sa nedajú upresniť.“ (Vitalij Šentalinskij, zástupca predsedu Všešvázovej komisie pre literárne dedičstvo spisovateľov podrobených represáliám, v Ogoňku č. 39, 1989, s. 6). Treba k nim

prirátat' aj tých, čo našli z neznesiteľných podmienok jediné východisko v samovražde (Jesenin, Majakovskij, Chvyľovij, hádam aj Blok a mnohí ďalší), ako aj stovky tých, čo sa tak ako Bulgakov či Pasternak museli vlastne odmlčať.

Zamiatina nepostihla krutá účasť mnohých jeho priateľov a kolegov (Gumil'ov, Babel', Pil'ňak, Vesiolyj, Mandel'stam), podarilo sa mu – ako sme už uviedli, s Gorkého pomocou – získať od Stalina povolenie na legálne vycestovanie z vlasti. Roku 1932 odišiel do Paríža, kde 10. marca 1937 skončil. V emigrácii sa správal lojálne k „starej vlasti“, napísal dokonca veľmi nelichotivú poviedku z prostredia ruských emigrantov Stretnutie (Vstreča, 1935), ale nevytvoril prakticky nijaké mimoriadne úspešné dielo. Zmieniť sa treba hádam o historickom románe o Atillovi Bič boží (Bič božij), ktorého prvý zväzok začal písať už roku 1928, ale dokončil ho až v roku 1935 (vyšiel až roku 1963), ale celkový zámer sa mu už nepodarilo uskutočniť, ako aj po francúzsky vydaných článkoch o Gorkom a Andrejovi Belom (1936).

Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že antiutopický román My, ktorým sa Zamiatin predovšetkým zapísal do zlatého fondu svetovej literatúry, sa z jeho celoživotného diela vymyká, zaujíma v ňom osamelé osobitné miesto, nemá súvis s jeho ostatnými prózami. Túto mylnú predstavu presvedčivo vyvracia znalec Zamiatinovho celoživotného diela, český literárny vedec Miroslav Drozda v už spomenutom predslove k českému vydaniu My v Odeone (1989). Netrúfam si konkurovať mu, odkazujem slovenského čitateľa, zaujímajúceho sa o širší a hlbší rozbor Zamiatinovho románu, na tento predslov, z ktorého si vypožičiam aspoň jednu základnú myšlienku. Drozda upozorňuje na 28. „zápis“ My, kde 1-330 formuluje myšlienku o ustavičnom zápase energie s entropiou, teda degeneráciou energie, čo sa v prenose do sféry myslenia, ideológie, štátu, kultúry, umenia, literatúry rovná strnulosti, dogmatizácii, záhube. A to je Zamiatinova kľúčová, ústredná zásada, ktorá spája jeho celoživotné dielo do jedného celku. Napokon, Zamiatin venoval tejto zásade svoj známy článok O literatúre, revolúcii, entropii a inom.

„To, čo Zamiatin nazýval entropiou, bolo predmetom jeho najväčšej nenávisťi. Entropia má najrozličnejšie podoby. Vie byť vrcholne civilizovaná, usporiadaná, rozplánovaná na dni a hodiny, ako je to v puritánskom živote anglických malomeštiakov (Ostrovania), ale práve tak môže byť primitívna, zaostalá, lajdácka, lenivá (Ujazdné mesto, Pánubohu za chrbtom). Jej odl'udšťujúca vláda je vládou každodennosti, toho, čomu sa po rusky hovorí, byť, a preto striehne na človeka v rodine, v lokalite

jeho mestečka či dediny (Afrika, Sever, Povodeň). Život žitý podľa zákona entropie však nie je iba pasívne oddávanie sa behu vecí. Má tendenciu akosi ideologizovať sám seba ako jedinú a pravú aktivitu, vydávať sa za energiu." Tol'ko Miroslav Drozda. Dodajme len, že Zamiatinova nenávisť k entropii vyvrcholila práve v Jednotnom štáte, jeho zásadách, hybných (či skôr umrŕtvujúcich, paralyzujúcich) silách, poriadkoch, zákonoch, spôsobe života na stranách románu *My*.

Oficiálna sovietska kritika vyše šesťdesiat rokov označovala Zamiatinov román za antikomunistický, protisovietsky, za „paškvil na revolúciu". (Román *My* vyšiel v ZSSR po prvý raz v moskovskom literárnom mesačníku *Znamia* č. 4 a 5, 1988, teda šesťdesiatosem rokov po napísaní a šesťdesiatštyri rokov po prvom vydaní na Západe.) Ešte v Literárnom encyklopedickom slovníku (*Literaturnyj encyklopedičeskij slovar*), vydanom v Moskve roku 1987 (!), sa *My* hodnotí ako román „karikujúci komunistický spoločenský ideál". Nuž čo sa dá robiť, ak podobní kritici skutočne dospeli k takémuto názoru, potvrdzuje to len správnosť ľudovej múdrosti o gágajúcej trafenej husi. (Títo kritici totiž dôsledne vychádzali la vychádzajú! z toho, že komunizmus, socializmus je výlučne iba to, čo hlásajú a uskutočňujú oni, teda ich' vedenie – v Zamiatinovom konkrétnom prípade Stalin. Moskovský vedec Viktor Šejnis, DrSc, napríklad takto charakterizuje v článku Augustová žatva na stranách denníka *Izvestija* 13. októbra 1989 tzv. Breinevovu doktrínu: „Vtedajšie sovietske vedenie a jeho najbližší spojenci si robili nároky na nepopierateľné právo, ba dokonca povinnosť rozhodovať, čo zodpovedá záujmom socializmu, čo ich ohrozuje, a brániť tieto záujmy v ktorejkoľvek krajine všetkými prostriedkami, ktoré mali k dispozícii. Záujmy socializmu bezpodmienečne stotožňovali s konzerváciou ekonomických, politických, ideologických štruktúr, ktoré vznikli v ZSSR za Stalina a s bezvýznamnými modifikáciami sa zopakovali vo väčšine východoeurópskych štátov. Sama idea hľadania nových modelov socializmu, demokratizácie a humanizácie spoločenských vzťahov, vstrebávajúcich skúsenosti a úspechy sociálneho rozvoja na Západe, bola vyhlásená za škodlivú, zhubnú.") A geniálnu prezieravosť Jevgenija Zamiatina, ktorý už – znova zdôrazňujem – roku 1920 umelecky zobrazil „vytúžený sen stalinizmu – nie človek, ale ‚skrutka‘ v gigantickom štátnom mechanizme, ktorý je podriadený tvrdej ruke strojnika" (*A. Zverev, Voprosy literatúry* č. 1, 1989, s. 40). Zobrazil svet, v ktorom vládne duch absolútneho „kolektivismu" (čítaj: totalitarizmu), kde neexistuje „ja", ale iba „my". Kde sú obyvatelia natoľko odosobnení, že už nemajú ani len mená, iba čísla, žijú podľa prísnych jednotných programov, čítajú jediné

noviny, umenie a literatúra (navyše zúžená len na poéziu) slúžia iba na vychvaľovanie absolútne šťastného života a vzdávanie holdu zbožštenému Dobrodincovi. Kde je povinné donášanie a udavačstvo a kde sa všetky odchýlky od normy trestajú fyzickou likvidáciou, navyše verejnou. Kde platia jediné „argumenty“: „je to tak, pretože to tak musí byť“ a „nie je to tak, pretože to tak nemôže byť“.

Éra glasnosti a zásadnej spoločenskej obrody od základu prehodnotila aj Zamiatinovo dielo. Vychádza sa z toho, že Zamiatin vo svojej antiutópii vytvoril všeludský model totalitárneho systému (časť kritiky sa nazdáva, že dokonca konvergenovaného) a varoval pred ním celé ľudstvo. Príznamy tohto modelu sú všade, kde sa „potláča osobnosť, zotročuje rozum, kde triumfuje intelektuálny a fyzický teror a ľudia sa ponížujú na stav dobytky, ktorý sa pokúšajú naučiť poslúchať cenganie zvončeka..." (V. Revič, Literaturnoje obozrenije č. 7, 1988, s. 44). A už vonkoncom nie je Zamiatinovou „zásluhou" či vinou, že mnohé črty a princípy jeho modelu sa prejavili nielen v totalitarizme fašistického, pinochetovského či polpotovského typu, ale aj v stalinčine, „neostalinčine" a pod. Naopak – opakujem – je to len potvrdenie jeho nespornej geniality.

Jevgenij Zamiatin a jeho román *My* zaujali v ruskej literatúre popredné miesto. Jevgenij Zamiatin svojho času povedal o Veniaminovi Kaverinovi, ktorý práve vstupoval do sovietskej literatúry, že má „lístok na jazdu na dlhej trati". Som presvedčený, že sám Jevgenij Zamiatin si už len za svoj román *My* zaslúžil právom „lístok na jazdu do večnosti".

Milan Tokár

JEVGENIJ ZAMIATIN

MY

Z ruského originálu Jevgenij Zamiatin, *My*, vydaného vydavatelstvom Pravda, Moskva 1988 (v časopise Znamia č. 4 a 5), preložila Naďa Szabová. Doslov napísal Milan Tokár.

Prebal, väzbu, frontispice navrhol Gabriel Štrba ml. Kčs 17,-

Prvé vydanie. Vydalo Vydavateľstvo Obzor, n. p., Bratislava roku 1990 ako svoju 3301. publikáciu. Počet strán 168.

Zodpovedná redaktorka Poňa Schwarzová
Korigovala Marta Zrubcová
Technická redaktorka Mária Kelemenová

Vytlačili Tlačiarenské závody Pravda, závod 03 Žilina, Hviezdoslavova 18.
AH 9,21. VH 9,38.
Počet výtlačkov 15 000. Tematická skupina 13.

ISBN-80-215-0089-1   **735-22-82/6**

Jevgenij Zamjatin (1884-1937) je ruský spisovateľ, jehož tvorbe sa v súčasnosti venuje rada literárnevedných štúdií. To je spôsobeno zejména tým, že kvôli cenzúre bola rada Zamjatinových diel publikovaná relatívne nedávno. Jeho postavení v ruskej literatúre však bolo veľmi významné. Svými literárnymi úvahami a stejně tak i beletristickou tvorbou měl vliv nejen na řadu soudobých spisovatelů, ale také na autory, kteří svá díla tvořili mnohem později.

Cílem této práce je zasadit Zamjatinovu tvorbu do širšieho kontextu ruskej literatury prvého štvrtiny 20. storočia a zachytiť tak určité tendencie danej doby. Myšlienky svobody osobnosti, individuality a kolektivismu sa totiž objavili v mnoha dielach Zamjatinových súčasníkov.

Zamjatin takoveto myšlienky zachytil zejména v románe *My* (1920). Toto dielo je často hodnoteno jako kritika stalinismu a komunistického režimu, což je ale zařazení velmi omezené. Je nutné vnímat román *My* v širších souvislostech. Teprve poté se ukazuje, že Zamjatin svým dílem varuje nikoli před jedním konkrétním režimem, ale před jakýmkoli zřízením, které potlačuje lidskou individualitu a zbavuje člověka jedinečnosti.